

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

וירא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

ופלגשו ושמה ראומה וגו' (כב כד). פֶּרַשׁ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב,
דְּקָאִי עַל עֲנוּה פְּסוּלָה, פְּרוּשׁ, שְׁמִתְגָּאָה בְּעֲנוּה שְׁלוֹ, וְרוֹצֶה
לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא עֲנִי, וְזֶה, 'וּפְלִגְשׁוּ וּשְׁמָה רְאוּמָה', כִּי עֲנוּה
פְּסוּלָה הִנֵּה הוּא פְּלִגְשׁוּ, וּשְׁמָה רְאוּ - מָה, פְּרוּשׁ רְאוּ שְׁאֲנִי
עוֹמֵד בְּמַדְרַגַּת וּבְבַחֲנֵית מָה. 'וַתֵּלֵד אֶת טַבַּח', עַל יְדֵי זֶה
הַיֵּצֵר הָרַע טוֹבַח אוֹתוֹ

(כתר שם טוב)

אוצר פניני החסידות:

- א **מאור עינים** | הבורא יתברך מתרצה לכל אחד מישראל ואפילו לרשע גמור ומזה מתעוררים בלבם הרהורי תשובה.....
- ב **אור החיים** | אחר המילה זכה אברהם אבינו להתגלות כל האור העליון.....
- ב **תפארת שלמה** | בשעת המילה הנה באותה ההתלהבות כמו בשעת דבור ה' אליו.....
- ג **דברי יואל** | דברי הנבואה וחדושי התורה של כל הדורות נגלו לאברהם אבינו בהתגלות זו.....
- ג **שפע חיים** | 'והוא ישב פתח האהל' - אהל תורה, התעוררות להתמדה בתורה בכל מצב.....
- ד **דברי יחזקאל** | דמיון הסוחרים שהצלחתם תלויה בהשתדלותם הוא פגובה זרה.....
- ה **עבודת ישראל** | הצדיק משיפע לכל העולם השפעות גשמיות ורוחניות ומטרתם מעוונותיהם ונצרך לסייעתא דשמיא שלא ישפע מהם.....
- ה **מהר"ש מבעלזא** | באור נפלא במענה הקב"ה למלאכים בקבלת התורה שאכלו אצל אברהם אבינו בשר בחלב.....
- ו **גני יששכר** | שרה אמנו סברה שאין זה כבוד הבורא יתברך שישנה את הטבע שהטבע משיטת ימי בראשית.....
- ז **פתוחי חותם** | תפלותו של אברהם אבינו הועילה להציל את לוט שממנו יצאו רות ונעמה.....
- ז **אור החיים** | שירת הדין נותנת על העובר על אינה מצוה יענש במקרה פי עליון אף הבורא יתברך דן את העולם במדת הרחמים.....
- ח **פתוחי חותם** | המלאך מלמד וכות על החוטא אולי יעשה תשובה ומעשים טובים.....
- י **שם משנואל** | פעמים שהקסתר כה גדול עד שאין האדם מרגיש אף בנסיים והשגחה הנראית לעינים.....
- י **לקוטי הלכות** | עקר כבוד הקב"ה הוא הבקשות, יותר מהשקחים.....
- יא **בת עין** | ההכנס לומד גם מרתע שבעולם לקרבו לבחינת קדושה.....
- יב **באר מים חיים** | אברהם אבינו, העלה עליו הבורא יתברך כאלו מל אותו כל השמונה ימים.....
- יג **לקוטי שיחות** | 'ישו'ן זה מילה - שישון מבטא שמחה ותרן / ההבדל בין מילת יהודי למילת גוי.....
- יד **רב יחי** | כל פקידת עקרות עד ביאת משיח - מפח פקידת שרה אמנו.....
- יד **של"ה הקדוש** | למוד מוסר מענין העקדה - בטול הרצונות והתאוות.....
- טו **תניא** | עבר שבחו של אברהם אבינו במעשה העקדה הוא קיימה בן ימות מפלגה ובשמחה.....
- טו **קדשת לוי** | כשאברהם הוריד את יצחק מהמזבח עפ"י צווי המלאך התברך למפרע שהעלאתו למזבח הנה מאהבת ה' וילא שום טעם.....
- טז **פתוחי חותם** | יצחק אבינו ג"כ נתברך בברכה זו.....

אוצרות גאונים הדורות:

- טז **שני לוחות הברית** | מצות הנכנסת אורחים בכלל מצות והלכת בדרךיו ושכר בכל שאר תרנ"ג מצות.....
- יז **קהלת יצחק** | אפן ההליכה והריצה ממצוה למצוה.....
- יח **אהל יעקב** | להגיד אחר האורח עד שירגיש כאלו עושה טובה עם בעל הבית.....
- יח **עין הדעת טוב** | רמז אברהם אבינו במאמרו על דיני נטילה ובציעת הפת.....
- יט **חוט של חסד** | על ידי התורה נקשר האדם מפל עוונותיו וגובר על יצרו הרע.....
- יט **אמרות ה'** | רמז להם למלאכים שיאמרו דברי תורה על השלחן ויכוננו באכילתם לשם שמים.....
- כ **יד דוד** | נתן אברהם למלאכים חתיכת פת כדי שלא ימנעו מלאכל מחשש כשפים.....
- כ **חוט של חסד** | כיצד נתן אברהם למלאכים בשר וחלב כאחד.....
- כא **צורו המור** | הדרך הנראית לעבד את הבורא יתברך בעבור כבודו ונגדלו, אף המתחילים בה יכוננו לשם טובות עולם הזה.....
- כב **מהר"ם שיק** | עון הנאנה וסוד ושרש לחטאי סדום ועמורה.....
- כג **דברי מהר"א** | בעניני רוחניות צריך להביט ולהתבונן רק באנשים הכשרים ממנו וללמוד ממעשיהם.....
- כד **העמק דבר** | אין להתפלל תפלה פרטית אלא בתוך התפלה הקבועה לנו מחכמינו שאז היא עת רצון.....
- כד **חמדת ישראל** | הקב"ה נותן חכמה למי שמתנהג בפניו.....
- כה **כד הקמח** | הנהירי גממות הנכנסת אורחים זוכה לגן עדן ולגנים.....
- כו **תפארת הונתן** | זכות עקדת יצחק הגנה על בכורי ישראל במפת בכורות.....
- כו **קול אליהו** | שלמות האדם נקרת רק קשיש בו מדת הרחמנות והאקזריות.....
- כז **קול אליהו** | כגדל אהבה והפונה בעת עשיית המצוה פן מדרגת המלאך הנבוא מהמצוה.....
- כח **סיפורי רבותינו**.....
- לה **יומא דהילולא**.....
- לז **כל מצותיך אמונה** | השבת נועם הנשמות.....
- לח **דבר הלכה**.....
- לט **ספרי ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה.....

מַרְשֵׁת וַיֵּרָא

דְּבַרֵי סוּפְרִים

רבי צדוק מלובלין זיע"א

יסוד בננו האמה הישראלית הנה לאחר יאוש גמור, הלמוד לכל אדם כל יתיאש בשום מצב

אין ליהודי להתיאש משום דבר, בין בעניני הגוף כמו שאמרו (ברכות י.) אפילו תרב חדה על צנארו אל ימנע מהרחמים, בין בעניני הנפש, אפילו נשפקע למקום שנשפתקע וחסא בדבר שאמרו ז"ל (וה"ק ח"א ר"ט): שאין תשובה מועלת חס ושלום, או שתשובתו קשה, או שרואה עצמו משתקע והולך בעניני עולם הזה, אל יתיאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, והשם יתברך יכול לעזר בכל ענין.

וכך בננו אמה הישראלית הנה אחר יאוש הגמור ד'אברהם ושרה זקנים וימי מלל לאברהם הניקה וגו', שלא עלה על דעת אדם עוד להאמין זה וכו', מאת ה' היתה זאת שיהיה בננו האמה ורקא אחר יאוש הגמור שלא האמין שום אדם ואפילו שרה שתפקד עוד, כי זה כל האדם הישראלי – להאמין שאין להתיאש כלל, דלעולם השם יתברך יכול לעזר והיפלא מה' דברי, ואין לחקר בתקירות למה עשה ה' ככה. וכן הישועה דלעתיד נאמר (ישעיה נג א) 'מי האמין לשמעתנו וגו'', וכן אמרו (סנהדרין צו.) 'דאין בן דוד בא עד שיתיאשו מן הגאולה (אות טז):

וירא אליו ה' (יח א)

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשנוביל זיע"א

הבורא יתברך מתראה לכל אחד מישראל ואפילו לרשע גמור ומזה מתעוררים בלבם הרהורי תשובה

ו'ירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום וישא עיניו וירא והנה שלשה וגו' וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה'. כתב בזה הקדוש (ח"א צח.) מאן ניהו שלשה אנשים, אברהם יצחק ויעקב. הנה נודע שהתורה הקדושה צריף להיות בכל אדם ובכל זמן, כי היא נצחית אף האמת הוא שהבורא ב"ה נמצא

בכל אחד מישראל ואפילו ברשע היותר גדול ובבעל עברה היותר גדול ח"ו, והראיה, שלכל רשע באים לו הרהורי תשובה בכל יום, וזהו מתראה אליו השם יתברך, וכשהוא הולך בזה, שהוא מנביה שכלו, אז הוא מתחיל לומר מתי נגיע מעשי למעשי אבותי (תנא"ר פכ"ה), כי האבות הן הן המרפכה (כ"ו מו ו), ומה הוא מרפכה, כתב בתקונים הסוס טפל לרכב ואין הרכב טפל לסוס שלף הסוס למקום שירצה וינהיג אותו לנהר ולמקומות מטנפים, רק שהולך למקום שרצון הרכב לילך שם, וכשאדם הוא מרפכה לשמו הגדול אינו הולך רק למקום שהשם יתברך רוצה, שאינו עושה רק רצון השם יתברך ולא רצון היצר הרע.

זו למעלה מזו, ומה שהשיג אחר המילה היא נבואה שלמה, וזה הודיענו הפתוח באומרו וירא אליו ה', ולא אמר וירא ה' אליו, שנתבונן לומר כי מה שהגיע מהראיה אליו הוא כל בחינת הו"ו שם הנכבד, ולזה הקדים אליו ואחר כך הזכיר המשג, מה שלא היה נשמע אם היה מקדים להזכיר השם קדם שיזכיר תבת אליו. ודו"ק:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

בשעת המילה היה באותה ההתלהבות

כמו בשעת דבור ה' אליו

או יאמר וירא אליו וגו'. פרש רש"י, אמר רבי חמא בר חנינא וכו'. הנראה לי, על פי מה שנתבאר לעיל בפרשת לך בפסוק (לעיל יב ד) 'וילך אברהם פאשר דבר אליו ה'. פרוש שהלך באותו חשקו ובחינה זאת כמו שהיה באותו שעה שדבר אליו, ולא נפל ממדרגתו כלל שהיה בשעת הדבור. וכמו כן וימל אברהם את צחק בנו פאשר צוה אתו אלהים' (לעיל כא ד).

גם בשלישי למילה לא הרגיש יסורים

לגדל התלהבותו

וזה שאמר כאן וירא אליו וגו' אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה וכו', פי בשעת המילה היה גורם האמירה של הקדוש ברוך הוא לכל רגיש כלל היסורים, מחמת שהיה תפקד להאמירה, ועצם התשוקה והחשקות לקים מאמרו ותברך שמו היה מבטל כל הרגש היסורים. אף גם ביום השלישי למילתו שאז הנה הפאב גדול מאד, וגם היה אחר הדבור של ה' ותברך זה שלשה ימים, אף על פי כן היה עוד מתנוצץ

וזהו וירא אליו ה', כתב סתם ולא כתב אל אברהם, פי קאי על כל אחד מישראל, שמתראה אליו השם ותברך, דהינו אפילו רשע גדול ח"ו מתראה אליו השם ותברך, דהינו הרהורי תשובה שבאים לו כנ"ל. והוא ישוב פתח האהל' – פרוש שנה פותחים לו פתח כחם היום כשבא לו התלהבות הרהורי תשובה.

וישא עיניו – פרוש כשמגביה השכל שלו, וירא והנה שלשה אנשים – אברהם יצחק ויעקב, רצה לומר שהוא מדרגת האבות שהיו מרכבה לשמו הגדול. וירא וירץ לקראתם – שאומר מתי יגיע מעשי למעשי אבותי, ורוצה להגיע גם כן למדרגה זו להיות מרכבה אליו ותברך שילך רק למקום שהוא ותברך רוצה. מפתח האהל' – מאותו פתח שפתחו לו כנ"ל, ואז וישפתחו לאפירי – השפתוחה הוא המשכה שממשיך המשכה לבחינת ארציית, והבן:

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

אחר המילה זכה אברהם אבינו

להתגלות כל האור העליון

וירא אליו ה'. ירצה לומר, כי אחר שמל אברהם אז נגלה בכשרו יו"ד, רשימו קדישא (תנחומא צו יד), והוא אומרו וירא אליו ה', והוא מאמר הזהר (ח"א צד). וזה לשונו: וכל מאן דשריא בה רשימא קדישא, שריא בה שכינתא.

עוד ירצה פי באמצעות המילה נראה ה' אליו בשלמות קללות אור עליון, פי יש בחינת (הוראה) [הראיה] ברוך הוא הדרגות

לְבַחֲנֵינָהּ נְבוֹאָה בְּהַתְגַּלוֹת מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְכִמוֹ אַחַר הַתְּרַבֵּן שֶׁבְּטִלָה הַנְּבוֹאָה וְנִתְּנָה לְחֻכְמַיִם, הַכֹּל הוּא מִכַּחוּ וְזִכְרוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה וְהָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְלִכְּן אָמַר 'אֱלֹהֵי, לְרַמְזוֹ עַל בְּחִינַת הַהִסְתַּר, ד'אֱלֹהֵי' הוּא לְשׁוֹן נִסְתָּר, וְתוֹכִיּוֹת הַפְּנִיָּה עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה, רְצָה לִזְמַר שֶׁנְּבוֹאוֹת שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת וְהַתְגַּלוֹת הַשְּׂגוּת בְּחִדוּשֵׁי דְאוֹרֵי־יִתְאֵל שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת כְּלָם נִכְלָלִים בְּבַחֲנֵינָהּ 'אֱלֹהֵי' וְכִכְחוּ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה.

וְיִטְעֵם זֶה לֹא בְּאֵר הַפְּתוּב מֵה דְבַר ד' אֱלֹהֵי בְּהַתְגַּלוֹת זו, לְפִי שֶׁנִּרְמְזוּ כָּאֵן כָּל הַדְּבוּרִים שֶׁל נְבוֹאָה, וְהַשְּׂגָה אֲמִתִּית בְּחִדוּשֵׁי דְאוֹרֵי־יִתְאֵל שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁהֵם דְּבוּרוֹ 'תְּרַבֵּן בְּבַחֲנֵינָהּ נְבוֹאָה, הַכֹּל הִרְאָה הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה, וְכֹל אֵלֵינוּ הֵם בְּכַח זְכוּתָם שֶׁל הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים:

כַּח הַדְּבוּר שֶׁל ה' יְתְרַבֵּן וְכוּעַר כְּאֵשׁ אֵין מִכְּבֹּה, עַד שֶׁלֹּא הִרְגִישׁ כְּלָל גַּם כֵּן הִיסוּרִים. וְזֶה פְּרוּשׁ וְכֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשָׂאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ, [הִינֵנוּ כִּי לְכַף כָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַקְרוֹ, מִתְּמַת כִּי הִיָּה עוֹד בְּשִׁלְמוֹת הִרְאִישׁוּ].

אֲנִשִּׁי שְׂכָם שְׂלֵא מְלוֹ לְשֵׁם שְׂמִיִם
הַתְּעַצֵּם כְּאֵבִם

אָבֵל בְּאֲנִשִּׁי שְׂכָם הִיָּה בְּהַפֵּךְ דְּכְתִיב (להלן לֹד כה) 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהִיּוֹתָם כְּאֵבִים', רְצָה לִזְמַר כִּי הֵם לֹא מְלוֹ אֵת עֲצָמָם רַק מִתְּמַת לְמִלְאוֹת תְּאוֹתָם, לִכְּן כְּאֵשׁר עָבְרוּ וְחִלְפוּ שְׁלִשָּׁה יָמִים וּמִתְּמַת הִיסוּרֵין נִתְקַרַר תְּאוֹתָם, לִכְּן לֹא נִשְׂאָר בָּהֶם רַק הַכָּאֵב לְכַד, וְזֶה שְׂאֵמַר 'בַּהִיּוֹתָם כְּאֵבִים' שְׂאֵז הִנֵּה הִרְגִישׁוּ הַכָּאֵב בְּיוֹתֵר:

דְּבַרֵי יוֹאֵל

רַבִּי יוֹאֵל מִסַּאטְמָר זי"ע"א

דְּבַרֵי הַנְּבוֹאָה וְחִדוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת נִגְלוּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַתְגַּלוֹת
זו

כִּי מֵה שֵׁישׁ בְּעִנְיָה נִמְצָא גַם בְּשִׂרְשׁ, שֶׁמֶשֶׁם שִׂרְשׁוֹ וַיִּנְקָתוֹ, וְעַל דִּרְךָ זֶה, הַשְּׂגַת וְהַתְגַּלוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל כְּכֹל הַדּוֹרוֹת, כְּלָם נִמְשָׁכִים מִן כַּח קְדוּשָׁתוֹ וְזִכְרוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה וְהָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

וְאִפְשָׁר דְּלִכְּן סֵתֵם הַפְּתוּב בְּהַתְגַּלוֹת זו וְלֹא הִזְכִּיר לְמִי נִגְלָה אֱלֹהֵי ד', אֲלֵא אָמַר 'וַיְבִיא אֱלֹהֵי ד'', דְּכֹאֵן נִתְבַּשֵּׁר אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה בְּלִדְת יִצְחָק וּבְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת כָּל דּוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל הַעֲתִידִין לְצֵאת מִמִּנְיָה, וְעַל כֵּן רְמַז הַפְּתוּב כָּאֵן, שְׂאִפִּילוֹ בְּזִמְן שְׂלֵא יִזְכּוּ יִשְׂרָאֵל

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֵם הַיּוֹם (יה א)

שְׂפַע חַיִּים

רַבִּי יְקוֹתִיאֵל יְהוּדָה מִצְאֲנֵז זי"ע"א

'וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל' - אֵהָל תּוֹרָה, הַתְּעוֹרְרוֹת לְהַתְּמַדָּה בַּתּוֹרָה כְּכֹל מִצְוָה

הִנֵּה אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה בְּיוֹם ג' לְמִילָתוֹ הִיָּה בְּחֻזְקַת חוֹלָה שֵׁישׁ בּוֹ סִפְנָה שֶׁמֶתַר לְחַלֵּל עֲלָיו אֵת הַשַּׁבָּת, כִּי הִיָּה בֵּין מֵאָה שָׁנָה וְהִיָּה קִשָּׁה צְעִירוֹ מְאֹד, וְאָף עַל פִּי כֵּן אָמַר הַפְּתוּב 'וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל', הוּא אֵהָל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיַעֲקֹב 'יֹשֵׁב אֵהָלִים' (בְּרַאשִׁית כה כז), וְאִפִּילוֹ בְּעַת חִלְיוֹ לֹא הִפְסִיק מִלְּמַוְדוֹ וְהִיָּה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כִּי אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֲלֵא בְּמִי שֶׁמִּמִּית עֲצָמוֹ עֲלֶיהָ (בְּרַכּוֹת יג:), וְלֹא כְּהִנֵּי טַפְשָׁאֵי כְּשֵׁישׁ לְהֵם

שוטים כאלו שמשפתחים לאבק רגליהם. אך יש לומר הפונה דערכי בנוי לסוחר בש"ס ורש"י בכמה דוכתי, כמאמר חז"ל (ב"ב עה.) ואין כנענים אלא תגרים, שנאמר (הושע יב ח) 'כנען בידו מאזני מרמה' וגו', ואי בעית אימא מהכא (ישעיה כג ח) 'אשר סוחרים שרים כנענים נכבדי ארץ'. וכן פרש רש"י (להלן לה ב) 'בת איש כנעני', תגרא. וכןענים וערכיים הם אחר.

ודרך הסוחרים לדמות כנפשותם כי כחם ועצם תרצותם ורב השתדלותם במסחרם, יומם ולילה לא ייעפו ולא ייגעו לעבר ימים ונהרות ולרוץ ברגליהם למרחקים, שהוא הנותן להם פח לעשות חיל. ומפני זה אינם נותנים צדקה, כי ידמה להם שכחם ועצם ידם עשה להם את החיל על ידי שעבדו בידיהם ורגליהם. וזהו עבודה ורה שמשפתחים לאבק רגליהם, כי כל איש ישאל צריך להאמין כי לא בכח גבור, כי הכל הוא בהשגחה פרטית, וה' יתברך ברוך הוא נותן לו פח לעשות חיל.

אברהם למדם שיסירו זאת מלבם וזהו 'קסבור שהם ערכיים', הינו סוחרים, שמשפתחים לאבק רגליהם, פרוש שתולים שעל ידי מרוצת רגליהם עד שמעלים אבק הוא הגורם להם לצבור הון ועשר. ולכן אמר להם אברהם אבינו עליו השלום ורחצו רגליכם, הינו שיסירו מדות הגרועות והדמיונות הכובות מאתם, והשענו תחת העץ, שידעו שאין לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים שהוא הנותן לנו פח לעשות חיל. וזהו שכתב רש"י תחת העץ, תחת האילן. הינו והשענו תחת אילנא דחיי, בצלא דמהינותא עלאה:

מחוש בעלמא הוא מפסיק ממשנתו וכתיונוק הבורח מבית הספר.

ואין דבורינו בךשעים המואסים בתורת ה', אלא אפילו האברכים ובחורים הנחשבים ליראי שמים ולת"ח, אף הם מפירים התורה בכל עת שנגרא להם, ואין אלו אלא מפירי תורה, כי כל גדול בלמוד התורה – או שלומדים תמיד בלי הפסק כלל או שאין לומדים כלל, וכבר אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"י) אם בשלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך, כי על כל דבר הקל ורעות רוח הוא מפסיק ממשנתו ותמיד יודמנו לו סבות מסבות שונות להפך תורה, ותמיד יהיה תרוץ עמו כמו העצל, ארי בדרך שחל בדרך וכדומה.

ואברך אבינו ע"ה, אף שנצטער צער רב על המילה עד שבא הקב"ה בעצמו לבקר את החולה, מ"מ והוא ישב פתח האהל – שעסק בתורה כנ"ל, ואפילו במשנתו לא היה שוכב להקל על חליו, אלא ישב, וכראיתא בזה"ק שלא ללמד בשכיבה כי אם בישיבה ברתת ובזיע מפני מורא שמים:

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (י"ד ח)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

דמיון הסוחרים שהצלתם תלויה בהשתדלותם הוא כעבודה ורה 'יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ'. פרש רש"י, ורחצו רגליכם, קסבור שהם ערכיים שמשפתחים לאבק רגליהם וכי. וקשה, היפכן שיהיו בעולם

על כן עבדתם על עבדכם, וקרא עצמו בלשון 'עבד', כי הצדיק נקרא בחינת עבד לכל באי עולם, שצריך לעבד עבוךם כל מיני עבדות, הן להשפיע להם טהרה וקדושה וחקמה ובינה, וגם כל השפעות גופניות מה דאפשר.

הצדיק צריך לעסוק אף עם רשעים ואלף על פי כן גענוש, שלא שלם הקדוש ברוך הוא לבניו המים פי אם על ידי שליח, כי לפי גדל רחמנותו של הקדוש ברוך הוא על הברואים, היה מהראוי שיטה אברהם את עצמו להם אפלו בבחינת הרחיצה ולהרחיץם בעצמו, ולבטח על בוראו שישמרנו מכל רע:

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם (יח ט)

מהר"ש מבעלזא

רבי שר שלום מבעלזא זיע"א

באור גפלא במענה הקב"ה למלאכים בקבלת התורה שאכלו אצל אברהם אבינו בשר בחלב

איתא במדרש, בפעם שעלה משה למרום לקבל את התורה בקשו מלאכי השרת לפגע בו, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם הקב"ה, ראו זה שאכלתם אצלו בשר בחלב.

וקשה דהא הם אכלו קודם חלב ואח"כ בשר, וזה מתר מן הדין. ונראה לפרש, דהא דאנו אוכלים חלב ואח"כ בשר ולא להפך, הוא כדי להגביר רחמים על דין, כי חלב הוא רחמים ובשר הוא דין, ולכן כשאוכלים קודם החלב נמצא דהחלב הוא התחנות, וקיי"ל דתמאה גבר, ועל ידי כן

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח ד)

עבודת ישראל

רבי ישראל מסובליץ זיע"א

הצדיק משפיע לכל העולם השפעות גשמיות ורוחניות ומטהרם מעוונותיהם ונצרך לסייעתא דשמיא שלא ישפע מהם

יקח נא מעט מים. פרש רש"י, על ידי שליח, והקדוש ברוך הוא שלם לבניו על ידי שליח, שנאמר (במדבר כ יא) 'וירם משה את המטה ויף את הסלע', עין שם. וצריך הבנה באמת, מפני מה אברהם אבינו איש חסד, מדוע נכשל לתת מים על ידי השליח ולא כבד אורחים בעצמו, כי מצוה בו יותר מבשלוחו. וגם אחר כך אמר 'ואקחה פת לחם', דהינו שבעצמו יטריח עבורם, ולא מקדם.

ויש לומר דהנה מדרף הצדיק לקרב כל בני עולם לעבודת ה' תברך, ומכל שכן אברהם אבינו עליו השלום שהקריא שמו תברך בפי כל הברואים, רק שמתחלה נדמה לו שהם ערביים, לא רצה לרדת מקדשתו ולהתערב עמם, פן יתלכלך מהם וממחשבותיהם. ולכן בענין הרחיצה שצריך להרחיץ אותם מגולם אמר 'יקח נא מעט מים' על ידי שליח, 'ורחצו רגליכם' מרגילות שלכם, כי הכלל מנח שטרם אדם יבגס אל הקדושה, מחיב לרחץ את עצמו ולטהר וינקות מחלאתו ומטמאת מעלליו, ואחר כך 'והשענו תחת העץ' הוא העץ החיים, להכניסם אל הקדושה.

ולכן אחר כך אמר 'ואקחה פת לחם', כי 'פת' גימטריא 'תלמוד', דהינו לאחר שנטהרו ובאו בסוד הקדושה הטריח בעצמו להשפיע להם הקדושה. ואמר להם הטעם כי

ידיו, וזה כבודו אשר מעשי ידיו יכוננו לעד לעולם, ממילא פיון שהשם יתברך ברא הטבעיים והסודות איש על דגלו ועל פעלתו, הנה זה כבודו אשר מעשי ידיו לא יהיה להם שנוי ותמונה לעד לעולם, וכענין שכתוב (תהלים קד ה) 'סד ארץ על מכוניה כל תמוט עולם ועד'.

וענין בספרי הרב הגדול בעל גור אריה דחה דברי הבליהם באמרו, כי מבראשית ברא השם יתברך ב' הנהגות, הנהגה הטבעית (מפצלת שם 'אלקים' בגימטריא 'הטבע') והנהגה הנסית למעלה מן הטבע (והוא מן פצלת שם 'הווי"ה' המהרה כל תיות ומשדשם כדוננו בכל זמן ועידו), והנהגה הארכת בזה בספרנו אגרא דכלה (פר' וירא) וכאן קצרת.

ועל פי הדברים האלה, נבין שאמרה שרה אמנו, תמחה על הדבר, איך יהיה שנוי הטבע שהעמיד הפועל אמן יתברך שמו לעד, הלא זה כבודו, אשר פעלתו שהעמיד בטבע יכון לעד ולא ישתנה, וזהו שאמרה 'אחרי בלתי היתה לי עדנה' (שפבר פסק מנחה ארח בנשים) ומעיה ושדיה צמקו, ואיך ישתנה הטבע 'ואדני זקן' (פונתה על השם יתברך, ורצונה לומר הלא 'אדני' הוא השם יתברך הוא הפועל אמן מבראשית, ואין אחר פועל אמן חדש שיהיה טבע אחר. אם כן היתה פונתה באמרה 'ואדני זקן', הינו על השם יתברך) אם כן דבר אלקינו אמת, מה שאמר 'למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי', אמר זה כפיכול על עצם כבודו, שאמרה שרה 'ואדני זקן', הוא הבורא והוא היוצר מבראשית ואין כבודו שישנה הטבע המטבע מעשי ידיו. וזה שאמר על זה השם יתברך 'היפלא מהו"ה דבר', הטבע מטבע מן בראשית על ידי הנהגת שם 'אלקים', והנסים למעלה מן הטבע מן פצלת שם 'הווי"ה', הן הדבר היטב.

וזה שיש לפרש ואני תפלתי לך הווי"ה עת רצונו, [בשעת עת רצון הינו בשעתא

מתגברים הרחמים. אבל המלאכים שרצו לקבל את התורה, בהקרח סברו דעילאה גבר, דלכן צריכים הם לקבל התורה, על זה אמר להם הקב"ה אם כן אכלתם בשר בחלב, דכיון שאכלתם קודם החלב ואח"כ הבשר, נמצא דהבשר הוא העליון ועילאה גבר, וזהו בשר בחלב. ובכדי לפטר עצמם היו מוכרחים להודות דתפאה גבר דלכן היה מותר להם לאכול חלב ואח"כ בשר, וממילא גם התורה חייבת להנתן לתחתונים, ועל ידי זה נסתתמו טענותיהם:

ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן, ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי, היפלא מה דבר וגו' (יה יב-יד)

בני יששכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

שרה אמנו סברה שאין זה כבוד הבורא יתברך שישנה את הטבע שהטבע מששת ימי בראשית

בארנו במקראי קדש (בראשית יח יב), 'יתצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן, והשם יתברך אמר למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי'. והנה אמרו רז"ל (בבא מציעא פז.) דכפיכול השם יתברך שנה מפני השלום, והנה דבר כזה קשה להלום, איך האחד האמת יאמר דבר שאינו.

ופרשנו על פי מה דנודע חקירת הפלוסופים שלא דרכו בדרך התורה, הנה לא האמינו בנסים חוץ לטבע [והבלישו מעשה הנסים בהנהגת הטבע] ואמרו בחקירתם, שאין זה כבוד לפועל אמן, שיקלקל מעשה

הצדיקים מבקשים רחמים וחנונים ריקנים בלא כלום, והקדוש ברוך הוא צפה והביט דעתיד לצאת מלוט ומבנותיו שתי פרדות טובות, ורת המואביה ונעמה העמונית, ולוט אין בידו זכות לנצל, אמר הקדוש ברוך הוא, אני מגלה לאברהם מצשה סדום, והוא יתפלל ויבקש רחמים, ויתפלתו ויבקשתו תועיל מיהא להציל את לוט.

וזה נמוז כמה שאמר לו לבסוף (פסוק לב) 'לא אשחית בעבור העשרה', דמצינו דרות שיצתה מלוט היא השלימה החשובה של עשרה צדיקים זה אחר זה בצורה דורות מפרץ עד דוד. וזהו שרמז לו הקדוש ברוך הוא 'לא אשחית בעבור העשרה', דהינו תפלתך הועילה ש'לא אשחית' ללוט בעבור העשרה, דהינו העשרה דורות של צדיקים שצתידים להשתלם על דוד. וזהו אומר נמי 'העשרה' בה'א ה'ידועה, לרמז על תשלום חשבון הצדיקים, 'העשרה' ה'ידועים שהשלמו על ידי לוט.

ואפשר נמי דזהו שסמוך לזה (להלן י"א) 'ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם', לרמז, מי גרם ללוט להנצל, בקשת אברהם ויתפלתו שהתפלל להקדוש ברוך הוא, עד שרמז לו 'לא אשחית' ללוט בעבור העשרה':

אֲרֹדֶה-נָא וְאַרְאֶה הַכְּעֻקָּתָהּ הַבְּאֵה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם-לֹא אֲדַעַה (י"ח כ"א)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

שורת הדין נותנת שקל העובר על איזה מצוה יענש כממרה פי עליון

דצלותא דמנחה דשבתא, שאז היה התעוררות 'הרצון' לברא את העולם, ועלה ברצונו לברא ב' הנהגות, הנהגת שם 'הוי"ה', הוא נסית למעלה מן הטבע והוא מצד התסד והרחמים, והנהגה הטבעית מפעלת שם 'אלהים' והוא בכחיות דין, ואם בן אין כאן שנוי ותמורה למעשה ידיו, והם קנינים לעד לעולם, ואם בן בכל שבת בשעתא דצלותא דמנחה, מתעורר הרצון, הנה מבקשת כנסת ישראל, ו'אני תפלת', 'לך הוי"ה' להנהגת הנסית בשעת עת רצון], 'אלקים', הגם שיש הנהגת אלקים לפעלת הטבע, עם כל זה, 'קרב חסדך', הינו פעלת שם הנכבד תסד ורחמים, 'ענני באמת ישעך', קושטא קאי, ואין בזה שנוי מפעלת בראשית פי בן נברא מבראשית, הבן היטב:

וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה.

(י"ח י"ז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תפלתו של אברהם אבינו הועילה להציל את לוט שממנו יצאו רות ונעמה

הנה יש לדרוק במעשה הזה של סדום, דה' יתברך אמר שאינו מכסהו מאברהם, ואמר לו שהוא ככלה אותם, ובקש אברהם אולי ימצאון שם חמשים, וכן על זה הדרך עד עשרה ולא מצא, וכלה ה' אותם. מה הועיל הגלוי הזה שגלה הקדוש ברוך הוא לאברהם, ומה הועילה בקשתו של אברהם.

והנראה לפי עניות דעתי, ונדאי אין הקדוש ברוך הוא מוציא דבר לבטלה, ואין

גא אלא הדרגה בדין. וילעולם ממקומו ישקיף
לדעת ויבחיין לבות בני אדם:

**ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם
רשע. אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר
האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים
הצדיקים אשר בקרבה וגו' (יה כג-לב)**

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המלאך מלמד זכות על החוטא אולי
יעשה תשובה ומעשים טובים

אפשר לרמוז באלה הפסוקים, בהקדים במה
שידוע, דכשאדם חוטא ומדת הדין
מקטרגת עליו לפני הקדוש ברוך הוא לאבדו
ולטלקו מן העולם, המלאך המליץ עליו
עומד ומלמד עליו זכות לפני הקדוש ברוך
הוא, אף על גב דהאדם השתא מחיב, שמא
יעשה תשובה מעלה אחר כך. או יעשה
תשובה, אף על פי שאינה מעלה כל כך.
או יחזר לעסק בתורה, ויתלמדהו לעשות דרך
טובה וישרה. או שמא תהיה בו איזו מדה
טובה ממדות אבות העולם, ותגן עליו. או
שמא תהיה בו איזו מדה מומדת משה ואתרן,
ותגן עליו. או תהיה בו איזה מדה מומדת
יוסף הצדיק או דוד המלך, ותגן עליו.

מבפש שזכיותיו יגנו עליו עד שישוב
או ירבה זכיות

ונבוא לכאר הפסוקים. 'ויגש אברהם ויאמר',
'אברהם' הוא המלאך המלמד זכות,
שהוא אב ורם. כשראה שמדת הדין קטרגה
על אדם לאבדו, בא ונגש המלאך המלמד
זכות ללמד עליו זכות לפני הקדוש ברוך
הוא. וזהו 'ויגש אברהם' לפני הקדוש ברוך

אד הבורא יתברך דו את העולם
במדת הרחמים

אנדה גא וגו'. צריך לדעת אומרו לשון
ירידה. ועוד למה יצטרף ה' לרדת,
והלא כל העולם פגגור של חרדל לפניו.
ועוד אומרו הכצעקתה וגו', וכי האדון ברוך
הוא יסתפק בדיעה. ורש"י ז"ל פירש כי
ללמד בא שלא יפסקו בית דין למטה משפט
אלא בראיה. וקשה לדבריו למה לא הספיק
לזה מה שאמר הכתוב בפרשת דור הפלגה
דכתיב (לעיל יא ה) 'וירד ה' וגו', ומצינו ורש"י
עצמו שפירש בן שם:

אכן הפונה היא, כי הודיע ה' הסדר אשר
יתנהג בו עם הנבראים לצד החסד
והרחמים. הנה שורת הדין נותנת כי הכל
כפי המביש והמתביש (ב"ק פג.), וכשיעבר
האדם על אחת מכל מצות ה' וימרה פי
עליו, לצד מעלת האל הגדול יתחייב להאבד
הוא וכל סביביו, כי את המלך ה' צבאות
הכעים, וכל שהוא מההמראה יתחייב עליה.
ויחשב האדם, כי האדון דין את עולמו
במשפט זה והוא משפט צדק, וילעולם אם
יבא ה' במשפט בדרך טוען ונטען להשפט
עם הנבראים, אפשר שלא יתחייבו, וגם דור
המבול אפשר שלא היה נשפט משפט מות.

לזה אמר ה' כאן בהודעת דרכיו אל אברהם
'אנדה גא', פרוש, לא ישפט בערף
מעלתו, אלא בהשואה לנבראים, בדרך אומרו
הנביא (ישעיה מג כו) 'נשפטה יחד', בהשואה
לנבראים הפחיתים, ובערף זה ישפט ויראה,
אם הוא בערף הצעקה שבה אלי, פרוש,
כי הצועק ותובע משפט מה' יתבע המשפט
לפי ערף גדלת הבורא, לזה אמר ה' אם
אחר שאעריך המשפט בערף שלילת מעלתי,
עדין שעור שתהיה תביעת מדת הדין לחיכם,
כלה, ואם לא, אדעה' אם ראויים לשפט
בדרך זו או לא. ומעתה אין פרוש אנדה

שנתנה ל'ארבעים' יום ו'ארבעים' לילה, והיא מדריכתו ומלמדתו לחזר למוטב. והשיבו ה' לא אעשה בעבור הארבעים', בודאי אם אני רואה שעתיד לעסק בתורה אין אני מאבדהו, אכל אני צופה שאינו עתיד לעסק בתורה.

מי שעתיד להתנהג במדותיהם של
האבות ינצל

עוד הוסיף ללמד זכות ולומר 'אולי ימצאון שם שלשים', כאן בא לרמז, דאברהם יצחק ויעקב אחוזים בשלש מדות, חסד גבורה תפארת, וכל אחת פלולה מעשר פידוע, הרי 'שלשים'. ובא המלאך ללמד זכות עליו, שמא עתיד זה האדם לעשות איזה מדות טובות ממדות האבות ויגנו עליו, דהינו שיהיה גומל חסד כאברהם, או ימסר עצמו על קדוש ה' כיצחק, או יגדל בגניו לתלמוד תורה כיעקב. והשיבו, בודאי אם אמצא שם שלשים, שהם האבות, אם אני רואה שרוצה לעשות כמדותיהם אין אני מאבדו, אכל צופה אני שאינו עתיד לעשות כמעשיהם בשום אופן.

וכן אם יתנהג במדותיהם של משה
ואהרן

עוד הוסיף המלאך ואמר 'אולי ימצאון שם עשרים', שמא עתיד לעשות ממדות משה ואהרן, לפי שמשה ואהרן אחוזים בגצח והוד, וכל אחת פלולה מעשר. גם זה האדם, שמא עתיד להיות ענו כמשה, או מטיל שלום בין אדם לחברו כאהרן, וזכות זו תגן עליו. והשיבו ה', אם אני רואה שעתיד להיות כף אין אני מאבדו, אכל צופה אני שלא יהיה כף.

וכן אם יתנהג במדתו של יוסף או
דוד

עוד הוסיף המלאך לומר 'אולי ימצאון שם עשרה', לרמז על יוסף הצדיק שהוא

הוא, ויאמר האף תספה צדיק עם רשע', הפונה, לפי שזכיות שעושה האדם נקראים צדיקים, והחטאים שעושה נקראים רשעים, ואומר המלאך לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וכי בשביל העונות שיש ביד זה האדם יאבדו הזכיות שיש בידו ולא יועילו ולא יצילו להגן עליו עד שיעשה תשובה או ירבה מצות שיהיה רבו זכיות.

אם עתיד לעשות תשובה מעלה לא
ימות?

וזהו אומרו 'אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר', שמא זה האדם עתיד לעשות תשובה עלאה התלויה בחמשים שערי בינה, ובהם תפארו כל עונותיו ויתקן כל מה שפגם. ומה שנאמר 'בתוך העיר' הוא גוף האדם שנקרא 'עיר', כמו שכתבו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים לב:) על 'עיר קטנה' (קהלת ט יד). והשיבו ה' 'תברך, בודאי אם אמצא בסדם', הוא הגוף, דתבת 'בסדם' גימטריא 'זה הגוף', ואומר לו הקדוש ברוך הוא, בודאי אלולי ראיתי שזה הגוף עתיד לעשות תשובה התלויה בחמשים שערי בינה ונשאתי לכל המקום בעבורם, בודאי שאסלח לכל עונותיו בשביל חמשים שערי בינה.

גם אם יעשה תשובה פחותה ינצל

עוד הוסיף המלאך ואמר, אף על גב דאנו יכול לעשות תשובה עלאה פזו, שמא יעשה תשובה שהיא גרועה מעט ממנה, דהינו במדת התפארת שהוא שם מ"ה, יר"ד ה"א וא"ו ה"א, וגם בנה צדיק גמור יחשב. והשיבו ה', אם אני רואה שגזיע עד שם מ"ה בודאי שאין אני מאבדו, אכל אני צופה ומביט שאינו עתיד להגיע למדרגה זו.

וכן אם עתיד לעסק בתורה ינצל

עוד הוסיף ללמד זכות ולומר 'אולי ימצאון שם ארבעים', שמא עתיד ללמד תורה

אָדָם לְרֹאוֹת פְּלֹאוֹת מְשׁוּנֵי הָעֵתִים הָמוּ גוֹיִם מְטוּ מִמַּלְכוֹת, וְהַשְּׁגָחָה הַפְּרָטִית מְרַחֶפֶת עַל פֶּרֶט וּפְרֵט בְּאֶפְסוֹן מַפְלָא, וְצָרִיף כָּל אָדָם לְהִיּוֹת נִשְׁמֵר מִמַּכַּת סַנְגוּרִים (תר"פ):

וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פָּנָיו ה' (יש כז)

לְקוּטֵי הַלְכוּת

רבי נתן מברסלב זיע"א

עָקֵר כְּבוֹד הַקַּב"ה הוּא הַבְּקָשׁוֹת, יוֹתֵר מִהַשְּׂבָחִים, שֶׁבְּבָקָשׁוֹת מִפְּרָסְמִים שֶׁהוּא מְשַׁיֵּחַ בְּבְרִיָּאָה וּמְשַׁנֵּה הַטֵּבַע לְפִי מַה שֶׁמְּבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ

עָקֵר כְּבוֹד ה' יִתְבַּרֵּךְ בְּיוֹתֵר הוּא עַל יְדֵי תְּפִלָּה דִּיקָא, עַל יְדֵי שְׂמֵתִפְלִילִין וּמְבַקְשִׁין מַה' יִתְבַּרֵּךְ כָּל צָרְכֵינוּ כָּל מַה שֶׁחֹסֵר לּוֹ בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה אֲחַלֶּצֶךָ וְיִתְכַבְּדֵנִי', כִּי זֶה עָקֵר כְּבוֹדוֹ. וְעַל כֵּן תְּפִלַּת שְׂמוֹנָה עָשָׂרָה גְּבוּהָ מְאֹד וְיִקְרַע מִכָּל סֵדֵר הַתְּפִלָּה כְּמוֹכֵן בְּפָנּוֹת.

כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי כָּל פְּסוּקֵי דְזִמְרָה וּבְרַכַּת הַמְּאוֹרוֹת מְגַדְלִין כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרֵּךְ וּמוֹדִיעֵין שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ יְחִיד בְּעוֹלָמוֹ וּבְרֵא הַכָּל לְכְבוֹדוֹ, אֵף עַל פִּי כֵּן עָקֵר שְׂלָמוֹת הַגְּדֵלַת כְּבוֹדוֹ בְּיוֹתֵר הוּא עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁבְּזֶה שְׂמֵתִפְלִילִין עַל צָרְכֵינוּ, בְּזֶה מוֹדִים שֶׁה' יִתְבַּרֵּךְ מְנַהֵיג עוֹלָמוֹ וּמְשַׁיֵּחַ בְּפְרָטִיּוֹת עַל כָּל דָּבָר שֶׁבְּעוֹלָם וּבְיָדוֹ לְשַׁנּוֹת הַטֵּבַע, וְנִתֵּן לָנוּ כַּח וּרְשׁוֹת לְרִצּוֹתָיו וּלְפִיָּסוֹ בְּתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, עַד שֶׁיִּשׁוּב מִמִּדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרַחֲמִים לְכַשֵּׁל כָּל הַגְּזֵרוֹת שְׂאִינִם טוֹבִים וְלִמְלָאוֹת כָּל מַחְסוֹרֵינוּ. וְזֶהוּ עָקֵר כְּבוֹדוֹ בְּשְׂלָמוֹת.

אָחוּז בְּמִדַּת הַיְסוּד שֶׁהוּא כְּלוּל מִעֶשֶׂר, אִו לְרַמְזוֹ עַל דְּוָד הַמְּלֶכֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהוּא אָחוּז בְּמִדַּת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִעֶשֶׂר. וּבֵא הַמְּלֶאֶךְ לְלַמֵּד זְכוּת, שְׂמָא זֶה הָאָדָם עֲתִיד לְשֹׁמֵר הַבְּרִית כִּיּוֹסֵף, אִו שְׂמָא עֲתִיד לְהַתְּמַנּוֹת פְּרָנָס עַל הַצְּבוּר וְיִתְנַהֵג עִמָּהֶם בְּאֵמֶת כְּדוֹר הַמְּלֶכֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם. וְהִשִּׁיבוּ ה' יִתְבַּרֵּךְ, אֲנִי צוּפָה שְׂאִינוּ עֲתִיד לְהִיּוֹת בּוֹ מְדָה אַחַת מִכָּל אֵלֶּה:

וַיְהִי כַּמְּצַחַק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו (יש יד)

שֵׁם מִשְׁמוּאֵל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

בְּעֵינֵים שֶׁהִסְתַּר כַּה גְּדוּל עַד שְׂאִין הָאָדָם מְרַגֵּשׁ אֵף בְּנִסִּים וְהַשְּׁגָחָה הַנִּרְאִית לְעֵינֵים

וַיְהִי כַּמְּצַחַק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו. וַיֵּשׁ לְתַמָּה, הָרִי הָיוּ רוֹאִים בְּעֵינֵיהֶם פְּלֵא גְּדוּל שֶׁכָּל הָעִיר מְנַעַר וְעַד זֶקֶן הָפּוּ בְּסַנְגוּרִים וְנִלְאוּ לְמִצַּא הַפֶּתַח שֶׁהָיוּ סְמוּכִים אֵלָיו וְעוֹמְדִים עַל גְּבִיּוֹ, וְעַל כָּל פָּנִים הָיָה צָרִיף לְהַתְּעוֹרֵר חֲשַׁשׁ בְּלִבָּם, אִוּלֵי יוֹכַל עוֹד כִּהְנֶה וְכִהְנֶה, וְלָמָּה הָיָה עוֹד לְצַחֹק בְּעֵינֵיהֶם.

וַיִּנְרָאָה שְׂגָם זֶה הָיָה מִמַּכַּת הַסַּנְגוּרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיּוֹת נִלְאוּ לְמִצַּוֹא הַפֶּתַח וְהָיוּ רוֹאִין וְלֹא רוֹאִין, כֵּן נִמְי בְּפְנִימִיּוֹת הָעֵנָן הָיוּ רוֹאִין אֶת הַפְּלֵא וְלֹא הָיוּ יְכוּלִין לְשִׁים אֵלָיו לֵב.

זֶה לְמוֹד לְאָדָם, שֶׁיֵּשׁ כְּמָה זְמַנִּים וְכְמָה עֵנָנִים, אֲשֶׁר בָּאִם יֵשִׁים אֵלֵיהֶם לֵב הָיָה רוֹאָה מִפְּלֹאוֹת תְּמִים דְּעִים הַשְּׁגָחָתוֹ הַפְּרָטִית וְהַשְּׂכָר וְהַעֲנָשׁ, אָבַל בְּאֲשֶׁר הָאָדָם בְּדוֹן לְבוֹ הֶלֶךְ חֲשִׁכִים אִו נַעֲשֶׂה מְכָה בְּסַנְגוּרִים עַד שְׂרוּאָה וְאִינוּ רוֹאָה. וּבְזִמְנֵינוּ אֵלֶּה יְכוּל כָּל

בַּעֲבוּרְתּוֹ מְאֹד וְשָׁבַר וּבִטֵּל כָּל תַּאֲוֹתָיו וּמָסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלֵוֹ יִתְבַּרְךָ כָּל יְמֵי, וְהִרְבֵּה בַתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים מְאֹד עַד שֶׁהִמְשִׁיךְ דֶּרֶךְ הַתְּפִלָּה בְּעוֹלָם וְתַקַּן לָנוּ תְּפִלַּת שְׁחִירִית.

וְכֵן אַחַר כֵּן בָּא יִצְחָק וַיַּעֲלֵב וְתַקְּנוּ יוֹתֵר תְּפִלַּת מְנַחֵה וּמַעֲרִיב. וְכֵן כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּים שֶׁאַחֲרֵיהֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, כְּלָם הָלְכוּ בְּדַרְכֵיהֶם וַחֲזָקוּ אוֹתָנוּ לְהִרְבּוֹת בַּתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְאָנוּ צְרִיכִים לְבִטֵּל דַּעֲתָנוּ הַפְּחוּתָה וְהַחֲסִרָה מְאֹד וְלִילֵךְ בְּדַרְכֵיהֶם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוּתֵינוּ לְהִרְבּוֹת בַּתְּפִלָּה עַל כָּל דָּבָר וּלְהֶאֱמִין שֶׁיֵּשׁ כַּח בְּיָדֵינוּ לְנַצַּח אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ לְהַפִּיךְ דַּעֲתוֹ מִדִּין לְרַחֲמִים, אֵף עַל פִּי שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְהִכִּין כָּל זֶה, אֵף עַל פִּי כֵן הָאֲמֵת הוּא כֵן. וְזֶה עֵקֶר הַגְּדֵלֶת כְּבוֹדוֹ בְּשִׁלְמוֹת כְּנִ"ל וְעַל כֵּן עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַכְּבוֹד הוּא עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה. (הלכות תפלה המנחה ה"ו):

ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר (כ א)

בת עין

רבי אברהם דוב מאברוטש זיע"א

הַחֶכֶם לּוֹמֵד גַּם מִהֲרַע שְׁבַע עוֹלָם לְקַרְבּוֹ לְבַחֲנֵת קְדוּשָׁה

אֵימָא בְּסַפְרֵי הַצַּדִּיקִים וּבְסַפֵּר מְאֹר עֵינַיִם שֶׁל הַמַּגִּיד זְלֵה"ה (פ' שְׁמוֹת ד"ה בְּגִמְרָא דְסוּטָה), אֵיזְהוּ חֶכֶם, הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, הֵינּוּ מִכָּל דָּבָר שְׁבַע עוֹלָם שְׂרוּאָה, הֵן יָרְאוֹת הֵן אֲהָבוֹת הַמִּתְפַּשְּׁטוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, יָרְאֵה לְקַרֵּב אֶת עַצְמוֹ לְבַחֲנֵת קְדוּשָׁה. הֵינּוּ לְשְׂרוּאָה אֲהָבָה רְצֵה חֵס וְשְׁלוֹם, יִתְבּוֹנֵן בְּדַעֲתוֹ מִי הוּא הַמְּחַיֶּה וּמְהַיֵּה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, וּמְהַפֵּךְ הָאֲהָבָה

כִּי כָל זְמַן שָׂאִין מוֹדִיעִין וּמְפַרְסְמִין זֹאת, עֲדִין לֹא נִתְגַּלָּה כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרְךָ בְּשִׁלְמוֹת, כִּי אֵף עַל פִּי שְׂמִשְׁבַּחֵינּוּ וּמְפָאָרִין אוֹתוֹ וּמוֹדִים שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ גְּדוֹל מְאֹד וּבוֹרָא הַכֹּל כּו', שֶׁכָּל זֶה הוּא הַגְּדֵלֶת כְּבוֹדוֹ בְּיָדָיו. אֲבָל עֲדִין לֹא הוֹדִיעוּ בְּפִרוּשׁ שְׂמִשְׁבַּחֵינּוּ גַם עִתָּה בְּעוֹלָמוֹ וְשֶׁהוּא מְבִטֵּל רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהֵם מְרַבִּים בַּתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁזֶּה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת כְּבוֹדוֹ שֶׁבְּשִׁבְלֵי זֶה בְּרָא הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁמְבָאָר בְּהַתּוֹרָה אֱלֹקִים אֵל דְּמִי לֵךְ (סִימָן צוֹ לְקוּטֵי חֶלֶק א) שֶׁעֵקֶר הַבְּרִיאָה הִיְתָה שֶׁצִּפְּפָה שֶׁיִּקְבַּל שְׂעִשְׁוּעִים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּמְשְׁלוּ בַתְּפִלוֹתֵיהֶם וְכו' עֵין שָׁם.

כִּי זֶהוּ עֵקֶר הַכְּבוֹד שֶׁמְקַבֵּל מִהָאָדָם דִּיקָא שֶׁבְּשִׁבְלֵי זֶה בְּרָא הַכֹּל כְּנִ"ל. הֵינּוּ מֵה שֶׁבְּגֵדֶלֶת נִפְלְאוֹתָיו הַעֲצוּמִים בְּרָא בְּרִיאָה כְּזֹאת שֶׁהוּא הָאָדָם הַבַּעַל בְּחִירָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּח לְמַשֵּׁל בּוֹ יִתְבַּרְךָ שֶׁיִּהְיֶה הַעוֹלָם כְּרָצוֹנוֹ שֶׁכָּל זֶה רְחוּק בְּיָדָיו מְאֹד מְשַׁכֵּל אֲנוּשִׁי, אֲבָל הֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו, הֵן הֵן נוֹרְאוֹתָיו הַעֲצוּמִים.

כִּי עֵקֶר הַגְּדֵלֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרְךָ הוּא בְּשָׂאֵנוּ מוֹדִים עַל כָּל הַדְּבָרִים הָרְחוּקִים מִדַּעֲתָנוּ מְאֹד שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְהַכְנִיס הַעֵינַן הַזֶּה בְּדַעַת אֲנוּשִׁי כָּלֵל, וְאֵף עַל פִּי כֵן אָנוּ מְאֲמִינִים בְּגֵדֵלֶתוֹ יִתְבַּרְךָ אֲשֶׁר מְחַשְׁבוֹתָיו וַיְדַרְכוּ שְׂגָבוּ וְגָבְהוּ מְאֹד מְאֹד מִדַּעֲתָנוּ, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב כִּי גָבְהוּ שְׁמַיִם מְאֲרִץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכֵי מִדְּרָכֵיכֶם וּמְחַשְׁבוֹתַי מִמְּחַשְׁבוֹתֵיכֶם וְכו'. וְכֵמוֹ שֶׁפְּתַב אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה שֶׁעַל ה' יִתְבַּרְךָ בְּהִכָּרְתָּ שֶׁיִּהְיֶה קֶשֶׁה קֶשִׁיּוֹת, כִּי אִם לֹא כֵן יִהְיֶה חֵס וְשְׁלוֹם דַּעֲתוֹ בְּדַעֲתָנוּ עֵין שָׁם. וְעַל כֵּן עֵקֶר הַגְּדֵלֶת כְּבוֹדוֹ הוּא עַל יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה רוֹאִין נִפְלְאוֹתָיו הַעֲצוּמִים בְּיוֹתֵר.

וְזֶה הַדֶּרֶךְ שֶׁל הַתְּפִלָּה גָלוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְהִרְאוּנוּ הִיָּה אֲבָרְהָם שֶׁיִּגַע וְטָרַח

מורא ופחד, כמו (במדבר כב א) 'ויגד מואב', הינו שתמיד מורא עלה על ראשו, בגדר 'הינו שלא יהיה נגדר חס ושלום בחינת האהבה רעה הזאת שמסתכל בה כדי להפך אותה לאהבה הקדושה. אבל מי שאין לו אימה ויראה כל כך מבורא עולמים ברוך הוא, בגדל אחיזת רעה מפחד ה' ומתברר גאונו להיות זהיר וזריז מלעבר על רצונו ותברך, אסור להכניס את עצמו למקום מסכן כזה שהנחש מצוי, להסתכל באהבות רעות רחמנא לצלן, באמרו ירי רב לי להאיר מתוך חשכה להפך אותן אהבות רעות לאהבות קדושות, כי פן יהיה נגדר אחריהם בהתגברות היצר הרע חס ושלום, ופן יהרס ונפל, רק מי שיש לו אימה ויראה באמת ויראת ה' על פניו כל היום תמיד, ומדקדק על עצמו כחוט השערה שלא לעבר על רצון ה', יכול להכניס את עצמו בהסתכלות הנזכרת לעיל, כי ה' אור להם להוסיף להם מאוריים שיהיה להם דולקים באהבת ה' לעולמים. יהי רצון שנוזה לזה בקרוב, אמן:

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים (כא)
(ד)

באר מים חיים

רבי חיים מטשרנוביץ זיע"א

אברהם אבינו השתוקק כל שמונת הימים מלדת בנו עד יום המילה למולו ולכך העלה עליו הבורא יתברך כאלו מל אותו כל השמונה ימים. וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים. ולא אמר בן שמונה ימים. ואולם פי מי שאוהב את ה' באמת בכל לבבו, ונפשו צמאה ותאבה לעשות נחת רוח לפניו יתברך

הזה לאהבת הבורא ברוך הוא תענוג כל התענוגים, עד כאן, ודברי פי חכם חן.

עקר בחינת ישראל להפך החשך לאור

זהו 'צדיקים מהפכין חשוכא לנהורא', הינו מתוך החשך של מעשה הרשעים החוטפים והדולקים אתרי אהבות הפלים והנפסדים, ה' אור להם לצדיקים להפך חשך לאור לזבק בנעם אהבת ה' הנצחית. וזהו פרוש הכתוב (ישעיה מט א) 'ישאל אשר בך אתפאר', שתבת 'ישאל' גימטריא 'אור חשך', כרמו שעקר בחינת ישראל הוא לראות תמיד להפך חשך לאור, לאכללא שמאלא בימינא.

אברהם למד מהאהבות הרעות להפכם לאהבת ה'

זהו 'יסע משם אברהם ארצה הנגב', רצה לומר, 'משם' - מאהבה רעה שראה מלוט שהיו מאכלין אותו וכו', נסע והלך לבא מזה לבחינת 'ארצה הנגב' - שהוא בחינת ימין בחינת חסד, שהוא בחינת אהבה עליונה לבורא ברוך הוא. וישב בין קדש ובין שור' - פרוש שתמיד היה ישיבה שלו בין בחינת קדושה שהיא מכנה בשם 'קדש', ובין בחינת שור' שהוא בחינת שמאל, כמאמר הכתוב (יחזקאל א י) 'ופני שור מהשמאל', שהיא ההפוך מבחינת קדושה, ותמיד היה יושב בין שני הבחינות הנזכרים לעיל כדי להפך תמיד מחשוכא לנהורא, ולהוליד מזה שהיה רואה אהבת רעות הפלות ונפסדות, ההפוך מזה, אהבות קדושות לחי העולמים יתברך שמו.

המעלה אהבות רעות לקדושה צריך יראה גדולה שלא יגדר אחריהם

אף ורק שזה היה בגדל אימה ויראה ופחד שלא לגרר את עצמו לאהבות רעות חס ושלום, וזהו 'ויגד בגדר', 'ויגד' הוא לשון

צוה אותו אלהים לרב אהבתו, ומן השמים עכבוהו שנצטוו למולו בן שמנת ימים דוקא, ועל בן העלה עליו הכתוב כאלו מל אותו בכל השמונה ימים כולם כי הוא ודאי לא נח ולא שקט מהתגעגע למולו עד אחר בוא היום שקניהו וצשה את אשר חפץ לקיים מצות בוראו. ולזה נאמר בן יומל וגו' בן שמונת, המורה על כל השמונה ימים ביחד, ולא בן שמונה המורה על יום השמיני לבד (פרשת צו):

לקוטי שיחות

רבי מנחם מנדל מליובביץ זיע"א

'ששון' זה מילה - ששון מבטא שמחה
יתרה / ההבדל בין מילת יהודי
למילת גוי

על הפסוק 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר' איתא בגמרא ששון זו מילה. את ההוכחה לכך שששון זו מילה מביאה הגמרא מהפסוק 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' שאמר דוד המלך על מצות מילה. רואים מכך שני דברים: א, שבמילה ישנה שמחה מיוחדת, 'ששון' (ששון) מבטא שמחה יתרה מאשר 'שמחה', ב, ושמצות מילה היא כמו שנוטלים שלל רב משונא.

מהי השמחה הגדולה המיוחדת במצות מילה, ומיהו השונא ממנו נוטלים שלל רב על ידי מצות מילה? דבר זה יובן מדברי הרמב"ם שמילה מחלישה אצל הנמול את תאוות עולם הזה.

על כן בן אברהם אבינו, שידע אל עליון אם לבבו ומחשבתו, שהיה בודאי חפץ ומתגעגע בכל רגע ורגע למול את בנו כאשר

ולדקה בו יתברך ולעבדו ולצנייתו בכל אשר יצוה עליו, הוא מקיים כל התורה והמצוות בכל רגע ורגע, כי הוא באמת בלבבו מה מאד היה חושק ורוצה לקיים מצות סכה ואחריו וכל המצוות בכל יום ויום ובכל שעה ושעה, ואין שום מניעה מאתו, אדרבה נפשו בחלה בו ועגומה עליו עד בוא מועד הקבוע לכל מצוה ומצוה לומר מתי יבוא לידי ואקיימו, והוא לו תוחלת ממשכה המתלת לב עד בוא זמנה.

כמו אדם המצפה להון רב שיגיע לו בזמן הקצוב, והנה הגם שידע בודאי שיגיע לו הסף הזה לזמן המגבל מכל מקום כל יום ויום הוא עליו כמשא כבד, בערב יאמר מי יתן בקר ובבקר מי יתן ערב למען יעברו הימים ברגע אחת עד בוא תשוקתו וחקדתו לראות האוצר המוכן למענו. וביותר יותר הוא דורשי ה' ורע אברהם אהבו שמצפים ומתגעגעים בכל השנה לומר מי יתן והיה היום תמשה עשר לחדש השביעי לקיים בו מצות ה' סכה ולולב, וכדומה בכל המצוות וכו'.

ואליהינו ברוך הוא וברוך שמו הרוצה ללב יודע באמתיות ללב של האיש הלזה כי נפשו עגומה מאד לקיים מצות בוראו תכף, וזה עפובו מפני שחק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידן לעשותן שלא בזמנם כי אם קץ ומועד קבוע לכל מצוה ומצוה. ודאי ודאי הוא מקבל לפניו כאלו עשה זה האיש את המצוה זו בפועל ממש תכף, כי מצדו לא יבצר ובכחינה זו עולם חסד יבנה, ועל זה עמידת כל העולמות שלמעלה התלוין במצות סכה ולולב ומצה וכדומה בכל השנה.

ועל כן אברהם אבינו, שידע אל עליון אם לבבו ומחשבתו, שהיה בודאי חפץ ומתגעגע בכל רגע ורגע למול את בנו כאשר

נס, ואחר כך נעשה זה טבע גם כן, ומביא שם בשם האר"י ז"ל, עיני שם.

ובן שמעתי מפי הרב ר' משה בר' נחמן קאסויר ז"ל, על מה שאמרו רז"ל (כ"ד נג ח) ביום שנפקדה שרה אמנו נפקדו עמה כמה עקרות – אין הפרוש שנפקדו עמה כמה עקרות בו ביום, אם כן אינו מוכח שהפקדה הוא בשביל שרה אלא שמה היא בשביל אחרת, אבל הפרוש הוא ששרה אמנו פתחה הצנור של פקידת עקרות שנעשה נס גדול על ידה, ואח"כ לשנפקד עקרה עד ביאת המשיח הכל הוא ע"י אותו הצנור שפתחה שרה אמנו:

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם (כב א)

ש"ה הקדוש

רבי ישעיה הלוי הורוויץ זיע"א

למוד מוסר מענין העקרה - בטול הרצונות והתאוות

העקרה, ילמד אדם מוסר וימסר נפשו על קרשת השם יתברך, ומכל שכן שימסר אבר מאבריו, או שבירת איזה תאוה, כגון לעמוד בהשקמה לתורה ולתפלה, או לשבר שאר תענוגים, וכן שיחה בטלה וכיצא בזה, יבטל רצונו מפני רצון המקום.

על האדם לחשב תמיד שמה מנסהו הבורא יתברך

עוד יחשב האדם, באם באה לירו איזה עברה או איזה מצוה, יחשב אולי השם יתברך מנסה אותי עתה אם אעבור או אקיים, כדרך שנסה את אברהם אבינו. ובודאי

עולם הזה, ויתרה מזו הוא לוקח את כל תענוגות עולם הזה ומנצל אותם לצרכי קדושה (פנאמר 'כל חלב לה'), נוטל הוא בזה הרבה ממיטב שלל השונא, ונותן זאת לקדושה, ועל כך שמח ה'יהודי שמחה גדולה.

ובזה מתבטא ההבדל בין מילה בישראל לבין מילה אצל גויים, להבדיל. ענין המילה בגוי גורמת לו רק צער וכאב, יש לו מכה פאב בגשמיות, מה גם שעל ידי כך נחלשות תאוותיו - הרי זה כאב וצער מיחד עבורו, שהרי התענוגות והתאוות גורמים לו הנאה בעולם הזה, בחייו. וכאשר נוטלים זאת ממנו, הרי זה הצער הגדול ביותר עבורו. המילה אינה אצלם אלא בליט ברירה כדי להשמר מצער גדול יותר. לא כן בישראל, המילה מביאה אותם ל'ישש אנכי', שמחה על כך שהוא מתנזר מתענוגי עולם הזה, שכן מהותו הפנימי של יהודי אינה הנאת עולם הזה, אלא, להבדיל, התענוג באלקות. עולם הזה, החמר, הוא 'שונאד', ונטילת שלל משונאו גורמת ליהודי את השמחה הגדולה ביותר:

ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי (כא ו)

רב ייבי

רבי יעקב יוסף מאוסטרך זיע"א

כל פקידת עקרות עד ביאת משיח - מוכח פקידת שרה אמנו

כתוב בספר תולדות יעקב יוסף בפרשת צו בשם הריב"ש, ענין הנס הוא, שנתחדש הדבר בפעם ראשון על הטבע נקרא

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

בשארבהם הוריד את יצחק מהמזבח
עפ"י צווי המלאך התברר למפרע
שהעלאתו למזבח היה מאהבת ה'
וללא שום טעם

כ"י עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא
חשכת את בנך את יחידך ממני. נראה
בסיפתא דשמאי דגיש שתי בחינות, אחד
שאדם עושה מצוה שיודע טעם המצוה,
ואחד שעושה מצוה ואינו יודע הטעם, וגדול
הוא העושה בלי ידיעת טעם ממי שיודע
הטעם, שביודע הטעם אינו נכר שעושה
המצוה מאהבת הבורא שאפשר מחמת שיודע
הטעם הוא עושה, מה שאין כן העושה בלי
ידיעת טעם נכר שעושה הכל מאהבת ה'.

והנה קדם שאמר לו המלאך אל תשלח
ידך אל הנער' היו סבורים הכל
שיצחק יעלה לקרבן על המזבח, ולא היה
נכר כל כך גדל הנסיון של אברהם אבינו
עליו השלום בעקרה, שהיו יכולים לומר
שידע טעם שבשביל זה מהראוי שיעלה
יצחק לקרבן ועשה אברהם אבינו עליו
השלום מחמת הטעם, מה שאין כן אחר
שהודיע המלאך אל תשלח ידך אל הנער'
שיצחק לא יעלה לקרבן, אם כן למפרע היה
הוכחה שרצון אברהם אבינו עליו השלום
להעלות יצחק בנו על גבי המזבח מאהבת
ה', לא בשביל הטעם, דעתה מוכיח שאין
טעם לעקרה שיעלה יצחק לקרבן, דאם היה
טעם שיעלה לקרבן מדוע צוה המלאך שלא
יעלהו לקרבן הלא יש טעם שצריך שיעלהו
לקרבן, ומסיון דאין טעם ידעו הכל פגנת
אברהם אבינו עליו השלום דלא היה בשביל
טעם, דהא מוכח עתה דאין טעם שיהיה
יצחק קרבן רק מאת ה' פעל כל אלה.

זהו פרוש הפתוב עתה ידעתי, לשון הפעיל,
שהודעתי לעין כל כ"י ירא אלהים אתה

אלו ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מנסה
אותו עתה היה נזהר מאד, על כן יחשב
האדם תמיד בבא איזה ענין לידו, כי כן
היא מדתו של הקדוש ברוך הוא שלח איזה
ענין לאדם כדי לנסותו. ואשרי אדם שה'
אלהיו תמיד במחשבתו (דרך חיים תוכחת מוסר):

ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת
את יצחק (כב ב)

תניא

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

עקר שבחו של אברהם אבינו במעשה
העקרה הוא קיומה בנריות מפלאת
ובשמחה

הנה מלבד הידוע לכל גדל מעלת הנריות
בכל המצות הנאמר ונשנה בדברי רז"ל
(נזיר כג): לעולם יקדים אדם לדבר מצוה כו',
ונריותה דאברהם אבינו עליו השלום היא
העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם, כי
העקרה עצמה אינה נחשבה כל כך לנסיון
גדול לערך מעלת אברהם אבינו עליו השלום,
בשגם כי ה' דבר בו קח נא את בנך כו',
והרי כמה וכמה קדשים שמסרו נפשם על
קדשת ה' גם כי לא דבר ה' גם, רק
שאברהם אבינו עליו השלום עשה זאת בנריות
נפלאה להראות שמחתו וקפצו למלאות רצון
קונו ולעשות נחת רוח ליצרו, וממנו למדו
רז"ל לקיים כל המצות בכלל (אגרת הקודש -

פרק כא):

כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת
את בנך את יחידך ממני (כב ב)

כי ברוך אברךך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים. (כב טז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אבישיצ'רא זיע"א

יצחק אבינו ג"כ נתברך בברכה זו

אַרְבֵּה גִימְטְרִיא 'יִצְחָק', לרמזו דגם יצחק הכניסו הקדוש ברוך הוא בברכה זו. דלא שיף דלא יכנס בברכה זו, דהא בן שלשים ושבע שנה כשנעקד, והיה יכול שלא לשמע אל אביו ואין אביו יכול לכפו בעל כרחו, אם בן נסיון יצחק שקול לנסיון אברהם או יותר, לבן מברך שנתברך גם הוא פרמזו. האל ברחמי קים בנו ברכות האבות, אמן בן יהי רצון:

ולא חשכת את בנוך את יחידך ממני' דיקא מחמת יראתי עשית את הדבר הזה שלא חשכת את בנוך כפי מחשבותיך שרצית להעלות אותו לעולה, ואין יכולין לאמר מחמת טעם, לזה אמר עתה ידעתי מעכשיו מוכח זה ביון שצויתי אחר כך שלא להעלות אותו לעולה שמע מגיה שאין טעם בהעלות יצחק לקרבן שיהיה אשים על גבי המזבח, והראיה דצוה השם יתברך שלא להעלות אותו לקרבן ואם היה טעם שצריך להיות אשים על גבי המזבח ודאי היה נחקים בן שיהיה אשים ולא היה מצוהו 'אל תשלח ירך אל הנער', על בן מוכח עתה דאין טעם בדבר, ומחשבת אברהם אבינו עליו השלום שרצה במחשבתו לעשותו אשים על גבי המזבח היה לאהבת ייראת ה' ברוך הוא וברוך שמו והבן:

אוצרות גאוני הדורות

בתנות עור ובלבשים, ומבקר חולים, שנאמר 'וירא אליו ה' באלני ממרא', ומנחם אבליים, שנאמר (להלן כה יא) 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו', וקובר מתים, שנאמר (דברים לד ו) 'ויקבר אתו בגי', אף אתה עשה כף [וכו.], עד כאן לשון הסמ"ג.

וְנִרְאָה בעיני פשוט, שמפל שכן מצות הנכנסת אורחים שהיא בכלל מצות עשה ד'והלכתך בדרךכו', נוסף על שהיא מעלה גדולה ממעלות המדות. וזה לך האות, שהאריכה התורה בספור הנכנסת אורחים דאברהם אבינו ורמזה לנו מענין שכרה, שכל מה שעשה בעצמו לאורחים עשה הקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו לבניו, ומה שעשה על ידי שליח יקח נא וגו' עשה הקדוש ברוך הוא על ידי שליח (כ"מ פ:). ולא תימא

וירא אליו ה' באלני ממרא (יה א)

שני לוחות הברית

רבי ישעיהו ב"ר אברהם הלוי הורוויץ זצ"ל מצות הנכנסת אורחים בכלל מצות והלכתך בדרךכו ושכר ככל שאר תרי"ג מצות

הנכנסת אורחים המזכרת בפרשה זו בפרוש הוא מצוה, אף על פי שאינה מצוה פרטית מתרי"ג מצות, מפל מקום היא בכלל מצות עשה ד'והלכתך בדרךכו' (דברים כה ט). וזה לשון סמ"ג בחלק עשין במצוה ז': ללכת בדרךכו הטובים והישרים, שנאמר (שם) 'והלכתך בדרךכו', ואומר (שם יג ה) 'אחרי ה' אלהיכם תלכו', ומפרש בפרק קמא דסוטה (יד.) אחרי מדותיו תלכו, מה הוא מלביש ערמים שנאמר (לעיל ג כא) 'ויעש ה' [אלהים] לאדם ולאשתו

כן, דהנהה הדין הוא דאחר עשיית המצוה אסור לרוץ, שלא יהא נראה ששעשיתם היתה עליו כמשא וששמת בהפטר ממנה, כדמצינו בכרכות (א) דהיוצא מבית הכנסת אל פסייע פסייעה גסה מטעם הנ"ל. ואיתא בשלחן ערוך (או"ח סי' צ ס"ב) וזה לשונו, מצוה לרוץ לפשהולף לבית הכנסת, וכן לכל דבר מצוה. עכ"ל. נמצא שההולף לעשות מצוה צריך לרוץ.

ועתה נחקר נא, אם יצא אדם מעשיית המצוה והולף לעשות מצוה אחרת, היאך יעשה, אם ילך בנחת בשביל המצוה שעשה, הלא הוא צריך לרוץ בשביל המצוה שהולף לעשות, ואם ירוץ בשביל המצוה שהולף לעשות, הלא אסור לרוץ אחר עשיית המצוה, והאיך יעשה. ואמר הרב הנ"ל כן, דצריך לראות שאם המצוה שעשה היא גדולה יותר מהמצוה שהולף לעשות צריך לילך בנחת, ואם המצוה שהולף לעשות גדולה יותר צריך לרוץ. ואם שתי המצוות שוין, צריך לילך חצי הדרך הראשון בנחת בשביל המצוה שעשה, וחציו השני במרוצה בשביל המצוה שרוצה לעשות.

ואיתא במסכת שבת (קכז) אמר רב יהודה אמר רב גדול הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה, דכתיב ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר' וגו', והנים להקב"ה והלך לקבל האורחין, נמצא דאברהם היה צריך לרוץ כל הדרך אף חציו הראשון כנ"ל. וזאת היא פונת הכתוב יצא לקראתם מפתח האהל, רצה לומר תבך מתחלת הדרך, שהוא מפתח האהל היה רץ עד שבא אצלם כנ"ל.

שהיא מדה, אלא המקום אותה מקום מצות עשה דוהלקת בדרךכו', ויש לו שכו במצוה ועושה ככל מצוה מן תנ"ג מצות. וזה כי הקדוש ברוך הוא מכניס אורחים בכל זמן ועדן, בכל שעה ובכל עת ובכל רגע, כי אם לא היה מכניס אורחים ברגע כמימרא היה העולם אבד, רצוני לומר, כי כל העולם אורחים הם לגבי השם יתברך, כארס נטה ללון' (ירמיה יד ח), כי גרים אנחנו והוא מכניס, וקיימם בהשפע שמשפיע עליהם, ויכהרף עין אם לא השפיע עליהם והכניסם לקיום, אז הכל אבד. וזהו הענין שפרש הכתוב בארץ מעלת הכנסת אורחים שהיתה באברהם, ושהוא גדול מהקבלת השכינה, כדאיתא במסכת שבת בפרק מפנין (קכז). אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה דכתיב ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר' וגו'.

וירא אליו ה' פאלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום. וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נעבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה (יח א-ב)

קהלת יצחק

רבי יצחק רייטבוך זצ"ל

אפו ההליכה והריצה ממצוה למצוה וקשה דלמה ליה למכתב האי 'מפתח האהל' השני, דהא כבר כתוב בפסוק הראשון והוא ישב פתח האהל, ולא הני ליה למכתב רק יצא לקראתם ותו לא.

ושמעתי בשם הרב הגאון המפרסם מו"ה שלום מ"מ דק"ק פרוזניט שאמר

וַיֵּלֶךְ זֶה אֶת־בְּרֵיךָ הַיְיָ וְהָיָה לְךָ לְעֵד וְלְחֹדֶשׁ לְמַעַן גִּלְךָ
 בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וּבְעֵקֶבֶי הַנְּהַגְתָּ אֲבִינִי
 אֲבָרְהָם עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְחֹזֵר אַחֲרֵי הָאוֹרֶחַ
 וּלְבָקֵשׁ מֵאִתּוֹ, שְׂיִהְיֶה נְדָמָה כְּאֵלוֹ הָאוֹרֶחַ
 עוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה, וּכְעֵנָן מִה שְׂאֲמָרוֹ (ויק"ר
 לד ח) יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהַבַּעַל הַפִּיט עוֹשֶׂה עִם
 הָעֵנִי, הָעֵנִי עוֹשֶׂה עִם בַּעַל הַפִּיט.

יִקַּח נָא מֵעַט מֵיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת
 הַעַי. וְאִקְחָה פֶת לְחֵם וְסַעַדוּ לְבַכְּם אַחֲרֵי תַעֲבֵרוּ
 (יח ד-ה)

עַץ הַדַּעַת טוֹב

רַבִּי חַיִּים וִיטְאֵל זצ"ל

רַמְזוֹ אֲבָרְהָם אֲבִינִי בְּמֵאֲמָרוֹ עַל דִּינֵי
 נְטִילָה וּבְצִיעַת הַפֶּת

וְאֵיב אוֹרְחִיָּה בְּאֵר סֶדֶר דִּינֵי הַנְּטִילָה, וְכַמוֹ
 שְׂאֲמָרוֹ זְכוּרֹנָם לְבָרְכָה (יומא כח:) 'עֲקֹב
 אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבָרְהָם בְּקִלְי' (כו ה) כִּי גַם עֲרוּבֵי
 תַבְשִׁילִין שֶׁתִּקַּח שְׁלֵמָה עִ"ה קָנִים, וְכֵן נְטִילַת
 יָדַיִם שְׁלֵמָה תִּקְנָה, וְנִדְעָ (בְּרֵכוֹת טו.) כִּי לְתַפְלָה
 וּשְׂאֵר דְּבָרִים סָגִי בְּנִקְיוֹן יָדַיִם כֹּל דֶּהוּ בְּצִוּוֹר
 אוּ בְּקוֹרָה כְּמוֹ שְׂנֵאֲמַר (תְּהִלִּים לו ו) 'אֲרִחֵץ
 בְּנִקְיוֹן כְּפִי וְאֶסְבְּבָה' וְכו', אֲכַל לְאֲכִילָה בְּעֵינָיִם
 מִיִּם דְּנִקָּא, וְזֶה שְׂאֲמָר 'מִיִּם', וְגַם לְעֵנָן
 טְבִילָה בְּעֵינָיִם אֲרַבְעִים סָאָה וְלְנְטִילָה בְּרַבִּיעִית
 סָגִי, וְזֶה שְׂאֲמָר 'מַעֲט'. וְאֵלוֹ אָמַר קָחוּ אוֹ
 אֶקַּח הֵינִי אוֹמְרִים שְׂדַבְּר בְּהוֹרָה, לְזֶה אָמַר
 דְּרָף שְׁנוֹי 'יִקַּח' לְרַמְזוֹ כִּי הַנְּטִילָה בְּעֵינָיִם
 שֶׁתִּהְיֶה מִכַּח אָדָם.

וְנִדְעָ כִּי נְטִילַת יָדַיִם בְּמֵיִם הִיא לְהַעֲבִיר
 כַּח הַטְּמָאָה הַשׁוֹרְהָ עַל הַיָּדַיִם בְּסוּד
 'שָׂאוּ יְדַכֶּם קִדָּשׁ וּבְרַכּוּ אֶת ה'' (תְּהִלִּים קלד
 ב), וְאִמְנָם הַטְּמָאָה הַשׁוֹרְהָ עַל כָּל הַגּוּף אוֹ

וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים
 עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ
 אֲרֻצָּה. וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מִצְּאִתִּי חֹן בְּעֵינָיִךְ
 אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ (יח ב-ג)

אֵהָל יַעֲקֹב

רַבִּי יַעֲקֹב קְרִיאָן זצ"ל - הַמְּגִיד מְדוּבָנָא

לְחֹזֵר אַחֲרֵי הָאוֹרֶחַ עַד שְׂיִרְגִישׁ כְּאֵלוֹ
 עוֹשֶׂה טוֹבָה עִם בַּעַל הַפִּיט

הַגְּהָה לֹא עַל חֲנָם הוֹדִיעַ הַכְּתוּב אוֹתָנוּ מְרוּצַת
 אֲבָרְהָם לְקִרְאת הָאוֹרְחִים וְהַפְּצַרְתּוֹ
 אוֹתָם, אִם לֹא לְהַבְיִנוּ גְדֵרֵי מִצְוֹת הַכְּנֶסֶת
 הָאוֹרְחִים וְאִפְּנֵי הַשְּׁלֵמָתָה, שְׁעָלֶיהָ הַפְּלִגּוּ
 ו"ל וְאָמְרוּ (שְׁבַת כזו.) גְּדוּלָה הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים
 מִהַקְּבֵלַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה. וְהוּא בְּהַזְכָּרַת מֵאֲמָרָם ו"ל
 (בִּיעָה לב:), 'וְאָמַר רַב תָּתֵן בְּרַ אֲבָא אָמַר רַב כֹּל
 הַמְּצַפֶּה עַל שְׁלֹחַן אַחֲרָיִם עוֹלָם חֲשֵׁךְ בְּעוֹדוֹ, אֲשֶׁר
 לְכַאוּרָה לֹא יִדְעֵנוּ אֵיכָכָה הִחְלִיטוּ ו"ל עַל הָאוֹכֵל
 עַל שְׁלֹחַן אַחֲרָיִם כִּי הָעוֹלָם חֲשֵׁךְ בְּעוֹדוֹ, הֲלֹא
 לְפַעֲמַיִם יִהְיֶה עוֹד מְכַבֵּד וּמִתְנַשֵּׂא בְּעֵינָיִם בְּנֵי אָדָם
 עַל יְדֵי זֶה בְּשִׁזְמִינוֹ אֵיזוֹה נְכַבֵּד קָצִין עִם, וּכְעֵנָן
 שְׂמֵצָאנוּ בְּגִמְרָא רַבִּי זִרְאָה כִּי הוּוּ מְזַמְנִים לִיה
 אֲוִיל, אָמַר אֲתִיקוֹרִי הוּא דְמִתְקַרְרִי בִי (חולין מד:).

אָבִי דַּע לָךְ כִּי אֲכִילַת הָאָדָם עַל שְׁלֹחַן
 אַחֲרָיִם הוּא נוֹשֵׂא אֶתְד מִב' סוּגִים,
 כְּבוֹד אוּ בְּיָוִן, וְהוּא, כִּי בְּשִׁקְדֵיִם הַבַּעַל
 הַפִּיט פְּנֵי הָאוֹרֶחַ לֹאמַר עֲשֵׂה נָא שְׂאֵלְתִי
 וּכְבֹדֵנִי נָא לְאֲכַל אִתִּי עַל שְׁלֹחַנִי, אֲוִי יִשְׂגִי
 הָאוֹרֶחַ כְּבוֹד גְּדוֹל, וְיִהְיֶה יוֹשֵׁב אֲצֵל בַּעַל
 הַפִּיט בְּפָנָיִם מְאִירוֹת וַיִּיטֵב גְּהָה. אֲכַל אִם
 הַבַּעַל הַפִּיט יַעֲלִים עֵינָיו מִן הָאוֹרֶחַ, עַד כִּי
 יִצְטָרֵף הָאוֹרֶחַ בְּעַצְמוֹ לְבוֹא לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ,
 אֲזַ גַּם אִם יִזְמִינוּ עַל שְׁלֹחַנִי יוֹשֵׁב אֲצֵל אִם
 נִכְאָה לְכַב וַיִּשְׁבַּע בְּחֶרֶף וַיִּחַשְׁכוּ עֵינָיו.
 וְהוּוּ צַחוֹת לְשׁוֹנָם ו"ל 'הַמְּצַפֶּה עַל שְׁלֹחַן
 אַחֲרָיִם', כְּלוֹמַר כְּשִׁיחֵיו עֵינֵי הָאוֹרֶחַ נִשְׂוֹאוֹת
 וְצוּפוֹת שְׂזִמְנוֹ אֶתְד עַל שְׁלֹחַנִי, אֲזַ עוֹלָם
 חֲשֵׁךְ בְּעוֹדוֹ.

(משלי ג יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה', או והשענו תחת התורה שנקרא עץ חיים, פלומר ושימו בטחונכם בתורה, כי 'עץ חיים תאנה כאה (משלי יג יב), שכל המשים בטחוננו בתורה כל תאוותיו באים אליו.

אמר 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם' לרמוז לפי שיצרו מתגבר עליו יקח פת לחם רמוז לתורה, לרמוז למאמרם ו"ל (סוכה נב:) כל מי שיצרו מתגבר עליו יעסק בתורה משכהו לבית המדרש, ויבזה 'וסעדו לבכם' שהוא היצר הרע על ידי עסק התורה. עוד אפשר לומר, אמר 'וסעדו לבכם' פלומר ויבזה שאתם עוסקים בתורה אתם נותנים סעד ליצר הטוב, ולזה אמר 'לבכם' לשון יחיד לרמוז ליצר הטוב, משום ד'לבבכם' פתוי משמע כשם שדברשו ו"ל (ברכות נד.) 'ואכתב את ה' אלהיך בכל לבבך' (דברים ו ה) בשני צדדי ביצר טוב וביצר הרע.

ואמר 'אחר תעברו', פלומר אחר כל ההכנות הללו תעברו מן העולם הזה לעולם הבא, כי אין להלך מן העולם הזה ערום בלי מצות חס ושלום, אלא אחר שהכין צנה לדרכו שהם התורה והמצות.

ברגלים אין לה סלוק אלא כי אם טבילה במקוה, אמנם המלאכים האלה לא נתגשמו לגמרי אלא לפי שעה, לא קבלו טמאת אור העולם הזה אלא ברגליהם בלבד הדבקים בקרקע העפר, ולכן תמורת נטילת הידים לאנשים הגשמיים אתם 'רחצו רגליכם' בלבד, בסוד (שיר השירים ה ג) 'רחצתי את רגלי איככה אטנפם', ולכן צריך שתזהרו שלא תשבו ישיבת גופותיכם בקרקע כדי שלא תצטרכו לטבילת כל הגוף ולנטילת ידים. אמנם עמדו מעמד, ולפי שסוף סוף אתם מגשמים לפי שעה אל תתגעעו מעמד, אמנם תהיה עמידה שעמה סמיכה, וזה שאמר 'והשענו תחת העץ'.

אחר נטילה 'ואקחה פת לחם' זו בציצת המוציא, פתיית פת מן הלחם, גם רמוז שיהיה לחם שלם כי זו מצוה מן המבחר. גם רמוז כי בעל הבית בוצע, וזה שאמר 'ואקחה', וזה כדי שיבצע בעין יפה פתוית פת גדולים ונראין כאלו הם לחם גדול, וזה שאמר 'פת לחם'. וגם בן לא תהיה אכילה מועטת, כי בראותכם שעינו טובה בבציעת הפת אל תתבישו מלאכל כל הצרף, באפן שתסעדו לבכם בכל הצרף.

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח ד)

חוט של חסד

רבי אלנה הכהן האייתמרי זצ"ל על ידי התורה נטהר האדם מכל עוונותיו וגובר על יצרו הרע **נראה** לדרש הפסוקים הללו בדרך רמוז, אמר 'יקח נא מעט מים' שהיא התורה שנקראת מים שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', ועל ידי התורה רחצו טהור שבכם, וזהו אמרו 'ורחצו רגליכם', ויבזה תוכו להשען תחת העץ עץ החיים, כדכתיב

אמרות ה'

רבי משה אריה ליב סגל ליטש ורונבוים זצ"ל רמוז להם למלאכים שיאמרו דברי תורה על השלחן ויכוננו באכילתם לשם שמים **נראה** דרמוז אל התורה דנקראת מים (כ"ק ט"ו), ושלשה שאכלו על שלחן אחד ואין ביניהם דברי תורה כאלו אכלו מזבחי

שלא ימנעו מלאכל מחשש כשמים

וַיִּשְׁנֶא דקרא מה שאמר אברהם וְאָקְחָה פת לחם, משמע שהוא חתיכת פת, וקשה הלא מצוה מן המבחר לכצע על כפר שלם, וְאָבְרָהָם שָׁקִים כָּל דְּקֻדְוֵי תוֹרָה, מה ראה על ככה לתן להם פת לחם, פתיתין ולא שלמים.

וְאָמַרְתִּי טעם לשבח, שָׂרָה אַבְרָהָם שְׁמִלְאָכִי השרת היו רוצין לילף לדרבם, ומשום הכי אמר 'אדני אל נא תעבר'. והנה חשש אברהם לנפשו ומורא עלה על ראשו, דלמא הני אינשי אינן רוצים לאכל ומושכין גדיהן מן הפת, כי היו יודעין שיהגר וישמעאל הם בבית אברהם, והם היו ממצרים שהוא מלא כשפים, כי לא ידעו המלאכים שאָלו נשתנו למעליותא, כי לא נחש בניעקב ולא קסם בישראל, ומשום זה נמנעו מלאכל באם הדרה, כי מאן יהיב לן פתו במדברה.

וַאֲיִתָּא במסכת ערוכין (סד:) וזה לשונו, ואמר מר אין מעבירין על האוכלין וכו', אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים, אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין. תנא, שלמין מעבירין פתיתין אין מעבירין, ופרש רש"י, אלא נוטלין אותן, דליכא למיחש לכשפים.

זאת תורת העולה, דבשלמין איכא למיחש לכשפים, ובפתיתין ליכא למיחש לכשפים. משום הכי אמר וְאָקְחָה פת לחם, פתיתין דוקא ולא שלמין, ולשוון חקמים מרפא להוציא דאגה מלכם ויבואו לסעד אצלו.

מתים (אבות פ"ג מ"א), לפיכך הקדים להם תורה. והיות דאין משיחין בסעודה (תענית ה:), הקדים שיאמרו תחלה איזה דברי תורה.

וְאָמַר 'רַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם', רמז היות דהשלחן הוא במקום המזבח (ברכות נה:), והמאכל כמאכל שלמים, וכל שכן בשלחנו של אברהם אבינו, לפיכך רמז להם מקדם שירחצו ממצוה ההרגל והטבע שיש בסתם בני אדם, דאכילתן הוא להנאתן וילתאותן, רק שיכוננו לשם שמים באכילתן.

וְאָמַר 'וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הַעֵץ' הידוע, דהוא עץ החיים, דאם האכילה תהיה על הדרך הנ"ל היא נחשבת להם כאלו אכלו מעץ החיים ומשלחן גבוה קא זכו, ומשום הכי ראשי תבות רגליכם והשענו תחת העץ הוא תורה, רמז דעל ידי התורה שיאמרו על השלחן נחשב כאלו אכלו מעץ החיים בנזקק לעיל.

וּמִבָּאָר בזה דברי המדרש רבה (מח י) דעל ידי שאמר 'וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם' זכו בניו ואמר להם הקב"ה (ישעיה א טו) 'רַחֲצוּ הַיְדָוּת', וגם זכו בניו להא דכתיב (שם ד ד) 'אִם רָחַץ ה' אֶת צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן', וילפי מה שפכתמי מבאר, דעל ידי 'וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם' רמז להם על ענין התשובה שירחצו ממצוה הטבע שלחן כנ"ל, לפיכך זכו בניו מהקב"ה שאמר 'רַחֲצוּ הַיְדָוּת'.

ואקחה פת לחם וסעדו לככם אחר תעברו (יה ה)

יד דוד

רבי יוסף דוד זינצהיים זצ"ל
נתן אברהם למלאכים חתיכת פת כדי

(ב:) וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלָב וּבֶן הַבְּקָר
וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהּ בַּעֲבוּר שְׁהוּא עֹמֵד עָלֶיהֶם.

וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלָב וּבֶן הַבְּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן
לַפְּנִיָּהּ וְהוּא עֹמֵד עָלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ
(י"ח ח)

חוט של חסד

רבי אליהו הכהן האיטלקי זצ"ל

ביצד נתן אברהם למלאכים בשר
וּחֲלָב בְּאֶחָד

לָאוּ דוֹקָא שְׁנַתָּן לַפְּנִיָּהּ בְּשֶׁר בְּחָלָב בְּחֵדָא
מִחֲתָא, אֲלֵא סַפֵּר הַפְּתוּב מַה שְּׂאֲכְלוּ,
וְלִכְּן תִּרְאֶה שֶׁהַקְּדִים הַפְּתוּב חֲמָאָה וְחָלָב לְבֶן
הַבְּקָר, לְרַמֵּז שֶׁבְּתַחֲלָה אָכְלוּ חָלָב וְאַחַר כֵּן
בְּשֶׁר, זֶהוּ כְּפִי הַפְּשֻׁט. וְאֶפְשָׁר דְּזֵהוּ כְּנֻת
רַשִׁי ז"ל בְּאֶמְרוֹ, קָמָא קָמָא דְתַקֵּן אִמְטִי
וְאִינְתִי קְמִינְהוּ, ע"כ, כְּלוֹמֵר וְלֹא הֵנִיחַ בְּשֶׁר
וְחָלָב בְּחֵדָא מִחֲתָא. עוֹד נוֹכַח לומר שְׂאֲבְרָה
אָבִינוּ ע"ה הֵבִין בְּעִנְיַי שְׂכָלוּ שְׁהִיוּ מִלְּאָכִים
כְּמוֹ שֶׁפָּרְשְׁתִּי לְעֵיל (ד"ה נַצְבִּים עֲלֵינוּ), וְהֵאָכְלוּ
בְּשֶׁר בְּחָלָב כְּדִי שְׂיִנְצַח מִשֶּׁה לָּהֶם בְּעִנְיָן
נְתִינַת הַתּוֹרָה, בְּאֶמְרוֹ לָהֶם שְׂאֲכְלוּ בְּשֶׁר בְּחָלָב
בְּאֶמֶר בְּחִז"ל (פְּסִיקְתָא רַבְתִּי כ"ה).

וַה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָהּם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.
וְאֲבָרָהּם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גְּדוֹל וְעֲצוּם וּנְבָרְכוּ בּוֹ
כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. כִּי יִדְעֵתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת
בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת
צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל אֲבָרָהּם אֶת
אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵינוּ (י"ח י"ז ט)

צדור המזור

רבי אברהם סבע זצ"ל

הַדְּרָךְ הַנִּרְצִית לְעַבֵּד אֶת הַבּוֹרָא יִתְבַּרַּךְ
בַּעֲבוּר כְּבוֹדוֹ וְגִדְלוֹ, אִךְ הַמַּתְחִילִים
בָּהּ יִכְוָנוּ לְשֵׁם טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה

הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָהּם אַחַר שְׁעֵתִיד לְהִיֹּת
לְגוֹי גְּדוֹל וּנְבָרְכוּ בּוֹ כָּל הָעוֹלָם,
וְאִם אֲשֶׁמִּיד אֵלָיו הָעָרִים יִתְנוּ לְלִבָּם וַיֹּאמְרוּ
אִיֶּה צְדָקְתוֹ וּתְכוּחוֹ שֶׁהִיָּה בְּגִבּוֹלָם וְלֹא
הַתְּפַלֵּל עָלֵיהֶם.

עוֹד יְכוּלִים לְפָרֵשׁ, שְׂאֲבָרָהּם אָבִינוּ דוֹקָא
הָיָה מְקִים כָּל הַתּוֹרָה מַה שְּׂאִין כֵּן
שְׂאָר הָעוֹלָם, אֲלֵא שֶׁהִיָּה מְלַמֵּד מְצִיאוֹת ה'
וְשִׁבַע מִצְוֹת בְּגִי נח, וְלִכְּן לֹא הִיָּה מִחֲמִיר
עַל אַחֲרִים בְּמִצְוֹת אֱלֹהִיּוֹת, וְלִכְּן נִתֵּן לַפְּנִיָּהּ
בְּשֶׁר וְחָלָב. וַזֶּהוּ אֶמְרוּ 'וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהּ' וְהוּא
עֹמֵד' כְּלוֹמֵר, בְּהִיּוֹת שֶׁהוּא הִיָּה עוֹמֵד עָלֵיהֶם
לְשֵׁרֵת וְלֹא הִיָּה אוֹכֵל עִמָּהֶם אֲלֵא נִתֵּן
הַמֶּאֱכָל לַפְּנִיָּהּ דוֹקָא, לְפִיכֵן שֵׁם לָהֶם בְּשֶׁר
בְּחָלָב שְׂלֵא הִיָּה מִחֲמִיר בְּזֶה עַל אַחֲרִים וְכו'.

וְהַטַּעַם שְׁעֵתִיד לְהִיֹּת לְגוֹי גְּדוֹל, לְפִי שֶׁהוּא
עֵתִיד לְצִוּוֹת וְהוּא מְצַנֶּה אֶת בְּנָיו,
וְשִׁישְׁמְרוּ דְרָכֵי וַיִּרְיִכֶם בְּסִדְר הָעֲבוּדָה
הַנְּכוֹנָה. וְהוּא בְּשִׁנֵּי דְרָכִים, הָאֶחָד שְׂיִדְרִיכֶם
שְׂעֵבְדוּ אֶת ה' בַּעֲבוּר כְּבוֹדוֹ וְגִדְלוֹ וְלֹא
לְמַתְכִּילֵת אַחַר, וְהַשְּׁנַי שְׂיִדְרִיכֶם שְׂעֵבְדוּ אֶת
ה' בַּעֲבוּר שְׂיִתֵּן לָהֶם הַשֵּׁם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת,
אוּ בַּעֲבוּר שְׂיִצְיָלֶם מִהָעֲנָשִׁים. וְאִךְ עַל פִּי
שֶׁהֶם דְרָכִים הַפְּכִים זֶה לְזֶה, שְׂנִיָּהֶם יִצְטָרְכוּ
לְהַשִּׁיג הַמְּבַקֵּשׁ, כִּי הַדְּרָךְ הָרַאשׁוֹן אִינוּ רְאוּי
אֲלֵא לְשִׁרְיָדִים אֲשֶׁר ה' קוֹרָא, הַמְּשִׁיגִים
אֲרָחוֹת יִשְׂרָאֵל. אָבָל לְמַתְחִילִים וְלֹאֲנָשִׁים
הַפְּתָאִים אִם לֹא יֹאמְרוּ לָהֶם שְׂעֵבְדוּ אֶת
הַשֵּׁם בַּעֲבוּר טוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה,

אֲמַנָּם שְׂמַעְתִּי, שֶׁבְּהִיּוֹת שֶׁהוּא הִיָּה עוֹמֵד
עָלֵיהֶם שֵׁם לַפְּנִיָּהּ בְּשֶׁר בְּחָלָב
כְּאֶחָד וְלֹא חֲשַׁשׁ שְׂבָאוֹ לְאָכֵל בְּשֶׁר עִם
חָלָב, לְפִי שֶׁהוּא הִיָּה עוֹמֵד עָלֵיהֶם לְהַזְכִּירָם
כְּדִין, דְּמִיָּמָא לֵן בְּשִׁבְתָּ שְׂיִכּוֹל אֲדָם לְקִרוֹת
לְאוּר הַנֵּר אִם אֶחָד עוֹמֵד עַל גְּבִיו וְכו' (שַׁבַּת

הראשון והעקר הוא מה ששבת בו השם לאברהם אחר פטירתו פאמרו (להלן כו ה) 'עקב אשר שמע אברהם בקלי' ולא בשביל סבה אחרת, וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתו מצד היות מצותי וחקותי ולא מצד אחר.

וזהו שאמר בכאן 'פי ידעתי' בשביל שני סבות. האחד 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט', כי זהו הדרך הראשון לאהב הצדק בשביל הצדק עצמו ולא בשביל דבר אחר, וזהו (דברים טו כ) 'צדק צדק תרדף', והוא היה מצוה את ביתו שמו דרך ה' בשביל הצדק והמשפט ולא בשביל דבר אחר. והדרך השני הוא שהיה מצוה את ביתו שמו דרך ה' בשביל ש'יביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו' מהטובות הגדולות והנוראות כירשת הארץ וכיוצא בו. ולפי שגוה הפסוק יוכל לומר אלו השני דרכים תמצא שיש בו שני פעמים 'למען', לפי שהם שני סבות ושני דרכים כמו שפרשנו. ולכן אמר פי איש פנה שיודע להדריך בני אדם רשעים וצדיקים ופחאים באלו השני דרכים, אינו ראוי לכסות ממנו שום דבר.

ויאמר ה' זעקת סדם ועמרה פי רבה וחסאתה פי כבדה מאד. ארדה נא ואראה הכעצקתה הנבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה (יח כ-כא)

מהר"ם שיק

רבי משה שיק זצ"ל

עון הגאווה יסוד ושורש לחטאי סדום

ועמורה

נראה דעקר החטא של סדום ועמורה היה גדול כל כך, מצד הסבה אשר על

לא יעבדו את ה' מצד גדלתו ורוממותו, ואולי אחר כך הם יפירו האמת ויאמרו זה דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות.

וכיוצא בזה אמרו (זוה"ק ח"א סתרי תורה פת).

ברבי יוחנן שכל לפניו תלמיד אחד ואמר שהיה רוצה ללמד תורה על מנת להיות עשיר וקבולו, וצוה לתלמידיו שיקראו לו רבי יוסי מארי דעותרא, ועסק בתורה והצליח, והיה אומר שהיה לו שם טוב ולא היה לו עשר. יום אחד בא לפני רבי יוחנן איש עשיר מאד שהניח לו אביו עשר גדול ומרגליות כלי פז, ולא קרא ולא שנה וקא לבית מדרשו, ואמר לו שאחר שהוא לא עסק בתורה, שהיה מביא עמו כלי פז לתתו לתלמידים. והרב קבולו ונתנו לרבי יוסי מארי דעותרא, וקרא שמו רבי יוסי בן פזי, והיה עוסק בתורה בשמחה. אחר שקרה וישנה ונכנס לעמקה של תורה וראה חמדת התורה הנאמר עליה (תהלים יט יא) 'הנחמדים מזקה ומפו רב', אמר בלבו אוי ואבוי שהנחתי חיי עולם בשביל חיי שעה, והלך ואמר לו לרב למה רמיטני ואתה צודה את נפשי לקחתה, פי אין לי לעסק בתורה אלא בשביל גדלת השם, ולא בשביל כסף וזקב, וחסור אותו כלי פז לרב לחלקו לעניים והפיר האמת, ולכן נקרא על שמו רבי יוסי בן פזי בכל התלמוד. וזהו שאמרו (פסחים ג:) לעולם יעסק אדם בתורה ובמצות אפלו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

ולכן הדרך הראשון הוא הדרך האמתית

פאמרם במדרש הנעלם (הקדמת זוהר טז)

'ראשית חכמה יראת ה'' (תהלים קיא י) שהיא גדול ונורא, ולא יראת העגש, אלא למתחילים ולטפשים הדרך השני הוא דרך נאות. ולכן אמר בכאן 'פי ידעתי', לכלל בזה הפסוק שאברהם היה בקי באלו שני הדרכים, הדרך

לומר 'מאחריה', ועין ברש"י. ונראה לי בהקדם לפרש הקרא (תהלים קלט ה) 'אחור וקדם צרתני', דהנה בעניני גשמיות החוב מטלת על האדם שאל יראה בעשירות חברו ויעשה קנאה ברכוש אחרים, רק ישמח בחלקו ויביט מלאחריו אשר יש עוד עניים יותר ממנו. אמנם לא כן בעניני רוחניות, היינו בתורה ומעשים טובים, צריך האדם להתבונן ולראות מה שלמעלה ממנו, היינו באנשים כשרים ממנו, באלו הצדיקים אשר מסגלים כל ימיהם במצות ומעשים טובים וללמד ממעשיהם הטובים, וזה שאמר הפתוב 'אחור וקדם צרתני' היינו בעניני גשמיות להביט לאחוריו, ובעניני רוחניות להביט מלפניו.

והנה איתא בגמרא כאשר באו המלאכים אל לוט ונתן לפניהם לחם ומים, בקשו מאשתו שתתן להם גם מלח, ואמרה לא די שנתנה לכם לחם ומים ועוד אתם מבקשים מלח, הלא אנשי סדום אינם נותנים אפלו לינה אחת לעוברי דרך, לא לחם ומים, וכעלי הוא צדיק גדול נגד אנשי סדום ונתן לכם לחם ומים, ועל כן נענשה ונתהי נציב מלח'. וזה שאמר הפתוב ויתבט אשתו מאחריו היינו מאחריו של לוט, שהביטה באנשי סדום שהיו רשעים יותר מלוט, ולא עשתה כן להביט בעניני רוחניות מה שלמעלה וכהנזכר לעיל, ועל כן ונתהי נציב מלח'.

ידה באו לידי עברות הללו שהיו רעים בגופם ובקמונם, והספה היה כי נתגאו ברב עשרם וטוב מקומם (כדאיתא בגמרא סנהדרין קט ע"א אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה), ואמרו כי ידינו עשה לנו החיל הזה. ועל פי הגאות מצד עצמו 'תועבת ה' כל גבה לב' (משלי טו ה), וכל שכן אם גורם למעשים המלערים האלה שלא התזיקו יד עני ואביון. ועין בעקרים (מאמר ב פ"ד) כי המתגאה הוא מתלבש בטלית שאינו שלו, ומורך בקונו אשר ממנו כל הדברים האלה, ולו יאתה הגאות, ולכך כל המתגאה הקב"ה משפילו, עין שם, וכן בתטאים האלה, אם הספה מרע מדותיו, אין הענש הבא עליהם רב כל כך, אכל אם הוא מצד יסוד הרע הגאות אז הקב"ה מהפכם כמו רגע.

וזה קאמר 'ועקת סדום ועמרה כי רבה', רצה לומר מצד כי רבה וגבה לבם, ועל ידי זה ויחטאתם כי כבדה מאד'. על זה 'ארדה נא', מהמסובב אל הספה שנין 'ארדה', ו'ארצה' מה סבתם, 'הכצעקתה הבאה אלי עשו', רצה לומר אם הצעקה היא מדבר הבאה אלי, רצה לומר מצד הגאות אשר יאתה להשם והיא באה אליו, 'קלה', רצה לומר אז אכלם, אכל אם לא 'אדעה'.

ותבט אשתו מאחריו ונתהי נציב מלח (ט כו)

דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

בעניני רוחניות צריך להביט ולהתבונן רק באנשים כשרים ממנו וללמד ממעשיהם

צריך באור הלשון 'מאחריו', דהנה ליה

ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עוֹדו עמד לפני ה'. ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע (יח כב-כג)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

הקב"ה נותן חכמה למי שמתנגח בענוה

אָפּשָׁר לַפֶּרֶשׁ עַל פִּי מַה שֶּׁפֶּרֶשׁ הָעֲרוּגַת הַבִּשְׁמׁ בַּפֶּרֶשׁת׳ יתרו (ד"ה מזבח) הַפְּסוּק 'מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי' (שמות כ כא), וּפְרוֹשׁ רַש"י שֶׁהִיא מְמַלֵּא אֶת חֲלַל הַמִּזְבַּח אֲדָמָה בְּשִׁעַת חֲנִיטָן, דְּהֵנָּה כֹּל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן הָיוּ מְרֻמְזִין לְדָרֶךְ מִדְּרָכֵי ה' כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, וְיֵשׁ לוֹמַר מִזְבַּח אֲדָמָה רָמַז לְדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ברכות מ.) שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשֵׁר וְדָם, מִדַּת בְּשֵׁר וְדָם כְּלֵי רִיקָם מִחֻזֵּק מְלֵא אֵינוֹ מִחֻזֵּק, וּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן, מְלֵא מִחֻזֵּק, רִיקָן אֵינוֹ מִחֻזֵּק, שְׁנֵאמַר (דניאל ב כא) 'יֵהָב חֲכָמָתָא לְחַכְמִין' וְכוּ', וְיֵשׁ לְהִבִּין בֵּינוֹ דְּאֵי אָפּשָׁר לְהַגִּיעַ לְמִדַּת חֲכָמָה אֲלֵא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ב ו) 'כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה', וְאִיהוּ לֹא יְהִיב כִּי אִם לְחַכְמִין, אִם כֵּן מַעֲרָא הָאֵיךְ נַעֲשֶׂה מְלֵא, וְתַרְזֵן הוּא ז"ל דְּאִיתָא בְּבִרְכוֹת (יז.) (מר גריה דרבינא) [רבא] פד הווי מסיים צלותיה הווי אמר, הרי אני לפניך ככלי מלא בוששה וקלמיה, דאם לבו ריקם מחכמה או צריף להיות מלא בוששה, וזהו ענין חכמה שהוא 'כח מה', וזה מרמז 'מזבח אדמה' שאינו אלא גבוב לוחות וקללו ריקם, וממלאים אותו אדמה רמז על ענוה, על כן אמר 'אנכי עפר ואפר' על דרך 'ונפשי כעפר לכל תהיה', עד כאן דבריו הקדושים.

וּבְנֵה יֵשׁ לוֹמַר הֲרָמַז הַנֶּהָ נָא הוֹאֲלַתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדָנִי וְאֲנֹכִי עֶפֶר וְאֶפֶר' וְרִיקָם מִכֵּל, וְאִם כֵּן הָאֵיךְ יָכוֹל אֲנִי לְהַגִּיעַ לְמִדְרָגָה שְׂאוּכַל לְהַתְפַּלֵּל אֶפְלוֹ עַל עֲצָמֵי כָּל שֹׁבֵן עַל אַחֵרִים, עַל זֶה אָמַר 'וְאֲנֹכִי עֶפֶר וְאֶפֶר' וּמְלֵא אֲנִי מִבוֹשָׁה וּקְלָמָה, וְאֵז יְהִיב חֲכָמָה לְחַכְמִין, וְהַכֵּן.

העמק דבר

רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל

אינו להתפלל תפלה פרטית אלא בתוך התפלה הקבוצה לנו מחכמינו שאז היא עת רצון

וּבְרַש"י: הַתְּפַלֵּל עַל סְדוּם. וְהוֹדִיעַ הַכְּתוּב כֹּל זֶה לְלַמְּדֵנוּ, שְׂאִין לְאָדָם לְהַתְּפַלֵּל עַל אֵיזָה דְבָר רַק בְּתוֹךְ תְּפִלָּה קְבוּעָה, שְׂאֵז הוּא עַת רְצוֹן, וְהֵינּוּ דְאִיתָא בְּעִבּוּדָה זָרָה (י:) , הַכִּי קָאָמַר קְרָא, אִימְתִי 'תְּפִלָּה לְעֵנִי כִי יַעֲטֹף' (תהילים קב א) בְּזִמָּן שֶׁלְּפָנָי ה' יִשְׁפָּף שִׁיחוֹ, פְּרוֹשׁ, בְּזִמָּן תְּפִלָּה קְבוּעָה שְׁנִקְרָאת 'שִׁיחַ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הַתּוֹסֵפוֹת שֶׁם (ד"ה ואין שיחה). וּמִשׁוּם הַכִּי לֹא הַקְּדִים אַבְרָהָם כָּאֵן שָׁבַח לְתַפִּלָּה בְּדִין, הֵינּוּ מִשׁוּם שֶׁהִיא בְּתוֹךְ תְּפִלָּה קְבוּעָה שְׂאֵז בּוֹ שָׁבַח כְּפִרוֹשׁ רַש"י שֶׁם. וְכֹל זֶה לְמַדְנוּ מִכָּאֵן, דֵּה' אָמַר אֶל אַבְרָהָם בְּשִׁעַת הַלּוּכּוֹ לְשַׁלְּחֵם, וּמִכָּל מְקוֹם לֹא עָמַד לְבַקֵּשׁ עַד שְׁגִמַר הַלְוִיָּה וְעָמַד בְּתַפִּלַּת מִנְחָה, אֵז כְּשֶׁוֹאֲבָרְהֶם עוֹרְנוֹ עָמַד' וּמִתְפַּלֵּל, 'וַיֵּשׁ' לְצַרְף הַשְּׂעָה.

וְכֵךְ עֲשֶׂה יִשְׁעִיהָ הַנְּבִיא דְכְּתִיב (מלכים ב' יט ב-ה) 'וַיִּשְׁלַח אֶת אֲלֵיָקִים... אֶל יִשְׁעִיהוּ הַנְּבִיא בֶן אֲמוּץ, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חֲזַקְיָהוּ וְגו', וְכֵאֵז עֲבָדֵי חֲזַקְיָהוּ אֶל יִשְׁעִיהוּ, וְלִכְאוּרָה מַה זֶה בִּיאָה, הָרִי כְּבֹר כְּאוֹ אֲצִלוֹ. אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה יִשְׁעִיהוּ לְהַתְּפַלֵּל מִיַּד עַד בּוֹא זִמָּן תְּפִלָּה קְבוּעָה, עַל כֵּן הִלְכוּ מִשָּׁם וְחִזְרוּ וְכֵאֵז.

וַעֲזַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הֵנָּה נָא הוֹאֲלַתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדָנִי וְאֲנֹכִי עֶפֶר וְאֶפֶר' (יח כז)

פרות, וכן מצינו לשון נטיעה בשמים והוא שכתוב (ישעיה נא טז) 'לנטע שמים וליסד ארץ'. לא תמצא בכל התורה כלה לשון 'ינטע' כי אם שנים, והם 'ינטע אשל', 'ינטע ה' אלהים גן בעדן' (לעיל ב ח), לרמז כי המתחזק בנטיעת המדה הזו זוכה לגן עדן. וכך אמר במסרה 'תרי ונטע בספרא'.

וירייע כי המצות כלן כדמיון האילנות שעושין פרות, ופרותיהן תלוקין ושונין במיניהן, ועקר האילן שהוא הקרן קלם, כך המצוה יש בהן פרות בעולם הזה, אבל עקר השכר אינו אלא לעולם הבא. וזהו לפי דעתי באור הפתוב (משלי כו יח) 'נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד', יאמר כי הפועל הנוצר תאנה מלבד השכירות שנוטל בשמירתו, יש לו רוח אחר שהוא אוכל מן הפרות בכל יום ויום. וכן 'שמר אדניו יכבד', כי יש מלכים שנוהגים להוליך סביבותיהם שומרים מעבדיהם, ולא מפני שייפחדו כלל, אלא הדרך מורא ואימת מלכות, ויאמר כי זה ששומר אדוניו החשוב והגדול, מלבד שהוא נוטל פרס מבית המלכות בשכר שמירתו, עוד יש לו תועלת אחר שהכל יכבדוהו וייראו מפניו למורא המלך. ונשא שלמה ע"ה המשל הזה על מצותיה של תורה, כי מי שנוצר את המצות מלבד עקר השכר שהוא שמור לו לעולם הבא יאכל פריה בעולם הזה, והזכיר לשון 'נצר' כי הוא לשון נופל על התורה שנאמר (משלי ד יג) 'נצרה כי היא תייד', וכתוב (שם כח ז) 'נוצר תורה בן מבין'.

ולמדנו בזה כי יש לקצת מצותיה של תורה פרות בעולם הזה, והפרות תלוקים זה מזה, כי יש לזה שכר אריכות ימים, ולזה עשר וכבוד, ולזה שכר פרי הבטן. וכן מצינו שמצוה הזאת של הכנסת אורחים שהפרי שלה והשכר בעולם הזה הם הבנים, שכל הזהיר בה זוכה לבנים, שכן מצינו

או יאמר 'ואנכי עפר ואפר', ואמרו חז"ל (סוטה ז.) בזכות שאמר אברהם אבינו ע"ה 'ואנכי עפר ואפר' וכו בניו לשתי מצוות, מצות פרה אדמה, ואפר סוטה. ולכאורה יש להבין מדוע דוקא ב' מצוות אלו. ונראה לי שהכתוב אומר 'ואנשי סדם רעים וחסאים' (יג יג), ודרשו חז"ל (ילקוט לך לך רמז ע) רעים בגופם וחסאים במקומם, שמע מינה שהם חטאו נגד הבורא ברוך הוא, ונגד האדם בעברות שבין אדם לתברו, והוא התפלל עליהם, על בן שלם הקרוש ברוך הוא מדה כנגד מדה, אפר פרה הוא לטהר טמאים דהינו לטהר נגד הבורא ברוך הוא, ואפר סוטה לטהר אשה לבעלה הוא עברה שגופו בין אדם לתברו כנ"ל, וקל להבין.

ויטע אשל בכאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם (כא לג)

כד הקמח

רבי בחיי אבן חאלוה וצ"ל

הזהיר במצות הכנסת אורחים זוכה לגן עדן ולבנים

ובמדורש תחומא ויטע אשל רבי נתניה אומר אותיות 'אשל' הן הן אותיות שאל, הנה אדם נכנס אצלו ואמר לו שאל כל מה שאתה מבקש, ואני נותן לך, ועשה פנדק בפרשת דרכים. ודע כי מלת 'אשל' בפשוטה הוא אילן, וילך הזכיר בו לשון נטיעה. וכן בלשון רז"ל (ביצה כז) אשלי ברבוי. וכגונו בזה לומר, שדרשו במלת 'אשל', כי המשיל הכתוב המדה העצומה הזאת של הכנסת אורחים לאילן העושה פרות, כי מן המדה הזאת שהיה אברהם מתחזק בה בכאר שבע נטע ונפשו בשמים אילן שיעשה לו

בביתו מקדם שבא יום טוב, כמלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב.

ויאמר אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני (כב יב)

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

שלמות האדם נכרת רק כשיש בו מדת הרחמנות והאכזריות

ויש לרדוק מאי לשון 'עתה ידעתי', והלא אברהם אבינו ע"ה היה צדיק גם מקדם לכן, ועין ברש"י. אמנם הענין כן הוא. על פי מה דאיתא במסכת ברכות (ג:) האומר על קן צפור גיעו רחמיך וכו' משתקין אותו, והטעם מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים, ואינן אלא גזרות וכו' עין שם. ועין במפרשים שם. ויש לבאר מה שנגאמר (מסלי ל יו) 'עין תלעג לאב ותבו ליקחת אם, קרויה ערבי נחל ויאכלוה כגי נשר'. ומפרש בירושלמי (פאה פ"א ה"א) 'עין תלעג לאב' זו מצות כבוד אב, 'ותבו ליקחת אם' זו מצות שלוח הקן לשלח האם, 'קרויה ערבי נחל' שהם אכזרים, שאין להם הנאה אלא שמנגקרים, ויאכלוה כגי נשר' שהם רחמנים.

והכי פרושו, שבכל התורה לא נאמר אריכות זמים כי אם בשני מצות הללו, כבוד אב ושלוח הקן, לפי שאין השלמות נכר באדם אלא כשיש לו שני מדות הפוכות, כגון מדת רחמנות ואכזריות, לפי שכשהאדם נוהג במדה אחת אין מכרח לומר שהוא צדיק אלא יש לומר שפך הוא טבעו, אבל כשיש לו שני מדות הפוכות כגון רחמנות

באברהם כי מתחלה היה עץ יבש בלא בנין, ואחר שנטע נטיעה זו שהמשילה הפתוח לעץ זכה לבנים. ולכך נראה לו הקדוש ברוך הוא במקום אילנות, זהו במקום 'אלוני ממרא', ושם בשרו המלאך שישוב עץ לח ויהיה לו בן.

ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק (כב ד)

תפארת יהונתן

רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל

זכות עקדת יצחק הגנה על בכורי ישראל במכת בכורות

כי באותו היום אז היה ראוי לשחט יצחק, ולפי מה דאיתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר פל"א) באמת פרתה נשמתו בשעת עקדה, ואם כן היה זה בהקרח יום טוב הראשון של פסח, דבו נולד יצחק כמבאר במסכת ראש השנה (י), וצדיק ביום שנולד מת פנודע (שם יא), ולכך הואיל שהיה בכור פטר רחם, הגן עקדתו על זרעו שנצולו הבכורים ביום ההוא במצרים, כי ראוי היה אז באותו יום למות כל הבכורים, וזה היה עקדת יצחק.

משיכת קרבן פסח במצרים זכר לעקדת יצחק

ולכך ביום השלישי, ואם כן אמירת הקב"ה היה מקדם ביום שלפניו, טרם שהשפים אברהם בבקר, ואם כן היה עשירי לירח ניסן, וזהו בעשירי שנגאמר להם נמי במצרים (שמות יב כא) 'משכו וקחו לכם צאן', והיו אוסרים אותו בכרעי המטה זכר לעקדת יצחק. וקרנן תמיד טעון בקור ארבעה זמים, וכן זה היה ארבעה זמים. ולכך בקע עצים

וְזֶה שֶׁאָמַר כָּאן בְּעֵקֶב הָעֵתָה יִדְעֵתִי פִי
 יִרְא אֱלֹקִים אִתָּהּ, לְפִי שֶׁקִּדְּמְ לִכֵּן לֹא
 הָיָה אֵלָּא רַחֲמַן מֵאֵד שֶׁהָיָה מְכַנֵּס אוֹרְחִים
 וְגוֹמֵל חֲסִדִּים, אֲבָל הַמִּדָּה שֶׁל אַכְזָרִיוֹת
 וְלִכְפֹּף אֶת עַצְמוֹ וְלִקְנֵס מִצְוֹת הַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ
 עֲדִין לֹא הָיָה נִכְרַ בּוֹ, וְהָיָה יְכוּלִים לוֹמַר
 שֶׁאֲבָרְהֶם אֵינְנוּ צָדִיק גָּמוּר חֹסֵ וְשְׁלוֹם.
 אֲבָל בְּעֵקֶב הָשַׁעֲשָׂה גַם כֵּן מִדַּת אַכְזָרִיוֹת
 שֶׁרָצָה בְּכָל אֹנוֹת נִפְשׁוֹ לִקְנֵס מִצְוֹת הַבוֹרָא
 וְלִשְׁחַט אֶת בְּנוֹ יִחִידוֹ אֲשֶׁר בּוֹ תְלוּי כָּל
 חַיּוֹתָו, אִם כֵּן עֵתָה נִשְׁלַם וְנִכְרַ שֶׁהוּא
 צָדִיק גָּמוּר.

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

כַּגְדֵּל אֲהַבָּה וְהַכּוֹנֵה בְּעֵת עֲשִׂית הַמִּצְוָה
 כִּד מִדְּרַגַּת הַמַּלְאָךְ הַנִּבְרָא מִהַמִּצְוָה

וַיֵּשׁ לְדוֹקֵד בְּתַבַּת 'מִמְּנִי' וְכִי חֹסֵ וְשְׁלוֹם
 לְמַלְאָךְ הַקְּרִיב אֲבָרְהֶם, וְהָיָה לוֹ לְמַלְאָךְ
 לוֹמַר 'נָאִם ה'' כְּמוֹ בְּאֲמִירָה הַשְּׂנִיָּה. אֲמַנְס
 יֵשׁ לוֹמַר דְּהֵנָּה יָדוּעַ דְּמַכְּל עֲשִׂיָּה שֶׁל מִצְוָה
 נִבְרָא מַלְאָךְ, וְגַם יָדוּעַ דְּלִפִּי גְדֵל אֲהַבָּה
 וְהַזְרִיזוֹת וְהַזְרָאָה וְהַכּוֹנֵה בְּעֵת עֲשִׂית הַמִּצְוָה
 כִּף הוּא מְדַרְגָּתוֹ שֶׁל הַמַּלְאָךְ הַנִּבְרָא מִהַמִּצְוָה
 הַזֹּאת. וְהֵנָּה כָּאן הַמַּלְאָךְ הָיָה אֲשֶׁר בָּא אֵל
 אֲבָרְהָם, הָיָה אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ שֶׁנִּבְרָא עַל יְדֵי
 מִצְוֹת הַעֲקֵדָה. וְהַשְׂתָּא אֲתִי שְׁפִיר מַה שֶׁאָמַר
 הַמַּלְאָךְ 'עֵתָה יִדְעֵתִי פִי יִרְא אֱלֹקִים אִתָּהּ
 וְגו' מִמְּנִי' רָצָה לוֹמַר עַל יְדֵי מְדַרְגָּתִי
 הַגְּדוּלָּה אֲנִי יוֹדַע אֶת גְּדֵל מַעֲלָתְךָ בְּיָרְאֵת
 ה', וּמִמְּנִי אֲנִי יוֹדַע זֹאת.

וְאַכְזָרִיוֹת אֲזוֹ מוֹכַח שֶׁהוּא צָדִיק. לִכְפֹּף נְתַן
 הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל מִצְוֹת שֶׁל רַחֲמֵנוֹת
 שֶׁהוּא רַחֲמֵנוֹת גְּדוּלָּה, לְפִי שֶׁשְׂבָאִים לִיְדֵי
 זְקֵנָה וְאֵין לָהֶם מְקוֹם לְנוֹחַ, דִּין הוּא
 שִׁירָחַם עֲלֵיהֶם. וְשׁוֹב נְתַן לָהֶם מִצְוֹת
 שֶׁצָּרִיכִין לְהַתְנַהֵג בָּהֶם קָצֵת בְּאַכְזָרִיוֹת,
 דְּהֵינּוּ מִצְוֹת שְׁלוֹחַ הַקֵּן שְׁנוּטֵל הַבְּנִים
 וּמְשַׁלַּח הָאֵם, דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי שֶׁשְׂמַשְׁלַח
 הָאֵם לְפַעֲמִים הוֹלֵכֵת מִחֵמֶת צַעַר וְטוֹבַעַת
 בְּמִים, אִם כֵּן הוּא בְּרֵדָאִי אַכְזָרִיוֹת גְּדוּלָּה,
 לִכֵּן כְּתִיב בְּשֵׁנֵי מִצְוֹת אֵלוֹ אֲרִיכוֹת יָמִים,
 לְפִי שְׂבָשְׁנֵי מִדּוֹת הַלְלוּ נִשְׁלַם הָאֲדָם
 בְּתַכְלִית הַטוֹב.

וְזֶה שֶׁאָמַר מִפְּנֵי שֶׁעוֹשָׂה מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקַּב"ה
 רַחֲמִים וְאֵינֶן אֵלָּא גְּזֵרוֹת, רָצָה לוֹמַר
 שֶׁבְּאֲמַת אֵין זֶה רַחֲמִים רַק שֶׁכֵּף גְּזוֹר הַשֵּׁם
 יִתְבַּרַךְ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר בִּירוּשְׁלַמִי הַנּוֹכַח לְעִיל
 'עֵין תִּלְעַג לְאָב' זוֹ כְּבוֹד אָב, דְּהֵינּוּ
 שְׂרׁוּאָה בַּתּוֹרָה שֶׁכְּתוּב בָּהּ אֲרִיכוֹת יָמִים,
 וְהוּא לוֹעַג עַל זֶה וְאֵינוֹ מְקַיֵּם וְנוֹהֵג עֲצֻמוֹ
 בְּמִדַּת אַכְזָרִיוֹת. וְחִבּוֹ לִיקָהֵת אִם' רָצָה
 לוֹמַר שֶׁמְבַזֶּה הַמִּצְוָה שֶׁל שְׁלוֹחַ הַקֵּן שֶׁצָּרִיךְ
 לְהִיּוֹת בָּהּ אַכְזָרִי, וְהוּא מְבַזֶּה לְזֶה וְנוֹהֵג
 בְּמִדּוֹת רַחֲמֵנוֹת וְאֵינוֹ מְשַׁלַּח הָאֵם. לִכֵּן
 'קְרוּיָה עֲרִבֵי נַחֲלִי' כִּנְגֵד מַה שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם
 כְּבוֹד אָב וְאִם וְנַעֲשֶׂה אַכְזָר עֲלֵיהֶם, לְפִיכֵךְ
 יִקְרוּיָה הַעוֹרְכִים שֶׁהֵם אַכְזָרִים, שֶׁאֵינֶם רוֹצִים
 לְאֲכַל וְאֵף עַל פִּי כֵן מְנַקְרִים. וְכִנְגֵד מַה
 שֶׁהוּא בּוֹעֵט בְּמִצְוֹת שְׁלוֹחַ הַקֵּן שֶׁנַּעֲשֶׂה
 רַחֲמָן, לְפִיכֵךְ 'יֵאכְלוּיָהּ בְּנֵי נֶשֶׁר' שֶׁהֵם גַּם
 כֵּן רַחֲמָנִים.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר בַּתְּהִלִּים (קמט טו) 'לְעֲשׂוֹת נִקְמָה
 בַּגּוֹיִם וְגו' הַדָּר הוּא לְכָל חֲסִידָיו',
 רָצָה לוֹמַר שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהֵם חֲסִידִים
 שֶׁמַּתְנַהֲגִים בְּמִדַּת הַרַחֲמִים, אֵף עַל פִּי כֵן
 יַעֲשׂוּ נִקְמָה בְּשׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁהִיא מִדָּה הַפּוֹכַח,
 וְזֶה הַדָּר לָהֶם.

סְפוּרֵי הַצְּדִיקִים

בימי חג הפסח - מלבד מנהגו לערוך סעודות רבות בביתו, אליהם הזמנו כל בני העיר לפי תור שנקבע מראש - היה רבנו מכמת את רגליו בכל יום לבית כנסת אחר בעיר, כדי לדרש בפני העם הנאספים ולעוררם בדברי חזק. במוצאי החג, נאספו כל בני העיר לקבל את ברכתו - עד שהאיר הבקר ויצאו לתפלת שחרית. (קובץ אור המאיר)

"ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו..." (יה, ה)

עסקיו של ר' יעקב מהענינה מלניצה פרחו והשתרגו עד למעלה ראש. עושרו הלך והתרבה מיום ליום, אבל יחד עם זאת ידע הכיזד לכלכל את ארח חינו. לא פאנשים אחרים שפזמונם סחרר את ראשם ואת דעתם, היה ר' יעקב מקום בכספו מצוות ומעשים טובים לרב, תומך בעניים ואביונים, אחיעזר ואחיסמך לכל דכפין ולכל דצריך, ואם לא די בכך, הרי שגם ביתו היה פתוח לרוחה בפני כל עובר ושב והיו עניים בני ביתו, בו התאכסנו ככל אשר חפצו. עד לאותו יום...

גשם ולעפות נתן ארצה באותו יום. הדרכים היו משבשות, וספנת נפשות של ממש היתה להלך בחוצות בשל מזג האוויר הסוער. לפתע נשמעו דפיקות על דלת ביתו של ר' יעקב. משפתח את הדלת לרוחה, השתרבה פנימה סיעה של יהודים שמראה פניהם העידה עליהם כי אביונים למהדרין הפוה. הללו

"והנה שלשה אנשים נצבים עלי וירא ויצר לקראתם..." (יה, ב)

נדוע למשגב היה הרה"ק רבי מאיר אביחצירא ז"ע, ה"בבא מאיר" במדת גמילות חסדים שלו כלפי כל איש מישראל, ובפרט נודע היה במצות הכנסת אורחים שלו, אותה קיים בכל רמ"ח ושס"ה שלו ובסדר פנים יפות. כפי שנתחנך בבית אביו הקדוש מרן ה"בבא סאלי" ז"ע, זכר רבי מאיר ז"ע את הנזקקים והנדפאים והעניק להם מזון ומחיה.

עניי העיר אף היו מזמנים לסעד על שלחנו לעתים קרובות. בחגים ומועדי ישראל, זכו כל בני העיר להתארח בביתו - כשעל פי התור שהנהג, נקרא כל אחד לכל הפחות לסעודה אחת. בכך בלט ההבדל המאפיין את חלוקי ההנהגה בעת שישב על פס אבותיו במרוקו לתקופת מגוריו באשדוד שבארץ ישראל. אם באשדוד הפליא רבנו את כל ידעיו ורואיו בפשטותו, הרי שבמרוקו הנהיג את העם במלכות אצילית, כשהשפע אינו חסר וממנו נאצלים כל בני העדה. הבית בו התגורר רבנו, בית גדול היה ובו התגוררו כל בני המשפחה, עשרות נפשות במקסר, כשגם 'בבא סאלי' שכן עמו בשובו למרוקו.

סכתו של רבי מאיר אביחצירא אשר הוקמה בחצר הבית, הכילה כארבע מאות מקומות ישיבה, ובני העיר כלם נוהרים אליה בכל ימות החג. ומי שבא בשעריה, אינו יוצא ממנה עד שמחת תורה. שם התפללו, שם הגו בתורה ונעסקו בשירות ותשבחות, ושינה לא ראו כמעט בעיניהם כל אותם הימים.

ורבנא, בה התגורר הצדיק הגדול הגה"ק רבי יוסף יוסקא מרובנא זצוק"ל, שמא יבקש הצדיק עליו רחמים ויברכהו בברכה הגונה, כדי ששוב יעלה קרנו והוא ישוב להיות עשיר כבתחלה. פשהגיע לביתו של רבי יוסף יוסקא וספר לו ככל אשר ארע לו, וזכר רבי יוסף יוסקא בדברים אותם שמע פעם מרבותיו הקדושים בגדל מצות הכנסת אורחים. באותה שעה היה תמה, מה לו ולדברים אלו, שהרי אף הוא עני מרוד, וכיצד יכול הוא לקיים מצות הכנסת אורחים? אלא שעתה הבין, כי בדברים ששמע יוכל לעזור ליהודי זה, ליעקב שהיה פעם גביר.

הוא פנה אל ר' יעקב ושאלו: "האם אתה מקיים מצוות בכסף? האם אתה מחלק צדקה, תומך בעניים וגומל חסד לאביונים?" ור' יעקב תמה: "כיום? לא! עני ואביון אני ואין ביכלתי לעשות כן. פשהייתי גביר, קימתי אכן מצוות ומעשים טובים בכסף ככל אשר יכלתי, ואף למעלה מיכלתי".

"ומצות הכנסת אורחים אתה מקיים?" המשיך רבי יוסף יוסקא בשאלותיו. ור' יעקב השיב: "בעבר קימתי. אבל הפסקתי את הדבר". "ולמה הפסקת?" קטע אותו רבי יוסף יוסקא, ור' יעקב המשיך: "משום שהעניים היו מלכלכים את ביתי. בשל כך אמרתי, מוטב ישארו בחוץ, יקבלו על סף הבית את נדבתי, ויחד עם זאת ישאר ביתי נקי ומצחצח".

אז הבין רבי יוסף יוסקא, שבדוקא שמע את הדברים הללו מרבותיו, כדי לסייע ליהודי זה במצוקתו. "תדע לך", אמר רבי יוסף יוסקא לר' יעקב, "שמאז אותו יום בו

נכנסו לביתו בבגדיהם הטלואים, כשהם נוטפים מים מחמת הגשמים. ולא די בכך, בעקבות רגליהם הכניסו הבייתה ביץ ורפש לרב, עד שביתו הנאה של ר' יעקב דמה למדמנה יותר מאשר לבית..."

בבת אחת נהפכו פניו של ר' יעקב כשולי קדרה. מצר היה על ביתו הנאה שהפך לעיסה אחת גדולה של רפש ובוץ. אבל מה היה יכול לעשות? הללו כבר התמקמו בביתו כדי יום ויומים עד שמזג האויר התבהר.

משעזבו האורחים את הבית, לא יכל ר' יעקב לשאת יותר את הנזקים הרבים שנגרמו לביתו עקב אותם אורחים, וכי אז גמלה ההחלטה בלבו: "לא עוד אורחים שמלכלכים את הבית! יכול אני לקיים מצוות ומעשים טובים במקומי גם מחוץ לבית... כל עובר ושב יקבל אמן את חלקו הפוגע לו, אבל מדוע ולמה חיב אני להפוך את ביתי לבוקה ומבלקה בעקבות האנשים הללו? מוטב ישארו בחוץ, יקבלו את נדבתי, ויחד עם זאת ישאר ביתי נקי ומצחצח ומטפח".

מאז אותו יום בו החליט ר' יעקב להפסיק לקיים מצוות הכנסת אורחים, החל לפתע גלגל ההצלחה להתהפך עליו, ותקופות קשות נכונו לו. הוא הפסיד כספים רבים בעסקים שונים, ופרנסתו היתה מצויה לו בקשי רב. הוא נסה שוב ושוב לסחר ולשוב להיות גביר כאשר בתחלה, אך ההצלחה היתה ממנו והלאה. כך שלא אחת הוא נאלץ ללות מעות מידידים ומכרים, כדי שיהיה לו במה לפרנס את עצמו ואת בני משפחתו.

בצר לו, החליט ר' יעקב [הגביר לשעבר] לשים את פעמיו אל העיר הסמוכה,

ראינו כיצד איש גבור משסע את הארצה, משמע כי אנו לא חזקים כל כך? השיב להם האבא: "היא הנותנת. באמת תמיד האריות הם החזקים מכל אחד, ואם פעם קרה כי האדם התגבר על הארי, דוקא לכן הנציחו את הדבר בתמונה, להראות זאת לדורות".

כן הדבר כאן. אם התורה היתה צריכה להדגיש כי שרה אמרה סלת, ראיה היא, שתמיד, בדרך כלל אשה עיניה צרה באורחים. (קהל צדיקים)

"למועד אשוב אליך פעת חיה ולשרה בן" (יה, יד)

בין עשיריה של העיר פוזנא נמנה היה ר' חיים. בכל עת פזר ממועותיו לצדקה. מאומה לא היה חסר לו. אבל דבר אחד ועקרי חסר היה לו ביותר. הוא היה חשוף בנים. שנים רבות התפלל ושפך דמעות לרב כדי שיזכה בזש"ק, אלא שדומה היה כי ננעלו עליו שערי שמים וכי תפלתו "לע שבה ריקם".

בית הנקסט בעיר היה צר מהכיל את כל המתפללים שגדשו אותו. משום כן החליטו ראשי הקהלה לבנות בית נקסט חדש בעירם, בה כהן על פס הרבנות הגאון האדיר רבי מרדכי יפה זצוק"ל, בעל ה"לבושים". ואולם, ראשי הקהלה לא יכלו לגשת אל החגיגה. שפן שאלה קשה הדהדה בראשם: וכסף מנלן? קפת הקהלה היתה ריקה ממועות, והרי לבנות בית נקסט חדש וגדול נצרכים למעות הרבה, ומינן יקחו את הסכום העתק הזה?

החלטת לסגור את דלת ביתך בפני אבינים ואורחים, החליטו גם מהשמים להשאיר את ביתך סגור ומסגור... כשאורחים מתאכסנים בבית, על אף הנזקים שהם גורמים, הם מברכים ברכות שונות בבית, ובשלהם גם הבית עצמו מתברך בכל טוב. אבל, אם הבית סגור בפני אורחים, הברכה אינה מצויה בבית, ואין שפע, פי אם עניות ח"ו.

התחל נא מהיום ואילך לקים שוב את המשנה 'יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך', וכאשר יהיו עניים בני ביתך, והוא יהיה פתוח לרוחה בפני כל, תבוא לך שוב הרוחה, ותמיד יהיה לך שפע ברכה והצלחה". (יסוד יוסף)

"מהרי שלש סאים קמח סלת לושי נעשי עגות" (יה, ו) "הוא אמר קמח והיא אמרה סלת. מכאן שאשה עיניה צרה באורחים" (נבא מציעה 10).

וקשה: הן שרה אמנו אמרה סוג משבח יותר מאברהם אבינו, ומינן שאשה צרה עיניה באורחים, הרי ההפך הוא הנכון?

משל למה הדבר דומה, היה מרנא הבעש"ט הקדוש ז"ע אומר. פעם אמר האריה לגוריו הקטנים: "תדעו לכם פי אתם החזקים מכל אחד ואינכם צריכים לפחד מאף אחד". פעם עברו הגורים ליד מבצר עתיק ושם ראו תמונה כיצד שמשון הגבור משסע את הארי.

חזרו הגורים בבהלה אל אביהם ואמרו לו: "כיצד אמרת לנו כי אנו החזקים, הרי

את העולם בתורתו". אלא שהרבי הוסיף ואמר לו: "גם בבית צריכים להסכים לכך". ואמנם גם זוג' הספיקה לתנאי הקשה.

הרב העניק את הבטחתו, והנדיב הזה, בידעו כי הבטחת הרב בודאי תתקום, החליט יחד עם זוגתו: מדוע להפסיד את הפסוף על דברים של מה בכך, הבה ונקים בכך מצוות, וכך יאכלו הפועות... מיום ליום פאר מפועותיו לצדקה. הוא חלק תרומות רבות לעניים ונזקקים, ובעקר בנה בתי פנסיות ובתי מדרשות במקומות רבים. תמוך בתלמידי חכמים עניים, וכל מחסוריהם היה עליו, וכך מיום ליום הלך הונו והתמעט, עד שביום אחד, יצא נקי מכל נכסיו.

לאחר שנתרששו כליל מכל נכסיהם, החלו השנים לסובב על פתחי נדיבים, ואמנם יהודים נתבעים ונוחגים, ותרמו להם מעות למאכלם. ואכן, כדברי הרב בן הוה. לתקופת השנה, פאשר היו כבר עניים מרודים נולד להם בן. מיום ליום הלך הבן והתגדל במעלות התורה, מתוף גאונות עצומה, עד שפלם ראו עליו כי לגדלות ונצורות נוצר, ואמנם הוא עתיד הוא לגדל לגאון, ולהאיר עיני עם ישראל בתורתו וצדקתו.

משגדל הלך ונעשה בר מצוה, הביאו האב אל הרב בעל הלבושים, והראה לו כי אכן הבן מתגדל כפי שהרב ברו אותם בשעתו, לפני שלש עשרה שנה. אז אמר לו הרב: "תדע לך, כי צריך להזיל הרבה דמעות בשביל לזכות לבנים תלמידי חכמים. ולכן רציתי שתדע כי לא בקלות זוכים לכך, משום כן אמרת לך שקודם כל אתה צריך להפסיד את כל ממונך, וכך הולדת בנך הגאון לא תגיע אליו בנקל.

נכסו ראשי הקהל אל הרב דמתא, וכששמע את דבריהם השיב: "תמכרו את הנחת אבן הפנה הראשונה לבית הפנסת לכל המרבה במחר, וכבר יקומו נדיבים שיחפצו להיות שותפים לדבר מצוה, והם יילו מהונם כדי לבנות את בית המדרש. ואכן, פעבור מספר ימים, הגיעו יהודים מכל ערי המחוז להשתתף בחגיגת הנחת אבן הפנה, כדי להתחיל בבניית בית המדרש, בידועם כי האיש אשר ירבה במחר, הוא שיזכה להניח את האבן הראשונה לבנין הבית הגדול.

ראש הקהל החל להכריז על מכירת הזכות להניח את האבן הראשונה, ואז לפתע יצא האיש חשוף הבגים מבין כל הקהל, נגש אל הבימה והכריז: "אני נוהן בעד הנחת אבן הפנה הראשונה סך של חמש מאות אדמים מזהב טהור..."

כל הנאספים עמדו כמשתוממים למשמע הסכום העתק אותו תרם הנדיב האלמוני, ואז שאל אותו רבי מרדכי: "מה בקשתך בעבור הדבר החשוב שעשית עתה?" ונענה האיש ואמר: "זהב וכסף לא חסר לי כלל, אבל דבר אחד עקרי חסר לי. חשוף בגים אני, ואני רוצה שהרב יברך אותי ויבטיח לי כי בזכות המצוה הזאת אושע בבן זכר. אבל בתנאי שהבן שלי יהיה תלמיד חכם עצום ויאיר את עיני העולם בתורתו".

פאשר שמע הרב את הבקשה, אמר לאיש: "בשביל לזכות לבן תלמיד חכם מפלג ביותר, חייב אתה קודם כל לירד מנכסיו ולהיות עני מרוד המחזר על הפתחים. המסכים אתה לכך?" והאיש השיב מיד: "מסכים אני בכל לב ונפש לתנאי זה, ובלבד שאזכה לבן שיהיה תלמיד חכם מפלג, ויאיר

אותות ומופתים ממש שלא כדרך הטבע, עד שהיה נקרא בפי רבים מצדיקי הדור בשם "הבעל שם טוב הקטן". גם בדבר ישועה ורחמים לזכות לילדים היו רבים נושעים אצלו, ויהודים שהמתינו לזש"ק מושך שנים רבות ראו אצלו מופתים גלויים.

ומעשה באדם פלוני שהתגורר בכפר הסמוך לראדזימין, שנולד לו בן למזל טוב, והוא הזמין את הסבא-קדישא מראדזימין לכבוד של סנדקאות בבית המילה. הדבר היה בדיק באחד מימי הסליחות, וכיון שהסבא קדישא היה עסוק אז בהכנותיו לקראת יום הדין, וגם לרבות חלשה שתקפה אותו, לא היה בכחו לנסע אל הכפר הסמוך לשמש בסנדק.

בשל כך, קרא אליו את בנו הרה"ק רבי שלמה יהושע דוד זי"ע ואמר לו: "כיון שאני חלוש ואף גם מדבר בגימין הסמוכים לימים הנוראים, בשל כך אני מבקש מפרך שתסע אתה במקומי לאותו כפר כדי להיות סנדק.

אבל זאת ועוד אבקש מפרך, לבטח בשעת הבית תפגש שם את אליהו הנביא מלאך הבית שבא להשתתף בכל ברית פדוע, אזי תאמר לו בשמי, כי מכיון שבברכתי לאדם אחד שינשע בבן זכר, והשנה כבר תמה, וכבר לא נותרו לי ילדים כדי לתן לו... על כן אני מבקש ממנו שייתן לי ילד אחד על חשבון השנה הבאה". רבי שלמה עשה כן, ואכן, לתקופת השנה זכה אותו יהודי שהמתין כמה שנים להפקד בזש"ק.

(יד שלמה)

אבל מכיון שהיתה לה דעת ובינה כיצד לנהג בממונה וכיצד להפרד מהכסף שלך, דוקא על ידי שתמכת בלומדי תורה, דוקא על ידי שבנית עבור אנשים בתי כנסיות ובתי מדרשות כדי שהם יוכלו ללמוד תורה, הרי שבכך הצלחת לקים את שני הדברים גם יחד. גם קימת מצות צדקה לרב, וגם פעלת שאנשים אחרים יוכלו לחיות בנחת ובהרחבה. ולכן נפסק לה מהשמים פסק חדש, כי שוב תשוב למעמד הראשון ותהיה עשיר גדול".

ואמנם, מיום ליום הלך האיש והתעשר שוב, עד שנגעשה לעשיר גדול יותר ממקודם. ואולם, הוא לא שכח כיצד זכה לבן טוב וצדיק שפנה, דוקא על ידי שפאר ממועותיו לצדקה. בשל כך המשיך גם עתה לחלק צדקה לרב ביתר שאת וביתר עז ממקודם, ובזכות זה, זכה ולאחר מכן נולדו לו ילדים נוספים.

אז אמר לו הרב: "בזכות מעשי הצדקה והחסד שלך הצלחת כל כך, עד שממש הצלחת לשנות את המזל שלך בשמים, וזכית לעוד ילדים, כמו שנאמר ודף צדקה וחסד ימצא חיים... בזכות הצדקה והחסד נתנו לה עוד ילדים חיים. והשי"ת יעזר לה שגם ילדיך אלו יתגדלו לתפארת בבית ישראל". ואכן ברכתו של הרב נתקמה בבניו.

(תפארת מרדכי)

נודע בשערים היה הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע במופתיו הרבים. מכל קצני ארץ הגיעו אליו יהודים כדי להתברך מברכות פיהו, והוא בדבור פיו היה מראה

על מקומו, וכי אז פנה רבי אליהו לעברו של רבי שלום ואמר לו: "ר' שלום! הגמרא אומרת (בבא בתרא ט.) גדול המעשה יותר מן העושה. הידעת למה?"

רבי שלום שבדרון הבין כי רבי אליהו רוצה גם להשיב את התשובה. לבטח הפך הוא ללמדו מוסר השכל ולקח להבא. בשל כך לא השיב מאומה, ואמנם רבי אליהו לופיאן המשיך ואמר לו:

ההבדל בין העושה ובין המעשה הוא: העושה עושה עבור עצמו, והמעשה עושה עבור אחרים. ועוד, העושה יש לו כבוד והעוצה מצד הזולת, והמעשה יש לו רק בזיונות בשל פעולתו... ואחרון; העושה נותן כסף, והמעשה מקדיש זמן, וזמן זה תיים! (היים שיש בהם)

"אם אמצא... צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם" (יה, יז)

בתחלת תקופת רבנותו של הרה"ק מרן החדושי הרי"ם מגור ז"ע, קודם שעבר לגור בעיירה גור, והוא דר בנארשה, החליטו החסידים לבנות בית מיוחד עבור הרבי עם בית מדרש צמוד עבור החסידים, שכן המון רב התדפקו על דלתו, ובייתו הקטן היה צר מהכיל את כלם.

הרבי הסכים לכך, אבל הוא בחר לשם כך את המגרש שעמד דוקא בקצה העיר ונארשה [באותן שנים], הרחק מזמגורי היהודים [ברחוב הברזל]. מקרבו העירו לו כי באותה

"אשר יצנה את בניו ואת ביתו אחריו..." (יה, יט)

ביום ש"ק פרשת ראה, כ"ז מנחם-אב תרט"ו נסתלק הרה"ק רבי אברהם מרדכי אלתר זצוק"ל, [אביו של כ"ק מרן ה"שפת אמת" מגור ז"ע] על פני אביו מרן החדושי הרי"ם ז"ע. במשך כל השבת לא השמיע האבא מרן החדושי הרי"ם כל אנחה שהיא, אבל כשיצאה השבת וג' כוכבים נראו ברקיע, צנה החדושי הרי"ם להדליק את הנר, ואז אנחות כבדות פרצו מלבו שהמיסו את לבות כל העומדים מסביב.

נגש אליו אחד מן החסידים המקרבים ושאלו לפרש בכיו הרב, מה שלא עשה כן בכל יתר אסונותיו הקודמים. ענהו מרן החדושי הרי"ם: "מצנה אחת היתה לי 'ושננתם לבניך', ועתה גם היא נטלה ממני..."

אמר האיש החסיד לרבי: "והרי נשאר לרבי את נכדו לייבלי [פונתו למרן ה"שפת אמת"]... כלומר, כי בו יוכל לקים את המצנה הזאת. השיבו החדושי הרי"ם ז"ע: נחמתני... (המאור הגדול)

נתלה פעם המגיד הירושלמי הגאון רבי שלום שבדרון זצוק"ל אל הגאון רבי אליהו לופיאן זצוק"ל, כדי לאסוף כסף מנדיבי בני ישראל, כדי להמציא "רוחחה" לנצרך אחד מתושבי ירושלים עיה"ק.

בעוד השנים פוסעים ברחובות עיה"ק ירושלים, נותר לפתע רבי אליהו לופיאן לעמוד על עומדו, נשען על מקלו, ולא המשיך ללכת. משךך, נותר גם רבי שלום שבדרון לעמוד

החסידים לא הבינו את פונת רבם, ואז הוסיפו ואמרו לרבי גם בדברים שבעל-פה, כי האיש הזה הוא מוסר ומלשין ומציק להם השכם והערב, וכי מצוה להתפלל עליו אל השי"ת שיקים אותו כדי שפני העיר יפסיקו לסבל ממונו. נטל 'החוזה' מלבלין בשנית את הקויטל, ושוב קרא בו את שם המוסר ואת שם אמו, ושוב חזר ואמר: "פניו מאירים כשמש וכיהלום, והוא נדמה ככהן העומד על גבי המזבח ומקריב קרבנות". אצל החסידים היה הדבר כפליאה.

החסידים הללו התעכבו בעיר מישך כמה ימים, וכאשר אמרו לשוב לביתם בחמילניק, החליטו קודם לכן לשוב ולהכניס אל הרבי ושוב להגיש לו קויטל עם שמו של האיש, שמא עכשו יצליחו בבקשתם והרבי יקלל אותו במיתה משנה.

ואמנם, עתה הצליחו... ברגע בו קרא הרבי מלבלין את הפתקא, מייד קלל אותו ואמר שדין המוסר הוא "מורדין ולא מעלין", ויש להמית אותו. פעת היה הדבר לפליאה יותר גדולה ונשגבה בעיני החסידים. מה היה לפני מספר ימים, ומה קרה עתה כי הרבי בן מקלל אותו שמוות.

בבאם לעירם התבררה להם האמת. בפעם הראשונה בה קרא הרבי את הפתקא, באותו 'ום הכניס המוסר את בנו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, ועל זה אמרו חז"ל שהוא דומה למקריב קרבן על גבי המזבח. ולכן אז היו פניו מאירים. בשל כך ביום זה לא חלה עליו קללה, מה שאין כן לאחר כמה ימים, ביום בו עזבו את לובלין. (נפלאות הרבי)

סביבה לא גרים כלל יהודים, והוא נחשב כמחוץ לעיר. נענה הרבי ואמר: "היא הנותנת. דוקא משום כן בחרתי במקום זה".

כשנסתיימה בניתו של בית המדרש החדש וביתו של הרבי, הלך לבקרו רבה של ווארשה, הגאון רבי **דב בעריש מייזליש** זצ"ל. כאשר הגיע לביתו אמר הרב לרבי החדושי הרי"ם: "בנדאי יש לרבי טעם מדוע בחר לגור כל כך רחוק מקמגורי היהודים". אבל הרבי שתק ולא השיבו מאומה. אז אמר שוב הרב לרבי: "אני מבין את הטעם שלו. רצונו להקים חומת מבצר לעיר ווארשה להגנה ולשמירה, ואת זה צריכים לעשות מחוץ לעיר. גם לפעמים צריכים לעמוד מבחוץ ולירות מהמבצר לתוך העיר". ואז חזף הרבי, כמי שפוסקים לדבריו. (מאיר עיני הגולה)

"וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים..."
(כא, ד)

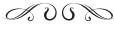
בעיר חמילניק התגורר אדם רע בליעל, מלשין ומוסר שהציק מאד ליהודים הגרים שם. קהל עדת החסידים שהתגוררו בעיר לא יכלו לסבל מהצקותיו ומפגיעותיו הרעות. בשל כך החליטו החסידים שבעיר לנסע אל רבם מרן 'החוזה' מלבלין זי"ע, ולהגיש לו "קויטל" בה יכתבו על המוסר הזה שימוות, וכך הם יפסיקו לסבל ממונו.

כאשר הגיעו ללובלין אל 'החוזה', הגישו לפניו את הפתקא. ואולם, ברגע בו החל 'החוזה' מלבלין לקרוא את הפתקא, התפלא עליהם מאד ואמר להם: "מה תרצו מהאיש הזה? הלוא פניו מאירים ככהן העומד על גבי המזבח ומקריב קרבנות?"

הרה"ק רבי מנחם מנדל זי"ע מקוסוב

בעל "אהבת שלום"

יומא דהילולא - י"ז מרחשון

שבבתו על פסא ממלכתו

רבי מנדלי מקוסוב הנה עני מרוד, וחי ברחוקות נוראה. לפרנסתם מכרה זוג הרבנית סיד (מחממים היו לבנים, אותם פנו במים קרים, וזו נמסו האבנים והפכו לסיד), דבר שהנה עבודה קשה ביותר, ומכר התפרנסו בצמצום גדול.

פאשר התפוננו רבו רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטרעהא לעלות לארץ ישראל, ורצה להסמיק את תלמידו לרבי כממלא מקומו, שלח אליו רבו שליח מיוחד לביתו לומר לו בשמו כי הוא מסמיק אותו לרבי ולמנהיג בישראל.

בהגיע השליח לביתו של רבי מנדלי, ראה הכיזד ילדיו של רבי מנדלי שחוקו בחצר והפכו את כל החבית עם הסיד על פניה, כך שכל העמל והתוצרת ירדה לטמיון. הרבנית הצטערה מאד ונכנסה הביתה לספר זאת לבעלה. אז השיב לה רבי מנדלי במתינות: "אז ס'אז שוין גאר שלעכט, וועט זין גוט" (אם המצב כבר כל כך גרוע, יהיה כבר טוב...).

באותו רגע נכנס השליח לבית ואמר לרבי מנדלי: "הרבי ר' זאב וואלף אמר פי הנכם יכולים כבר להיות רבי". ברגע בו יצא השליח מהבית, נגש לפתע יהודי דייטש'ל אל השליח ושאלו: "היכן את הרבי?" השליח הצביע על הבית הסמוך, ואותו יהודי נכנס אל הקניש פניה אל הרה"ק רבי מנדלי מקוסוב והגיש לו קויטל בצרור עשירה יריניש לבן."

נתן תתנו, ואפילו למיתנגד שלך...

אחד ממיתנגדיו הגדולים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוסוב זי"ע, הגיע אליו פעם בשעת דחוק, וספר לרבי כי הפרוטה אינה מצויה בכיסו והוא עני מרוד. תוך ומיד נתן לו רבי מנדלי את כל המעות שהיו ברשותו.

לאחר שהאיש עזב את הבית, נכנסה הרבנית לתוך הרבי ושאלתו לאמו: "לצרני הבית איך אתה עושה פעם כסוף, ואילו למיתנגד משבע שלך אתה נותן את כל כספך? הייתכן?"

השיב ואמר לה רבי מנדלי: "לפני כמה רגעים כבר היה כאן אחד שטען בפני טענה שכזאת, וביקר כשרון, אבל גם לו לא שמעתי...". שאלה אותו הרבנית: "מי הוא היה?" והרבי השיב: היה זה הצייד הרע, שרצה להניאני מלתן צוקה, וזו אמרתיו לו: נתן תתנו ואפי' מאה פגמים."

צדקה לחוד ותורה לחוד

פעם הגיע רבי מנדלי מקוסוב לעיר קולומיניא, שם התגורר דודו של הרבי, שהיה עשיר גדול אבל יחד עם זה גם קמץ גדול, וזו קפוצה בפני כל עני מישראל. הודו העשירי הנה

אור יקרתו של הרה"ק רבי מנחם מנדל האיר בשנת תקכ"ח, אז נולד לאביו הרה"ק הצדיק הנסתר רבי יעקב קאפל חסיד מקולומיניא, מצאצאי חכמי פרובינציא. הוא למד תורה אצל הצדיקים הרה"ק רבי צבי הירש מנדבורנא זי"ע, הרה"ק רבי משולם פייביש מ'אבאר' זי"ע, הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, והרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטרעהא זי"ע, אותו החשיב לרבו מבהק.

בתחלה עסק לפרנסתו במסחר זעיר, אך עד מהרה לחצו עליו רבותיו שיקבל את ההנהגה, ואמנם קודם שצלה רבו רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטרעהא לקראת הקדש בשנת תקנ"ח, הועיד את תלמידו הרה"ק מקוסוב למלא את מקומו בהנהגת העדה, באומרו עליו "הער טויג, אין הער וויל נישט" (הוא ראוי אבל אינו רוצה). ולכן נזקק הוא ראוי להיות רבי. ובה החל רבי מנדלי מקוסוב להנהיג את העם ביד רמה, מיסד השושלת לבית קוסוב-וויניץ המעטיחה עד היום הנה.

את שתי ידיו סמך רבי זאב וואלף על ראש תלמידו הרה"ק רבי מנדלי מקוסוב למלא את מקומו, עד שגם בשבתו כבר בארץ ישראל, ברוח על התמנותו לרבי, וזה נכתב אליו במקטבו: "שיתחדש המלוכה שלו הן על עצמו והן על נפשות ביתו, שלא יזו ממנו ומבניו ובני ביתו מעתה ועד עולם בכל הצרכותם. שיהיה לו בחינת מלוכה הן מה שצריך לנפשם והן לנפשות אחריו, שיקים בו בכל חדשי השנה בבריאות הגוף והנשמה. ובתוך ברפתו ימשך על עצמו, על בניו ובני בניו ועל אחיו בני ישראל, גם ברכתי בתוכו".

לקיים התפרסם רבי מנחם מנדל כחכם מצדיקי הדור, ואיש מופת. גם תפלתו היתה בהתלהבות עצומה, עד שגיסו הרה"ק רבי אורי, "השרף" מסטרעליסק זי"ע אמר עליו שהיה בבחינת 'מלכות' בתפלתו.

ביום י"ז מרחשון תקפ"ו, לשנת "מנוחת חסיד גדול בישראל" לפי, נסתלק רבי מנחם מנדל למיתבתא דרןקיעא, ומנוח בבית העלמין בעינה קוסוב, ליד וויניץ שבבוקובינה (ביום פמערב אוקראינה). זכותו תגן עלינו ועכ"א.

צאצאיו הניח אתריו שגני בנים מפרסמים. הראשון, הרה"ק רבי חיים מקוסוב זי"ע, התנו של רבי מאיר שפירא משפיטובקא, בנו של הרה"ק רבי פנחס מקורין זי"ע, אשר ממנו נסתעפה משפחת הגר המפרסמת, והשושילתא הגדולה של מלכות בית וויניץ. בנו השני היה האדמו"ר רבי דוד מ'אבאר' ליטוב זי"ע.

רבי מנדלי נתפרסם כגדול בתורת הגולה, ומדברי תורתו נדפס הספר הנוע "אהבת שלום" על התורה. בשו"ת רבי משולם איגרא ישנה תשובה אל רבי מנחם מנדל, בה היא מכתירו בשם "הגאון, מקבל אלוקי, חסידא ופרישא".

הרה"ק רבי מנחם מנדל זי"ע מקוסוב

בעל "אהבת שלום"

יומא דהילולא - ז"ז מרחשון

אחיו, כל אחד מראך לחברו פנים שזקוקות והוא משתדל לעזור ולסייע לאלת, וכגם חיים באהבה ואחווה, וזה עצמו נקרא שישךאל עושים רצונו של מקום.

אבל כשאין עושים רצונו של מקום פניהם לבית. כל אחד חושב רק על עצמו, וחושב על קצת הקדושים... די לו במה שהוא רוא שמים ואינו דואג לחברו, וזה אינו רצונו של מקום.

"נגע צרעת פי תהיה באדם והובא אל הכהן" (ויקרא יג, ט)

כאשר איש חסיד פוגם בחטא ח"ו, כי אז הצדיק מרגיש תוך באותו פגם. כמו שכל אדם מרגיש בשעה שהוא לוקה באחד מאיבריו, כן מרגיש הצדיק את הפגם באיש המסתופף בצלו. שכן, אנשי שלומו של הצדיק הם כאיבריו ממש, מצד התאחדותו וקרבתו אליהם בכל רגע.

הוא שאומר הכתוב; נגע צרעת כי תהיה באדם. פשיש באדם איזה פגם ח"ו, כי אז מיד, והובא אל הכהן, מיד מובא ונגע ומרגש היטב אצל הכהן, אצל הצדיק. ורק הצדיק הוא זה היכול לתקן את הפגם שפגם האיש, כי הוא קרוב אליו, והוא באמת יכול לתקנו.

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל..." (במדבר א, ב)

חז"ל אומרים (ר' סוטה מה, א) "גופא בטר רישא גריא", כל הגוף נמשך אחר הראש. משום כן, העקר הוא נשיאות הראש של בני ישראל לעבודת השי"ת, וזו ממילא כל האיברים ושאר חלקי הגוף ימשכו אחר הראש לעבודת הבוה"א.

בר אורן גדול, משך כל שעות היום והלילה ישב האיש על מבוני התורה וההלכה, אבל ממצות צדקה מנע את עצמו.

פשוט אליו הרבי מקוסוב, אמר לו: תז"ל אומרים (חגיגה ה ע"ב) שלשה הקב"ה בוכה עליהם בכל יום, על שאפשר לעסק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לו לעסק בתורה ועוסק וכו'. וקשה, בשלמא השי"ת בוכה על מי שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק, שהרי אפשר לו הדבר ולמה אינו עוסק? אבל מדוע הקב"ה בוכה על אדם כזה שאי אפשר לו לעסק בתורה והוא עוסק, אדרבה, על אדם כזה צריכים לשמח על שהוא עוסק בתורה אפילו כשהדבר קשה לו?

אלא הפנה היא, המשיך רבי מנדל ואמר לדודי: אדם כזה שאי אפשר לו לעסק בתורה, הוא משום עושרו הרב, כיון שהוא צריך כל העת לפזר ממעותיו לצדקה, ואף שהוא צריך לקיים מצות צדקה, הרי שבמקום לתן צדקה הוא מתפאר בכך שהוא עוסק בתורה, והוא עוסק בתורה רק כדי להפטר ממצות צדקה... וכיון שאדם זה משנה מצדקה לצדקה, משנה מקדשה לקדשה, ולא מקיים את מה שמשל עליו, על אדם שפנה בוכה השיכנה.

מאמרותיו:

"ופניהם איש אל אחיו..." (שמות כה, כ)

והרי במקום אחר כתוב (דברים יג, יג) ופניהם לבית? לא קשיא, כאן בזמן שישךאל עושים רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישךאל עושים רצונו של מקום (בבא בתרא טז, ט).

כשאין ישךאל עושים רצונו של מקום, כי אז פניהם איש אל

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

יח' חשון

רבי יחזקאל ב"ר אברהם יששכר כהן מראדומסק (ב' נסכת יחזקאל)

רבי יעקב ב"ר יצחק פרידמן אדמו"ר מבוהוש הוסיאטין (ב' אהלי יעקב)

יט' חשון

רבי אהרן אלימלך שניאור זלמן ב"ר מרדכי דוב טווערסקי מקרוסנא

טו' חשון

רבי מתתיהו בן יוחנן בן שמעון כהן גדול רבי צבי ב"ר מאיר הלוי הורביץ מצ'ורטקוב רבי שלמה ב"ר נחום מרדכי מטשוורטקוב (ב' דברי שלמה)

יז' חשון

רבי מנחם מנדל מקוסוב ב"ר יעקב קאפיל חסיד (ב' אהבת שלום) רבי יהושע ב"ר שלום רוזנפלד מקאמינקא רבי משולם זוסיא ב"ר חיים יצחק טווערסקי מטשערנאביל

כל מצותיך אמונה יסודות האמונה בפרשה במשנת הבעש"ט

אל תקרי אומנתו אלא אמונתו

לה למלאות מים בכדה כי כשתצטרך בודאי יהיה לה. ואפילו שישמעאל היה חולה מסוכן, מכל מקום הבוטח באמת בה' יתברך לא חסר לו כלום, כמו שכתוב (ירמיה ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, וכשאינן האדם בוטח, אזי באמת צריך ליגע ולמצוא פרנסה וכדומה מה שאין כן הבוטח בה'.

לשלימות דבריו יאים דברי נינו וממשיך דרכו הרה"ק ר' אברהם מרדכי מגור זיע"א בספרו 'אמרי אמת' על מדרש זה: 'ויפקח אלהים את עיניו ויתרא באר מים ויתלף ויתמלא את החמת מים'. במדרש (שם) הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר עיניהם. איתא בספרים שכל מה שנצרך לאדם ניצב לפני עיניו, אלא שהגשמיות מסתרת... הקב"ה ברא העולם באופן שגם בטבע אפשר למצוא דרך למעלה מדרך הטבע, וזה מה שמברכים בכל יום 'פוקח עורים', איתא ברמ"א (או"ח סי' ו ס"א), ומפליא לעשות הוא קישור גשמיות עם רוחניות. זה הוא הפלא של בריאת שמים וארץ... וזהו מחוסרת אמנה היתה, אמונה הלא היא כשיש הסתרה, ועל ידי אמונה מגיעים להאמת ומוצאים הכל.

שח לפני חסיד ישיש שרוב ככל צאצאיו הנשואים הינם עמלי תורה; הכיזד יתכן שכל כך הרבה אברכים יש בארץ ישראל שתורתם אומנותם, ובכל זאת חייהם חיים ופרנסתם מצויה. הוא מותיב לה והוא מפרק לה, אין זאת אלא כי אמונתם בבורא עולם שיספק להם צרכיהם היא זו המשמרתם. ואם ישאל השואל, הלא הרבה אנשים מאמינים בה' יתברך, ומקיימים מצוותיו, ואף על פי כן עמלים לפרנסתם, ומה נשתנו הללו מהללו. אלא, המקבל עליו עול תורה מתוך ידיעה ברורה שבדרך הטבע לא יהיה לו די ספוקו אשר יחסר לו, הרי שמראש תולה הוא פרנסתו באמונת הבורא, וממילא באה לו פרנסתו למעלה מדרך הטבע. ונראה שעל זה אפשר להמליץ בצחות, אל תקרי תורתו אומנתו, אלא אמונתו, כי הבחירה בעול תורה מוכיחה על האמונה שבלב.

והנה מעין דבריו של אותו חסיד נמצאנו למדים ממדרשו של הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זיע"א בפרשתנו: 'ויפקח אלהים את עיניו ויתרא באר מים ויתלף ויתמלא את החמת מים' (כא יט) איתא במדרש (ב"ד וירא נג יד) הגר מקטני אמונה היתה, שלא היה

השבת נועם הנשמות השבת בפרשה בכבשונה של חסידות

קבלת שבת בשמחה

אוהבו, המאחרים לצאת מן השבת וממקוריהם לביא, ושמיחים לשמרו ולערב ערובו...", ומסתבר ששמחה וזריזות אלו מקורן באהבתו של אברהם להשי"ת.

פרפרת נאה וכלל גדול זה הורנו הרה"ק מסאכטשוב זיע"א ב'שם משמאל' (וירא תרע"א): ענין נסיון העקידה, יש לומר שהעיקר היה האהבה והרצון שהיו

בשבתות החורף הללו, יש מי שמוצא את עצמו נרגן על יום ישיש הקצר, וכי לא קלה המלאכה להכניס את השבת בעיתה ובזמנה מתוך שמחה. אך בבית מדרשה של החסידות למדונו, כי הזריזות בהכנסת השבת וקבלתה בשמחה, היא זו שמשרה את השכינה על ישראל, וככל שתגדל השמחה תרבה הקדושה. לכאורה דברים אלו נרמזו בזמר כל מקדש "דוךשי ה' ירע אברקם

וזהו 'שיש די באלקוטי לכל בריה' היינו, שכל בריה תוכל להשליך המותרות, ולדבק עצמו בו יתברך שמו, לבוא לפנימיותו יתברך שמו, על כן 'גם אתה התהלך לפני' 'והיה תמים' היינו שתשליך המותרות ממש בשלימות... ואז תבא לעליות העולמות כרצונך, ודו"ק כי נכון הוא.

שיראה לבוא למדריגת קדושת שבת, דהיינו עליות העולמות, להדבק בשרשן. וזהו 'התהלך לפני' רצה לומר, שילך במדריגה ממטה למעלה, עד לפני ממש בעליות העולם, ועל כן אמר לו 'אני אל שדי' ופירש רש"י שיש די באלקוטי לכל בריה, היינו 'שאמר לעולם די', שלא יתגשם יותר, רק כדי שיוכלו הנבראים לחזור לשרשם.

דבר הלכה האם יש קדושה בשם הישוב 'בית אל'?

את השם 'בית אל', ומכך שהשם הוא חלק משמה של העיר, ואם כך אין בו קדושה.

כך היא גם דעת החתם סופר, המוכיח שחז"ל דאגו במקרים אחרים ששם השם לא יוזכר בשטרות כדי שלא יתגלגל לאשפה בחוסר כבוד, ומכך שלא חששו לשם העיר 'בית אל' מוכח שאין בו קדושה.

אולם בחיבור קדום המיוחס לרמב"ם מכריע שהשם שבו'בית אל' הוא קודש, על כל ההשלכות שיש לכך לעניין ספר תורה. פירוש שם העיר הוא: הבית הוא מקום קדוש ושם ה' נקרא עליו. לדעתו, אילו לא היה השם קודש, היתה העיר נקראת 'ביתאל' במילה אחת, ואף הוא כבר נתן דעתו לראיה מדברי אונקלוס ודחה אותה, שאונקלוס לא ראה צורך לתרגם את שמה של העיר למשמעותה, כיון שהשמעות מבוארת לכל. ואכן יש מפוסקי זמנינו שחששו לדעה זו, והורו שלא לכתוב במכתבי חול את שם העיר 'בית אל' - ולכן גם נמנעו מלשלוח בדואר מכתבים לתושביה, משום שחברת הדואר לא תדע לשלחם לנמען אלא אם כן יכתבו את שם העיר - שמא יתגלגל השם לאשפה חלילה.

מקורות: אליה רבה סי' קמב סק"ג מובא גם בפמ"ג שם א"א סק"ט; שו"ת חתם סופר ח"ו סי' ה' וראה גם יו"ד סי' ער; ביאור שמות קודש וחול לרמב"ם פרשת ויצא; דרך שיחה לך לך; שבט הקהתי ח"ב יו"ד סי' רפז.

הישוב בית-אל נזכר בפעם הראשונה בפרשתנו (בראשית יב ח): 'ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה, בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח לה', ויקרא בשם ה'. ישוב זה התקיים גם בכניסת בני ישראל לארץ, ושם היה הארון בזמן פילגש בגבעה. להבדיל אא"ה, 'ירבעם בן נבט העמיד בה אחד מעגלי הזהב. בנימי בני החשמונאים היתה בין הערים אשר 'בכחידס ביצר במלחמתו עם יונתן ושם מצב בתוכן להצר לבני ישראל'. בשנים האחרונות חזרה ונבנתה בסביבת עיר זו עיר בשם זה, ויש לדון אם יש קדושה בשמה.

לשאלה זו כמה היבטים. ראשית, האם צריך להימנע מלכתוב את שמה על גבי מכתבים שיש חשש שיתגלגלו לאשפה? שנית, בכתבת שם עיר זו בספר תורה, האם לשם 'אל' שבה יש קדושה, וצריך לכוון בכתיבתו לשם קידוש השם? כמו כן, אם יש בשם קדושה, אסור למחקו גם במקרה שמסיבה כלשהי צריך לתקן את ספר התורה, שהרי השם 'אל' הוא אחד מהשמות שאינם נמחקים.

בעל אליה רבה נתן דעתו לשאלה זו לענין מחיקת השם, והכריע שאין קדושה בשם שבו'בית אל'. ראייתו היא מתרגום אונקלוס בפרשתנו ובכל מקום בה נזכר שן העיר. אם היתה בשם קדושה, משמעות שם העיר היתה 'הבית של אל', והיה על אונקלוס לתרגם 'בית אלהא'. אונקלוס אינו מתרגם כך, אלא מעתיק בתרגומו

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

עקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור

אש תמיד תוקד

הדברים, ואף על פי כן 'ותכירנה לעמוד לפניך', כי החייל העומד ומצדיע לפני מלכו אינו מניד עמקו אפילו נחש כרוך על עקבו ואפילו עקרב עוקצו. כך יש לעמוד לפני המלך בכל המצבים! ביום טוב שני של שבועות תש"ג הוציאו אותו טמאי נפש גרמניים אל בית הקברות שבסאמבור, ירו בו והרגוהו" (בית קומרנא עמוד 130).

דיקנא קדישא

הכתוב (איוב יט טו) 'הן יקטלני לו אייחל' קרם עור וגידים אצל הרה"ק רבי יהושע העשיל מחתנין זיע"א. הגרמנים אסרו להתפלל בגיטו. התפלל איפוא הרבי ביחידות בחדרו. יום אחד ערכו חיפושים כשהרבי עומד בתפילה תפוס שרעפים. נגשו בני הבית ואמרו לו שהגרמנים באים. אך הוא לא חשב לעשות דבר כדי להתחמק מידיהם, והמשיך בתפילתו מטהר בסילודין, כאילו כלום לא אירע. בראותם דמות מעוטרת בטלית ותפילין שלפני הרוצחים את רוביהם ואמרו לירות בו. לפתע הבחינו בקלסתר פניו מבעד לטלית כפני מלאך ונתרעו לאחור. 'איש אלקים הוא' ומיהרו להסתלק מן המקום. אחרי התפלה שאל הרבי: מה רצו, למה הפריעו בתפלה, כאילו היה מדובר בהפרעה בעלמא. התברר שמגודל הדביקות לא הרגיש כלל בהתרגשות שאחזה סביבו. מקורביו שחרדו לחיי, התחננו לפני שיסכים לגזוז את זקנו לבל יכירו אותו הנאצים. אולם הרבי הישיש למשמע דבריהם תפס בשתי ידיו את הדיקנא קדישא שלו, זקן לבן כשלג היורד על פי מדותיו, ויקרא: כל ימי נהגתי קדושה זקן, הטמנתי כל שערה הנושרת ממנו בתוך גמרא או ספר קדוש אחר, ועכשיו אנגזנו, היה לא תהיה. המפקד הגרמני שעמד בחוץ, בשמעו כי נשאר בפנים יהודי זקן שאינו מסוגל ללכת בכוחותיו, הורה לאחד החיילים להיכנס ולהמיתו בירה. נכנס החייל אך בראותו את פני הרבי הוזהרים במלוא הדרתם, תקפתו בהלה ויקרא, דמות קדושה, דמות קדושה, אינני יכול לירות בו וחזר על עקבותיו. מכיון שכך קראו הגרמנים לאנשי המיליציה היהודית ופקדו עליהם להוציאו. נכנסו פנימה שני שוטרים מרע ישראל וכיון שראו במי המדובר התייפחו בכבי מר והליטו בידיהם את ראשם, אחד מהם התפרץ ביללה, את מי באתי לקחת, לללי לי, בדיק אותי בחרו לתפקיד האיום להוציא את הרבי. אך אנוסים היו למלא אחרי הפקודה. כיון שהתברר לרבי יהושע העשיל זיע"א כי עומדים להוציאו מהמסתור, עמד והתלבש בגדי מלכות, קפוטו של משי ואבנט תגור למתניו, אף הוא לקח בידי את נרתיל הטלית ותפילין כשהוא נצמד אליהם ומחזיק בהם היטב ומסרב למסור אותם לאי מי שיאחזו בעדו. המצב לאשורו היה נהיר לו. הוא לא השתעשע באשליות. התכונן לעקידה. תוך שעה קלה העבירו אותו אל בית החולים העירוני בסוסנוביץ ששימש מקום ריכוז למשלוח היהודים אל כבשני המות וממנו הוסע היישר לאושוויץ ביחד עם עוד קבוצה גדולה של יהודים קדושים

באסרו חג של פסח שנת תש"ד בארבע לפנות בוקר החלו הנאצים ימ"ש לרכז את שנים עשר אלף יהודי סעליש, אל תוך הגיטו שנתחם על ים באזור בנייני הקהילה היהודית. פטרולים מזוינים שתפקידם היה לעבור מבית לבית ולהוציא את היהודים, החלו את מלאכתם במעונו של הצדיק הרה"ק ה'חקל יצחק' מפסינקא זיע"א, שנבחר להיות קרבנם הראשון. 'החקל יצחק' תשוש ורפה אונים הוכה באכזריות על ידי הצוררים הסאדיסטים ימ"ש שהאיצו בו להתקדם במהירות. אפילו השכנים הגויים בכו למראה השפלתו ביד זדים. אולם הרבי בפנותו ליהודים שנתללו אליו קרא בניחותא: 'בנים, אלו חבלי משיח שיש לקבל אותם באהבה'. כשבעה שבועות אחר כך באו והודיעו לשארית יהודי הגיטו בסעליש שעומדים לקחת אותם לאושוויץ אל העקידה, בו בעת שהתעללו הטמאים בגופו הקדוש של רבינו זצ"ל, שכבר עמד בשנתו השבעים וזממו להוציא אל השריפה בור קוצים על ראשו. אולם הוא הלך אל העקידה בשמחה, כמו שניבא מראש האמרי יוסף כשהתפלל בעפרים על גלות השכינה. ולפי עדות מלווי של ה'חקל יצחק' ברכבת המוות, אודים מוצלים מאש, גם רקד וזימר בכל הדרך 'וטהר לבנו לעבדך באמת'. ואף זאת סיפרו השרידים, כיון שראו יהודי סעליש להיכן מולכים אותם, פרשו כולם לצדדין וככו. אולם ה'חקל יצחק' פרש לפניו משלו, רחץ ידים ועמד בתפלה. כשאחד מקריא לפניו מתוך הסיידור, כאשר פלוני ממקורביו, פנה אליו בבכיה וזעקה, אנא רבי קדוש התפלל בעדנו שיתרחש נס, כי אל המוות אנתנו מובלים. הסתכל בו ה'חקל יצחק' בבת חיוף של רחמים, שם את ידו הקדושה על שכמו, ויאמר: אל תירא רחמיא, אנו הולכים לקראת המשיח. התייפח אותו מקורב בכבי גורא ושאל, רבי כלום משיח יושב בגרמניה. נענע לו הרבי בראשו ואמר: כן, כתוב שמשיח יושב באדום כבול בשלשלאות של ברזל ומתענה וסובל מצרתם של ישראל. וכשנפרדה נשמתו של ה'חקל יצחק' מגופו, ביום ראשון י"ג בסיון שנת תש"ד, כך מספרים בשם רבי משהלי ורובצרגר הי"ד הדיין מאורשיוו שהיה בפלגת החיסול, צעק בהתלהבות עד הרגע האחרון, 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' (שושלת ספינקא, עמוד תצא).

אתה הבלדת אגוש מראש

בעצם השתוללות שואה זו ישב הרה"ק רבי ברוך מקאמרנא זיע"א על התורה ועל העבודה. התימיד בעיון מחשבה ובעיון תפילה. והיה אחד ששאל אותו: כיצד לאחר המעשים הנוראים והאסונות שהתחוללו על העם ועליו יכול עוד להוסיף ללכת בדרכו זו? השיבו הרה"ק: 'אנו אומרים בתפלת נעילה של יום הכפורים 'אתה הבלדת אגוש מראש ותכירנה לעמוד לפניך'. בימים נוראים ואיומים אלו נבדל הגוף מהראש, כי אין הראש והמחשבה וההגיון יכולים לתפוס את

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

בלבנון, הפה שהפיק אמרי שפר לייח עפר, ורוכב ערבות שש ושמן בבוא אליו נפש נקי וצדיק ככתוב 'בקרובי אקדש' (אהלי שם' עמוד יח).

ארחץ בנקיון כפי

עדי ראיה סיפרו על רגעי האחרונים של הרב מפביאניץ, הרה"ק רבי מנחם מנדל אלטר זיע"א, במחנה המות טרבלניקה. עם מתן הפקודה להתפשט, התנפל הרב לרגליו של קאפו אחד והתחנן להביא לו קצת מים. 'הריני מבטיח לך עולם הבא בשביל קצת מים שתביא לי' כה התחנן לפניו, הלה שהיה יהודי נחפו להביא לו מים, בחשבון שהרב צמא. אולם רבי מנדלי לא היה זקוק למים לשם שתיה, כי אם בשביל מטרה אחרת לגמרי. הוא נטל ידיו בהם לקראת תפלתו האחרונה וקרא בקול גדול אל המון היהודים המיואשים שהצטופפו סביבו: 'הודים הבה ונאמר יודיו לפני המות'. הרב פתח להגיד יודיו בקול נרגש והמוני היהודים הגידו אחריו והתייפחו ביללה מרה. נחפזו הרוצחים לשמע הזעקות והתנפלו על היהודים בצרחות פרא ופתחו במטר יריות לעבר היהודים שהתייפחו בתפלת יודיו. כך עלה הכורת על צעיר בניו של ה'שפת אמת', הקדוש רבי מנדלי מפביאניץ (דמיוות הוד' ח"ג עמוד 38).

לשמוע קול שופר

בקונטרס "שער מחמדים", שנדפס בראש הספר "שאלות ותשובות מקדשי השם" להגאון רבי צבי הירש מיזליש זצ"ל אב"ד ווייטצען, הובא תיאור מוזעזע אודות מסירות נפשם של קדושי ישראל שהושלכו באש, וכך תיאר בעל המעשה רבי צבי הירש:

"הנה ברוב חסדי ה' ובנסי נסים עלתה בידי להנכיס שופר אחד בתוך המחנה. ביום ראש השנה הלכתי מבלוק מבלוק עם השופר בידי לתקוע, הגם שזה היה כרוך בסכנת נפשות גדולה, שלא ירגישו הנאצים והקאפוס' הרשעים. ברוך הוא וברוך שמו שזכיתי ברוב רחמי וחסדיו לתקוע ביום ראש השנה הלו, לערך עשרים פעמים כל מאת הקולות, להאנשים דרי המחנה. היה הדבר למשיב נפשם האומללה ולהרגיע בזה קצת את מצפונם, שעל כל פנים זכו לצאת ידי מצות תקיעת שופר בראש השנה גם באושיץ.

והנה היה טרנספורט [משלוה] של בערך אלף אנשים שנשלחו ביום א' דראש השנה סמוך לעת ערב, ומחמת הבהלה וההכנות לקראת הנסיעה, נמנע מהם לשמוע תקיעת שופר, וכבר עמד כל הטרנספורט בסוף המחנה סמוך לשער, מוכנים ומזומנים לצאת מחוץ למחנה.

כאשר הגעתי אליהם יחד עם הרב רבי מנחם מענדל קאראדער, דומ"ץ ור"מ בקהלת קודש מישקאלץ, ה' יקום דמו, ואמרת להם שיש אתי שופר, נתמלאו שמחה של קדושה ובקשו אותי לתקוע חיש מהר מאה קולות כדי לצאת חובת המצוה טרם פתיחת השער, לנסוע למקום בלתי ידוע.

עדין מצלצלים באזני הקולות והבכיות אשר פרצו מפי אותם אלף אנשים בשעת התקיעות, בפרט קולו הרועד של המקריא שהיה ידידי, החסיד המפורסם מה"ר יהושע פליישמאן, ה' יקום דמו מדעברעצין, שזעק בקול גנוחי גנח וילולי לילי: תקיעה... שברים... תרועה... תקיעה... וממש לא יכולתי למצמץ מוחי לתקוע כדת וכהלכה."

וטורים, שהומות על קידוש השם על פי המשוער ביום ד' לחודש אב שנת תש"ג (בלבט אש' עמוד שה).

סיפר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א בעת ששהה בעיר ירושלים על אודות הנס הפלאי אשר קרה אותו בהיותו במחנה השמדה אצל הנאצים ימ"ש בענין זקנו. רבינו הקדוש סבב אז את פניו הקדושים עם מטפחת כדי לכסות את זקנו הקדוש שלא יתנפלו עליו להשחיתו. באותה העת הגיעה השמועה הנאצים ימ"ש באו פתאום למקום אשר נשי ישראל היו אסופים שם וגלחו את שער ראשן והבינו כולם שהסכנה מרחפת על זקן רבינו, ועוד מעט הם באים להשחיתו ולכן קיפשו מספרים לרבינו כדי שיהיה לו מוכן לעת הצורך ויכל לסלק זקנו מבלי שחש איסור תורה על כל פנים, ולא יסתכן בכך כי הרשעים ימ"ש היו הורגים על זה, והניחו הקדושים מספרים בתוך השק הקטן שהיה שייך לו, אך הוא אמר שאינו חפץ להיזקק לזה בשום אופן, כשהגיעו הקאמיטאר [ה-קצין] והרופא לרבינו, כבר היה לעת ערב והחושך כבר כיסה את עין הארץ והולילו עמהם נר עלקטרי גדול פראדושקטער, להאיר לפניו ובעת בדיקת זקן רבינו שאל הרופא את רבינו למה כסית את פניך במטפחת ורבינו השיב לו שדבר זה יל ענין עם האזנים והפה. ציוה הרופא להתיר את המטפחת, ובעת הסרת המטפחת נגלה זקנו הקדוש, והקאמיטאר האיר את המקום בהנר העלעקטרי הנ"ל, והרופא הביע, 'זה הוא זקן נקי ויוכל להשאיר' [עם איז א ריינס בארדע עם קאן בלייבען]. כספיפר הרה"ק הידברי יואל' את המעשה הזה, הביע על זה ברוב ענותנותו 'אינני יודע עד היום מה קרה אז' [פעולת צדיק לחיים פ"ד עמ' 100-מט].

כפרתם של ישראל

כאשר נכבשה העיר קראקא בידי הצוררים ימ"ש, ומטעם הגיסטפו חיפשו אחרי הרה"ק רבי שם מזאלושיץ זיע"א, נמלט הרה"ק והסתתר בעיירה גינפלוויץ הסמוכה, מקום שהיה סמוי מן העין, שם ישב כשנתיים ועסק בתורה ובעבודה. קידש וטיהר עצמו כשרפי מעלה והתכונן לעקידה הנוראה. מאות אלפי יהודים הי"ד נשרפו ע"י הנאצים ימ"ש בשנת תש"ג ובעיירה לא ידעו מכל זאת. וכך מספר בנו: ביום אחד קרא לי אבא ז"ל והראה לי דרך החלון באמרו, הנה השמים מאלים דם, והיו הרקיעים אדומים מדם ממש, פטוטו כמשמעו. יום כ"ח ניסן תש"ג הוא היום המר והנמרה בו רצחוהו הנאצים ימ"ש במיתת יריה לעיני עדת צאן מרעיני הדוונים, והיה זה מעמד עילאי ונשגב של קידוש השם. רק בו בחרו הצוררים להוציא להורג באותה שעה. יהודים בכזו ועזבתם קרעה שחקים. עולמם חשך עליהם משנדועו כי גזורה הגזירה. אולם הרה"ק מזאלושיץ הרגיע והתחנן לפניהם כי יקבלו דין שמים באבהה ובשמחה. הוא הופשט מבגדיו, אך ביקש מתלייניו רשות להשאר עטוף בתכנות ובטלית קטן שלו לשם אמירת יודיו. משאלתו נתמלאה ואז התקעה הקוה"ט זיע"א גבוה מעל גבוה לרום הפסגה של מקדשי השם. רגע כל נראה נעמד, מתעלה עילאי אחר עילאי במחשבותיו הרמות ופניו כלפידים. לבסוף התנער כחרץ עין, הציץ בחמלה רבה לעבר אחיו היהודים. נשא עיניו השמימה וקרא קריאה בוקעת שחקים: הריני כפרתם של ישראל. ביקש לתת לו האפשרות לומר יודיו וכשגמר כיסה פניו בטלית קטן זעק, 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'. אותה שעה קרנו פניו בוהר מופלא שיאנו מכלמא הדין כלה, ובו משקע נורה בידי הרוצחים הטמאים ימ"ש. כך נגדע הארז

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

מוטב לך להראות עצמך כמי שמסכים לנמרוד, ובכך הינך מציל את עצמך ואת אמונתך וכל דרך בבחינת (יומא פ"ה) 'חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה', והאמת שהיה פיתוי גדול שיש ביכולתו לזרוע ספק עמוק בלב המאמין. אבל אברהם אבינו, אינו עושה חשבונות ואף לא חשבונות של רווח והפסד, 'דהבדי כבשי דרחמנא הבלוק שלהם שאכנס גם אליהם לתקוע לפנייהם מאה קולות כדי שיזכו במצוה היקרה של תקיעת שופר בראש השנה ברגעים האחרונים טרם שנשרפים על קדוש השם.

איה העט ואיה הסופר היועד להעלות עלי גליון את הרגשת לבבי, בבואי לבלוק המוסגר הנ"ל, אין זה רק פלאות הבורא שלבבי לא התפלג מרסיסים בפגשי לפניי את המון עיניהם של הצעירים, שכולם געו בבכייה נוראה, בדמעות רותחות בקולות ויללות עד לב השמיים! כולם נדחקו לנשק את ידי וצעקו: "רבי! רבי! רחמים! רחמים!" וכדומה, וכמה מהם היו תלמידי ומכני קהילתי.

כאשר פתחתי לומר "מן המיצר קראתי יי-ה...", הפסוקים שנוהגים לומר לפני התקיעות, התפרצו כולם בצעקה ובדרשה שאומר להם קודם כמה דיבורים והפצירו בי מאוד, וממש שלא הניחו אותי לומר הלאה הפסוקים הנ"ל.

ואני מרוב ההתרגשות נאלמתי דומיה ונדבק לשוני לחכי ולא יכולתי לפתוח פי שפתי. גם פחד שהיה שם בפנים המחנה עמד נגד עיני, כי הרגעים חולפים והערב ממשמש ובא, וגדולה הסכנה, חס וחלילה.

בכל זאת נענית לבקשתם ואמרתי יעבור עלי מה. התחלתי לדרוש בפסוק 'תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו', ואמרתי כי היום ראש השנה הזה, הכל כל כך מכוסה, אין אתנו ידוע עד מה. להיכן הובילו הרשעים כל משפחותינו ומה יהיה בסופנו? מי יצא מאן לשלום? והזכרתי להם מאמר חז"ל (בבב"א ז'): 'אפלו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים'.

ידוע הפירוש על הפסוק (תהלים קכ"ה) 'ה' צלך', שכמו שהצל עושה כל מה שאדם עושה, כמו כן כל מה שאדם עושה, הוא גורם שה' יתברך יתנהג עמו במדה הזאת, כדאייתא בוהור הקדוש על הפסוק (דברים כ"ז) 'שלה תשלה את האם', אם כן, בזה שאנחנו על אוחזים השופר בידיו אף במקום סכנה כזה באושוויץ, אשר היה בקושי גדול וכרוך במסירות נפש, על ידי זה יתעורר למעלה שהקדוש ברוך הוא כביכול יאחז אותנו בידיו ממש ויוציאנו מן המצב הנוכחי הרע.

ובזה יתפרש מה שאומרים בפיוט דראש השנה: 'מלך זכור אחוז קרן', היינו שהקדוש ברוך הוא יזכיר אותנו ויאחז בידיו את ישראל הנקראים קרן, בזכות 'לתקוע' לך היום בקרן - נורא וקדוש, היינו היום באושוויץ שהוא מקום נורא וקדוש, שנעשה המקום מזבח על ידי הקרבנות הקדושים, שמקריבים שם את אחינו בני ישראל הקדושים".

ומצאת את לבבו נאמן לפניך

נהג עומק הנסיון של אור כשדים ביארו הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א, בעל ה'דברי יואל', כי היצר החל לפתות את אברהם אבינו באומרו דע לך אם אתה מוסר עצמך לתוך כבשן האש, אתה שורף בזה את כל שיתןך כאשר כל העולם כולו מעבר אחד עובדי עבודה זרה, ואתה אברהם היחיד בעולם המאמין בא-ל אחד, אם כן

למען אשר יצוה את בניו

ניסיון העקידה, בו נצטווה אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו, מעורר את הוחרון ומסערי את הרגש היהודי, כאשר צפים ועולים בזכרונו כל אותם סיפורי גבורה ומסירות נפש של בדי רבבות אלפים מאחינו בני ישראל בכל הדורות, אשר מסרו את נפשם ואת גופם למען שמו יתברך.

ומבואר בספרים הקדושים, שכל זאת לא היה אלא מכוחו של אברהם אבינו שפעל בניסיון העקידה דרך ונתתי לבניו אחרי, והוא יצק את היסוד לכוונת האומה כולה, עד שבכוהו הרב זיכה את בניו אחריהו שיהיו יכולים לעמוד בניסיון זה.

גם כלל זה נמצאו למדים מתורתו של הרה"ק בעל 'דברי יואל' מסאטמר זיע"א ('הדושי תורה' ר"ה תש"ב, תהלים 'תהלות יואל' ס' ז) וכה היו דבריו: 'אחר הדברים האלה והאלהים ניסה את אברהם' וגו' (כ"א). ויש לדייק אף, 'ויהי אחר הדברים האלה' אחר איזה דבר. ב. ידועה לקושיא מדוע לא כתבה התורה הנסיון של יצחק גם כן, שהיה גלוי לפניו שאברהם רוצה לשחוט אותו והוא מסר עצמו מרצונו לשחיטה אף שהיה אז בן ל"ז שנה והיה ביכולתו למאן באביו, והוא לא עיכב אף פטט את צוארו במצות הש"ת, ומדוע לא יתייחס הנסיון גם ליצחק. ג. במדרש הדא הוא דכתיב (תהלים ז' ז) 'נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה' נסיון אחר נסיון וכו'. מה בעי בזה המדרש שהביא פסוק זה לכאן, וכי מי ידע דנסיון זה היה אחר כמה נסיונות שכבר נתנסה בהם אברהם אבינו עליו השלום. ד. למה כתב כאן הקדמה 'והאלהים ניסה את אברהם', הלא בכל שאר הנסיונות לא כתב שום הקדמה אלא המעשה. והנראה לפרש וכו', שכל מה שעשה אברהם הכל היה בשביל הדורות הבאים, ויאתא גם כן שכל הנסיונות שנתנסה בהם אברהם, הכל היה כדי לכבש הדרך לפני בניו כמבואר במדרש שאמר לו הקב"ה צא וכבש שדרך לפני בניך, נמצא דזה הנסיון העשיתי נסיון העקידה היה לו לראות להקשות על זה קושיא עצומה, שהרי כל הנסיונות עד עתה היו כולם עבור בניו, ואתמול אמר לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע' והיום אומר לו לשחוט את בנו, ואם כן, כל הפעולות עד עתה היו חס ושולום לריק, ואף על פי כן לא הרחיק כלום והלך לשחוט את בנו, אף שהיה לו קושיא גדולה על כל הענין, וזה היה נסיון גדול, וזה הנסיון היה רק אצל אברהם, כי זה לבד שרצה לשחוט את בנו יצחק שפשט צוארו לשחיטה לא היה רבותא כל כך, כי מי לא יקיים ציווי הבורא יתברך, אבל הנסיון היה אצל אברהם על שנתנסה עד עתה כמה פעמים בשביל טובת בניו, ובנסיון זה האחרון יבוטל הכל, ובוה מיושב הפסוק והמדרש 'ויהי

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

אתה ולא חשכת את בך את יחידך ממני' אשר לא כתוב כן ביצחק, משמע שמעלת אברהם עלתה על זו של יצחק במעשה העקידה, וצריך ביאור, הלא יצחק היה זה ששכב מתחת המאלכת מוכן להיות נשחט לעולה ולא אברהם. ונראה בביאור הענין, שזה ברור בין יצחק ובין שרה שפרחה בשמתה כששמעה אדות זה שכמעט שחטו ליצחק להעלותו לקרבן עמדו בנסיון העקידה, אבל נסיונם היה בזה שימונתו על קידוש ה' בזה שקיימו את דבר ה', אבל לא היו מוכרחים לחיות עם עזר אחר כך. מה שאין כן אברהם אבינו שנסיונו היה כולל גם את זה שאחרי כן, עד סוף ימיו יהיה מוכרח לחיות כשכל העולם כולו ילעיגו עליו ויאמרו בהראת אצבע, שזה האב ששחט את בנו יחידו והקריבו על גבי המזבח, במקום שבמשך כל ימי חייו לימד והדריך אותנו למידות טובות להיות רחום וחנון וכו', ועתה במעשה אכזריות שחט את בנו יחידו. אברהם אבינו היה מוכן גם לזה, לכן עליו נאמר 'עתה ידעת כי ירא אלהים אתה' שאברהם אבינו היה מוכן לא רק למות על קידוש ה', אלא גם כן לחיות על קידוש ה', ע"כ.

* * *

מראש צורים אראנו

כחוזה זה של אברהם אבינו הוא אשר עבר מדור דור לעם הקודש למסור את נפשם על קידוש השם יתברך ללא כל חשבונות, ומבלי להרהר אחר מידותיו של הקדוש ברוך, והוא אשר עומד לנו בכל יום בכל עת ובכל שעה גם לחיות על קדושת שמו יתברך. כי אכן אבותינו רועי האומה משולים הם ליסודותיו של בנין שעליהם נבנה ועומד הבנין כולו. ברור הדבר, כי ככל שיעמיקו את היסודות ויחזקום, כך יהיה אפשר לבנות על גביהם בנין רב קומות, גדול ורחב מימדים, ואינה דומה תשתיתו של מבנה גבוה בן קומות רבות שחייבת להיות יציבה ואיתנה, יצוקה בכמויות ענק של מתכת, לתשתיתו של בנין בן מספר קומות שדי לו ביסודות קלים. אברהם אבינו ע"ה והאבות הקדושים עליהם השלום, בחייתם יסוד האומה לדורות ויחזקיה, היו חופרים הרבה, ומשתיתים יסודות עמוקים ואיתנים למען האומה כולה, ומכוח אותם יסודות ניצב הבנין כולו ימים רבים, לתפארת האבות, יוצקו מסד הבנין שהשתיתוהו על כנו. ולסיבה זו ניסה הקב"ה את אברהם אבינו בעשרה נסיונות, כדי שיהיו בני ישראל יכילים לעמוד בכל מיני הנסיונות שיעברו עליהם.

* * *

אפרו צבור

בזה יש לבאר לשון הספרא בפרשת בחקותי, על הפסוק (ויקרא כו ט) 'זוכרת את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור', ואיתא שם: **ולמה נאמר באברהם ויעקב ז'כירה', וביצחק לא נאמר ז'כירה', אלא רואין את אפרו כאלו הוא צבור על גבי המזבח.** ולכאורה יש להבין מה הכוונה בזה שאפרו שהאפר צבור על גבי המזבח, הלא לבסוף לא הוקרב יצחק ולא נעשה גופו אפר, ומהו אפרו שצבור על גבי המזבח. וכפשוטו היה נראה שאפר האיל שהוקרב תמורתו, השיג את קדושת 'אפרו', עד שנחשב כי אפרו צבור על גבי המזבח, אלא שקשה הוא הלשון 'אפרו'.

אולם לפי האמור של לפיש היטב, כי אכן כח הנסיון שעמד בו יצחק עד שהשיג מעלה זו שהשלים בנפשו שיהיה אפרו צבור על גבי המזבח, זה הכח עומד צבור בכל שעה ושעה שיוכלו גם בניו לקדש את שמו יתברך.

אחר הדברים האלה, פירוש אחר כל אלו הנסיונות שנתנסה בהם אברהם עד עתה, אחר זה היה 'והאלהים נסה את אברהם' דייקא שאצלו היה הנסיון גדול ולא אצל יצחק כנ"ל. ועל זה אמר המדרש שהא הוא דכתיב 'נתת ליראך נס להנתוסס', נסיון אחר נסיון, היינו שהנסיון היה גדול על ידי שהיה אחר נסיונות האלו שהיו, שאם לא היה נסיון קודם לכן, לא היה גם זה אצלו שום נסיון, ואמר 'מפני קושט סלה' היינו כדי שישארו הנסיונות נצחיות לדורות, ועכשיו מבטלין אותן, ואף על פי כן לא הרהר אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, וזה היה נסיון גדול, ועל ידי זה נאמר זכותו לנצח אף לבניו מפני קושט סלה הכל כנ"ל, עכ"ל.

על דרך זה שמעתי מיהודי ירא שמים, שכאשר עלה לארץ הקודש לאחר ששתה את כוס התרעלה בימי המלחמה הנוראה באויפוא, פגש בהרה"ק הבית ישראל מגור זיע"א ואמר לו, שבימי המלחמה עזו עליו נסיונות קשים בהרבה משל יוסף הצדיק ועמד בהם בנבורה. והשיבו הרה"ק הבית ישראל: אמת, נכון הדבר, אך דע לך כי הכל היה מכוחו של יוסף הצדיק, אילו לא היה הוא עומד בנסיון, מי יודע אם היית מסוגל לכן.

* * *

לחיות על קידוש השם

היה הרה"ק רבי יחיאל מיכאל דב וויסמאנדל מנייטרא זיע"א רגיל לומר שקידוש השם האמתי אינו למות על קידוש השם, אלא דוקא לחיות על קידוש השם, להתגבר על הקשים למען כבוד שמים. ובה פירש מה שאמרו חז"ל (בכוכב טו): בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה סרקו את בשרו במסרקות של ברזל והיה קורא קריאת שמע, אמרו לו תלמידיו, רבי עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה (דברים ו ה) 'בכל נפשך' אפילו נוטל את נשמתך, מתי יבא לידי ואקיימנה, ועכשיו שוב לידי ואקיימנה. שהכוונה היא שהתמידים התפללו אין יכול לודא אשה להגיע למדרגה של קידוש שם שמים באופן זה שקידושו רבי עקיבא בשעת מותו, ועל זה השיב להם רבי עקיבא אין זה חידוש כל כך למות פעם אחת על קידוש השם, כי יותר חידוש הוא מה שחייתי כל ימי חי על קידוש השם שהיא עבודה תמידית שממית עצמו הבהב פעמים, והוא מה שאמר להם 'כל ימי הייתי מצטער', שהייתי עובד כל ימי במדרגה יותר גבוהה של 'מתי יבא לידי ואקיימנה' שגם לאחר מסירות הנפש אזכה למסור נפשי עוד הפעם, דהיינו הנסיון של חיים עם מסירות נפש על יראת שמים, 'ועכשיו שבא לידי' בפעם הזאת כשבא לידי במדרגה נמוכה מזו שהיניו המסירות נפש של מיתה בפועל ממש, שאחריי 'שוב לא אקיימנה', כלומר שלא אזכה לקיים אותה שוב, אין זו עבודה קשה כמו הראשונות, וכיון שאני מורגל בעבודות הראשונות אין חידוש שביכולתי להתגבר על זו (איש תמודות פ"י ע"מ ר"ב).

יסוד דברי קדשו הוא מתורתו המאירה של רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בפרשת בלק (במדבר כג ז): **'תמות נפש מות ישרים' וכו', וכיוצא בזה ראיתי רשעים שאמרו לי בפיורוש כי אם היו יודעים שיחירו בתשובה, ותיכף ימותו היו עושים, אלא שיודעים שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך, כי דבר מלך עליהם מלך זקן וסכיל' רח"ל.**

ובמדרשו של האב"ד פיעטרקוב הגאון רבי משה חיים לאו זצ"ל ה"ד, שאף הוא נעק"ד על המזבח בחורבן האיום על ידי הרשעים ימ"ש, למדנו שזה הוא גם עניינה של עקידת יצחק, וכן כתב בספרו 'הדרך לקידוש ה': באברהם כתב (כפ"ב) 'עתה ידעת כי ירא אלהים